

Pia Saxman

TAIDETANSSINOPETTAJIEN TIEDONTARPEET JA TIEDONHANKINTA

Tampereen yliopisto

Informaatiotutkimuksen ja

interaktiivisen median laitos

Pro gradu -tutkielma

Marraskuu 2009

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN YLIOPISTO

Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitos

SAXMAN, PIA: Taidetanssinopettajien tiedontarpeet ja tiedonhankinta.

Pro gradu -tutkielma, 92s., 6liites.

Informaatiotutkimus

Marraskuu 2009

Tutkielman tavoitteena oli selvittää millaista on taidetanssinopettajien tiedonhankintakäyttäytyminen. Kysymystä selvitettiin käyttämällä apuna Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin kehittämää (1996) ammatillisen tiedonhankinnan mallia. Tämän pohjalta selvitettiin millaisissa työrooleissa taidetanssinopettajat toimivat, millaisia työtehtäviä rooleihin liittyy, millaisia tiedontarpeita eri työtehtäviin liittyy ja millaisia tiedonlähteitä ja kanavia opettajat käyttävät näissä tilanteissa? Lisäksi selvitettiin, millaisin perustein he valitsevat käyttämänsä tiedonlähteet ja kanavat sekä mitkä tekijät hankaloittavat taidetanssinopettajien tiedonhankintaa. Kiinnostuksen kohteena oli myös se, mikä rooli inspiraatiolla on heidän työssään.

Tanssin alalta ei ole tehty aikaisemmin tiedonhankintatutkimusta. Tästä syystä tutkielman teoreettisessa osassa tarkastellaan aikaisempia kuvataiteilijoita ja opettajia koskevia tiedonhankintatutkimuksia. Tutkielman empiirinen aineisto hankittiin haastatteleamalla 13 taidetanssinopettajaa Tampereella ja lähikunnissa keväällä ja kesällä 2009.

Tutkimus osoitti, että Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin malli soveltuu aloille, joissa työntekijät toimivat monissa eri rooleissa. Taidetanssinopettajilla havaittiin joihinkin työrooleihin liittyvän rooliristiriidan, jolla saattaisi olla vaikutusta tiedonhankintaan. Opettajien eri rooleihin liittyvät työtehtävät virittivät erilaisia tiedontarpeita. Joihinkin rooleihin liittyi praktisen tiedon hankintaa ja osa rooleista vaati laajempaa orientoivan tiedon hankkimista. Taidetanssinopettajien tärkein tiedontarve liittyi toisilta kollegoilta saataviin mielipiteisiin. Henkilölähteet olivat käytetyin lähdeyyppi. Taidetanssinopettajien käyttämistä tiedonlähteistä tärkeimpiä olivat kurssit, opiskelu, kollegat, kirjallisuus ja internet. Formaaleja lähteitä, kuten esimerkiksi painettuja lähteitä käytettiin opettajan roolissa enemmän kuin epätavallisempia lähteitä. Inspiraatiota etsittäessä koreografin roolissa käytettiin eri lähteitä kuin opettajan roolissa. Tutkimuksessa havaittiin inspiraatiolla olevan suuri merkitys taidetanssinopettajien työssä. Merkittävimmät tiedonhankinnan ongelmat liittyivät siihen, ettei taidetanssinopettajille ole riittävästi kirjallista materiaalia eikä palveluita internetissä.

Avainsanat: tiedonhankintakäyttäytyminen, tiedonhankinta, ammatillisen tiedon hankinta, taiteilijoiden tiedonhankinta, opettajien tiedonhankinta, tiedontarve

Sisällys

SISÄLLYS	3
1. JOHDANTO	5
2. TIEDONHANKINNAN TUTKIMUS	7
2.1 TIETO JA INFORMAATIO	7
2.2 TIEDONTARVE	7
2.3 TIEDONLÄHDE JA KANAVA	8
2.4 TIEDONHANKINTA	9
2.5 AMMATILLISEN TIEDON HANKINNAN YLEISMALLI	10
3. AIKAISEMMAT TAITEILJOITA KOSKEVAT TIEDONHANKINTATUTKIMUKSET	15
3.1 COBBLEDICKIN TUTKIMUS TAITEILJOIDEN TIEDONHANKINTAKÄYTTÄYTYMISESTÄ	15
3.2 TAITEILIJAT: KIRJASTOJEN LAIMINLYÖDYT ASIAKKAAT?	21
3.3 TAITEILIJOIDEN TIEDONTARPEET JA TIEDONLÄHTEET	23
3.4 TAITEILJOIDEN TIEDONHANKINTAKÄYTTÄYTYMINEN	24
3.5 HEMMIGIN MALLI	25
3.6 HEMMIGIN EMPIIRINEN TUTKIMUS KUVATAITEILJOIDEN TIEDONHANKINNASTA	27
3.6 KORKEAKOULUOPISKELIJOIDEN TIEDONHANKINTA JA TIEDONKÄYTTÖ	29
3.8 TIETO INSPIRATION POHJANA	31
3.9 YHTEENVETOA TAITEILJOITA KOSKEVISTA TIEDONHANKINNAN TUTKIMUKSISTA	33
4. AIKAISEMMAT OPETTAJIA KOSKEVAT TIEDONHANKINTATUTKIMUKSET	36
4.1 VERTAILEVA TUTKIMUS TEOLLISUUSTYÖNTEKIJÖIDEN JA OPETTAJIEN ARKIELÄMÄN TIEDONHANKINNASTA	36
4.2 OPETTAJIEN AMMATILLISEN TIEDON HANKINTA HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULUSSA	37
4.3 OPETTAJIEN AMMATILLISEN TIEDON HANKINTA AMMATTI-IDENTITEETIN NÄKÖKULMASTA	39
4.4 TOISEN ASTEEN AMMATILLISTEN OPETTAJIEN LÄHDEMAISEMA	41
4.5 YHTEENVETOA OPETTAJIEN TIEDONHANKINNAN TUTKIMUKSISTA	43
5. TAIDETANSSI SUOMESSA	45
5.1 TAITEEN PERUSOPETUS	45
5.2 TAIDETANSSIOPETTAJIEN KOULUTUS JA TYÖNKUVA	46
5.3 TAIDETANSSITOIMINTA TAMPEREELLA JA LÄHIKUNNISSA	47
6. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	49
6.1 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT	49
6.2 EMPIIRISEN AINEISTON KERUU JA ANALYYSI	50
6.3 TIEDONHANKINNAN YLEISMALLIN SOVELTAMINEN KÄYTÄNTÖÖN	50
6.4 HAASTATELTAVIEN REKRYTOINTI JA HAASTATTELUT	51
6.5 HAASTATELTAVAT	52
7. TULOKSET	54
7.1 TAIDETANSSINOPETTAJIEN ROOLIT	54
7.2 TYÖTEHTÄVÄT	57
7.2.1 <i>Praktisen tiedon tarpeita tuottavat työtehtävät</i>	58
7.2.2 <i>Orientoivia tiedon tarpeita tuottavat työtehtävät</i>	61

7.3 TIEDONTARPEET	63
7.4 TIEDONLÄHTEET JA KANAVAT	69
7.5 TAIDETANSSINOPETTAJIEN TYYTYVÄISYYS OMAAN TIEDONHANKINTAAN.....	75
7.6 TIEDONHANKINNAN ESTEET	76
7.7 TAIDETANSSINOPETTAJIEN TOIVOMIA UUSIA TIEDONLÄHTEITÄ.....	79
7.8 INSPIRAATION MERKITYS TAIDETANSSINOPETTAJIEN TYÖSSÄ	80
8.YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	84
LÄHDELUETTELO	90
LIITE 1. HAASTATELUPYYNTÖ	93
LIITE 2. HAASTATELURUNKO	94
LIITE 3. TANSSIHARRASTAJIEN LUKUMÄÄRÄN KARTOITUS	98

1. Johdanto

Ammatillisen tiedon hankinnan tutkimus keskittyy eri ammattialojen tiedontarpeiden, tiedonhankinnan ja tiedonkäytön kysymyksiin. Tarkastelun kohteena on myös se millaisia tietovaatimuksia eri ammateissa tarvitaan. Aikaisemmat tutkimukset ovat koskeneet pääasiassa akateemisia aloja, kuten esimerkiksi tutkijoiden ja insinöörien tiedonhankintakäyttäytymistä. Taidealojen tiedonhankintaa ei ole juurikaan tutkittu. Taiteilijoiden tiedonhankintaa koskevia tutkimuksia on julkaistu virallisesti vain neljä.

Ensimmäisen kuvataiteilijoiden tiedonhankintakäyttämistä käsittelevän tutkimuksen julkaisi Susie Cobbletick vuonna 1996. Sandra Cowan ja Thomas Branigan (2004) jatkoivat aiheen parissa tutkimalla kuvataiteilijoiden tiedontarpeita ja tiedonlähteitä. William Hemmig (2008) selvitti kirjallisuuskatsauksessaan millainen teoreettinen malli soveltuisi taiteilijayhteisön tutkimiseen. Hemmig (2009) testasi mallia empiirisessä tutkimuksessa ja teki ensimmäisen kvantitatiivisen tutkimuksen taideyhteisön tiedonhankintakäyttäytymisestä. Aikaisemmat taiteilijoiden tiedonhankinnan tutkimukset ovat koskeneet kuvataiteilijoita. Muita taidealoja ei ole vielä tutkittu.

Oma pitkäaikainen kiinnostus tanssitaideita kohtaan herätti ajatuksen selvittää millaista on taide-tanssinopettajien tiedonhankintakäyttäytyminen? Tiedon välittäminen nykyaikaisia teknisiä mahdollisuuksia hyödyntäen on nykyisin keskeinen kehittämisen kohde taidetanssin alalla. Opetusministeriö on perustanut seitsemän tanssin tiedotukseen keskittyvää keskusta eri puolille Suomea. Liikekieli.com on tanssijoiden perustama verkkojulkaisu internetissä, joka sai vuoden 2008 tanssitaiteen valtionpalkinnon. Taidealat ovat kehittämässä tiedonvälitystään ja internetin uudet mahdollisuudet on havaittu.

Taidetanssinopettajien ammatillista tiedonhankintaa lähestytään tässä tutkielmassa Gloria Leckien, Karen Pettigrew'n ja Christian Sylvainin (1996) ammatillisen tiedonhankinnan mallin näkökulmasta. Keskeisimmät tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisissa rooleissa taidetanssinopettaja toimii työssään?
2. Millaisia tehtäviä taidetanssinopettajan työhön kuuluu?
3. Mitä tiedontarpeita eri työtehtäviin liittyy?
4. Millaisia tiedonlähteitä ja tiedonhankinnan kanavia opettajat käyttävät? Millaisin perustein he valitsevat eri lähteitä ja kanavia?
5. Mikä rooli inspiraatiolla on taidetanssinopettajan työssä?
6. Mitkä tekijät hankaloittavat taidetanssinopettajien tiedonhankintaa?

Taidetanssinopettajien ammatillista tiedonhankintaa selvitettiin haastattelemalla 13 opettajaa, joiden tanssilajeina olivat jazztanssi, klassinen baletti, lastentanssi ja nykytanssi. Tutkimusalueeksi valittiin Tampere ja lähikunnat. Tutkielma antaa kuvan tällä alueella toimivan taiteilijayhteisön tiedonhankintakäyttäytymisestä.

Tutkielman luvussa 2 selvitetään tiedonhankintatutkimuksen keskeisiä käsitteitä ja perehdytään Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin (1996) ammatillisen tiedonhankinnan malliin. Luku 3 tarkastelee aikaisempia taiteilijoita koskevia tiedonhankintatutkimuksia ja luku 4 aikaisempia opettajia koskevia tutkimuksia. Luvussa 5 kuvataan taidetanssin opetuksesta Suomessa. Empiirisen tutkimuksen asetelma täsmennetään luvussa 6. Luku 7 raportoi empiirisen tutkimuksen tulokset. Luvussa 8 esitetään tulosten yhteenveto ja niistä tehdyt johtopäätökset.

2. Tiedonhankinnan tutkimus

2.1 Tieto ja informaatio

Tieto ja informaatio voidaan ymmärtää monella eri tavalla ja usein niitä käytetään synonyymeina. Filosofia käsittää tiedon hyvin perusteltuna tosi uskomuksena. Informaatiotutkimuksen käyttöön filosofian määritelmä tiedosta on liian kapea, sillä tieteenala tarkastelee tekstien ohella myös kuvaa ja ääntä. Tieteenala käsittää tiedon henkilön tietämyksenä, hengentuotteena, joka on ulkoistettu ja siirretty jollekin tietovälineelle ja sitä voidaan jakaa toisten ihmisten käytettäväksi. (Vrt. Haasio & Savolainen 2004, 19; Mäkinen 2003, 18–19; 78.)

Tiedon käsite jaotellaan orientoivaan ja praktiseen tietoon. Orientoiva tieto on luonteeltaan yleistä eikä se liity minkään määrätyn tehtävään tai ongelmaan. Se palvelee pidemmän aikavälin tarpeita ja on yleensä suhteellisen vakiintunutta. Praktinen tieto puolestaan liittyy keskeisesti jonkin ongelman tai tehtävän ratkaisemiseen. (Vrt. Haasio & Savolainen 2004, 19; Mäkinen 2003, 18–19; 78.)

Tiedon sisältö, joka siirretään ja viestitään henkilöiden välillä, on informaatiota. Informaatio on annettuja ja vastaanotettuja ideoita, dataa, faktaa ja fiktiivisiä hengentuotteita missä tahansa muodossa. Henkilön omaksuma ja tulkitsema informaatio muuttuu henkilön tietämykseksi. Uutta tietoa syntyy, kun vastaanotettu informaatio muuttaa tulkitsejan käsityksiä ja hänen kognitiiviset rakenteensa muuttuvat. (Vrt. Haasio & Savolainen 2004, 15; 17; Mäkinen 2003, 19.)

2.2 Tiedontarve

Tiedontarvetta pidetään hankalana ja abstraktina käsitteenä. Ilmiö on vaikeasti tutkittavissa ja empiirisiä tutkimuksia aiheesta on tehty vain vähän. Tutkijoiden kesken ei ole päästy yhteisymmärryk-

seen siitä, mistä ilmiössä on pohjimmiltaan kyse. Monet tutkija kyseenalaistavatkin käsitteen mielekkyyden ja haluaisivat luopua siitä. (Vrt. Haasio & Savolainen 2004, 25; Mäkinen 2003, 79; 83.)

Tiedontarpeeseen kannattaa suhtautua pragmaattisesti ja se voidaan jakaa orientoivaan ja praktiseen tiedon tarpeeseen. Käsite voidaan jaotella myös ammatillisen tiedon tarpeeseen ja ei-ammattillisen tiedon tarpeeseen. Tiedontarve voidaan kiertää näkemällä ilmiö jonakin henkilön kokemana negatiivisena asiana, josta halutaan päästä eroon hankkimalla lisää tietoa. Tiedonhankinta ei käynnisty ellei sitä viritä jokin epämiellyttäväksi koettu olotila. Tiedontarve liittyy usein käsillä olevaan ongelman tai tehtävän ratkaisemiseen. (Vrt. Haasio & Savolainen 2004, 27; Mäkinen 2003, 80–81.)

Tiedontarpeisiin vaikuttavat kognitiiviset, affektiiviset ja tilannesidonnaiset tekijät. Ne ovat aina myös sosiaalisesti ja kulttuurisesti ehdollisia. Tiedontarpeisiin vaikuttavat yhteiskunnassa vallitsevat arvot ja yhteisö- ja ryhmäkohtaiset normit. Yksilötasolla tiedontarpeisiin vaikuttavat yksilön intressit, asenteet ja uskomukset. (Vrt. Haasio & Savolainen 2004, 25; Mäkinen 2003, 81.)

2.3 Tiedonlähde ja kanava

Tiedonlähde on informaation materiaallinen kantaja kuten dokumentit, jotka jaetaan dokumentoituihin, formaaleihin ja dokumentoimattomiin, informaaleihin tai suullisiin lähteisiin. Formaaleja lähteitä ovat painetut (kirjat, aikakauslehdet) ja elektroniset lähteet (televisio, www-sivut) lähteet. Informaaleja lähteitä ovat henkilölähteet (kollegat, ystävät). Organisaatiotasolla voidaan puhua myös organisaation sisäisistä ja ulkopuolisista lähteistä. (Haasio & Savolainen 2004, 19–20.)

Kanava on organisoitu mekanismi, joka mahdollistaa henkilön pääsyn eri tiedonlähteille. Kirjasto on tyypillisin esimerkki kanavasta. Internetin yksittäinen www-sivu voi olla tiedonlähde mutta se voi olla myös kanava, mikäli se sisältää linkkejä muille tiedonlähteille. Myös henkilö, kuten opettaja, voi toimia kanavana kehottaessaan oppilasta ottamaan yhteyttä tietyn alan lääkäriin tai fysioterapeuttiin.

peuttiin. Yleensä kuitenkin henkilöstä, joka toimii kanavana, puhutaan tiedonvälittäjänä. (Haasio & Savolainen 2004, 20.)

2.4 Tiedonhankinta

Tiedonhankinta on ihmisen normaalia jokapäiväistä toimintaa, jota ilman yhteiskunnassa ja päivittäisissä tehtävissä toimiminen olisi mahdotonta. Tiedonhankinta liittyy ongelmanratkaisuun ja oppimiseen, jonka tavoitteena on muuttaa henkilön aiempia käsityksiä. Lähtökohtana on oletus, että erilaiset tiedontarpeet virittävät tiedonhankinnan prosessin, joka johtaa tiedon hyödyntämisen ja käyttöön. Tiedonhankinta voi liittyä yksittäisen ongelman ratkaisemiseen, praktisen tiedon hankintaan tai laajempaan toimintaympäristön seurantaan orientoivan tiedon hankintaan. Tiedonhankinta ei ole koskaan itseisarvo vaan se on aina jotakin päämäärää palvelevaa tai tukevaa toimintaa. (Vrt. Haasio & Savolainen 2004, 9; Mäkinen 2003, 73; 76; 79; 86; 100.)

Tiedonhankinta voi olla suunnitelmallista ja tiedostettua toimintaa mutta tietoa saadaan myös sattumalta, jolloin puhutaan sattumanvaraisesta tiedonhankinnasta. Tiedonhankinta on yleensä tarkoitushakuista toimintaa mutta tietoa vastaanotetaan myös passiivisesti. Myös omaa kokemusta ja muistia voidaan hyödyntää tiedonhankinnassa. Tiedonhankinta ei lähde koskaan liikkeelle tyhjästä, vaan ihmisellä on aina jonkinlainen käsitys tai esiymmärrys käsillä olevasta ongelmasta. Tiedontarpeen ilmettyä henkilön on ratkaistava missä määrin oma tietämys riittää ongelman ratkaisemiseen, millaista tietoa tarvitaan lisää ja mistä lähteistä tietoa lähdetään etsimään. Tiedonhankinnan käytännöt vaihtelevat yksilöittäin, tilanteittain ja tehtävätyypeittäin. Tiedonhankinnan keinoina henkilö voi käyttää eri lähteitä ja kanavia, oppimista, omaa muistia tai toimintaympäristön havainnointia. (Vrt. Haasio & Savolainen 2004, 28; Mäkinen 2003, 77; 85–86; 100.)

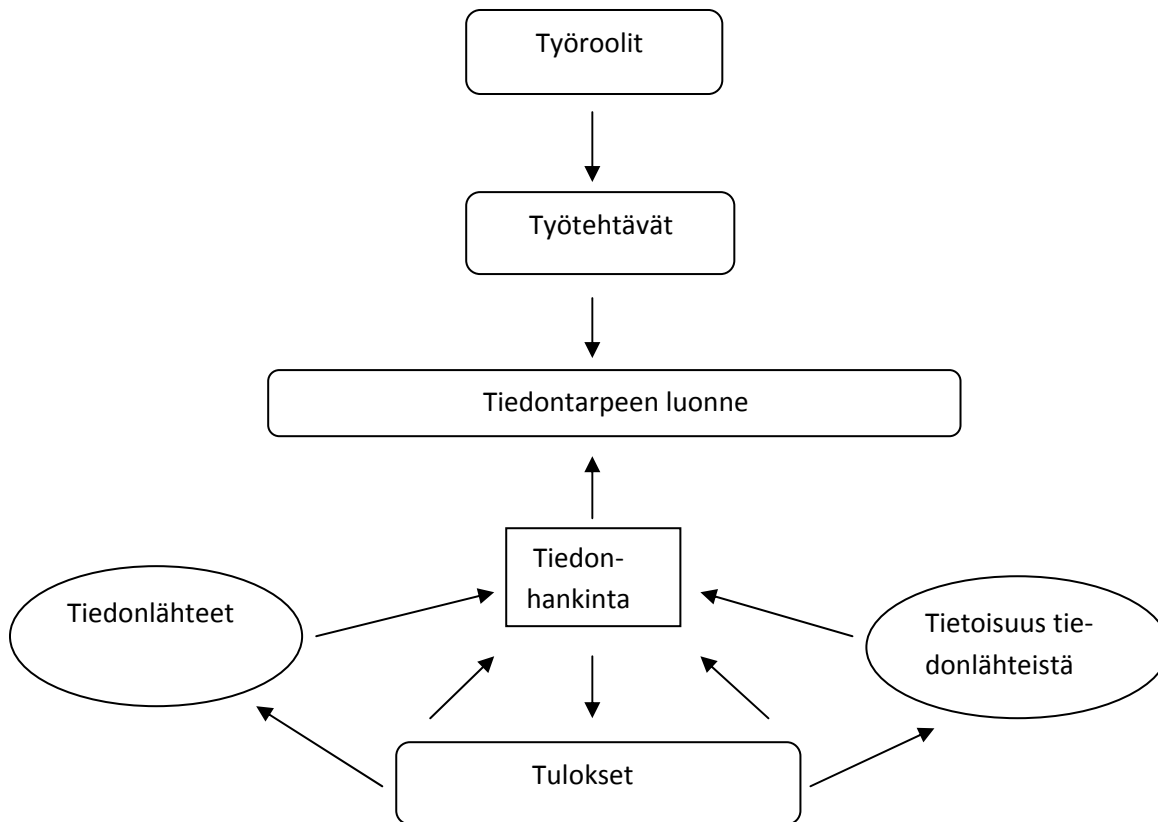
Tiedonhankinta on yleensä totunnaista ja tutuista tiedonhankinnan rutiineista ei luovuta. Tiedonhankinnan käytännöt ovatkin joskus urautuneita ja noudattavat vähimmän vaivan lakia. Tiedon vaihton tavoitettavuus ja tiedonlähteiden aiemmat käyttökokemukset suuntaavat tiedonhankintaa.

Helppokäyttöisiä ja hyödylliseksi koettuja lähteitä käytetään yhä uudelleen. Tiedonhankinta on myös tilannelähtöistä ja usein aikapula voi rajoittaa sitä. Henkilön subjektiiviset arvot sekä käytettävissä olevista resursseista esim. aika ja raha voivat määrittää tiedonhankintaa. Tiedonlähteen valintaan vaikuttavat tiedon laatu, luotettavuus, ajankohtaisuus ja kattavuus. Tiedonlähteiden löytymiseen vaikuttavat henkilön motivaatiotaso, kielitaito ja tiedonhankintataidot. Tiedonhankintaa määrittää se, millainen käsitys tiedonhankijalla on käsillä olevasta lähdemaisemasta. Laajimmillaan tiedonhankinta on myös käsille saatujen tiedonlähteiden relevanssin arviointia. (Vrt. Haasio & Savolainen 2004, 28–30; Mäkinen 2003, 100–101.)

2.5 Ammatillisen tiedon hankinnan yleismalli

Gloria Leckie, Karen Pettigrew ja Christian Sylvain kehittivät ammatillisen tiedon hankinnan yleismallin 1996. Aiemmat mallit oli luotu lähinnä tutkijoita koskevan tutkimuksen pohjalta. Leckie, Pettigrew ja Sylvain näkivät, ettei näitä mallinnuksia voi soveltaa toisille ammattialoille, koska tutkijoiden työ eroaa monella tavoin toisista ammattikunnista. Muissa ammateissa suhtautuminen työhön ja sen lopputulokseen on erilainen. Tästä syystä tutkijoita koskevat ammatillisen tiedon hankinnan mallit eivät ole yleistettävissä toisille ammattialoille. Toisin kuin tutkijoilla, muilla ammattialueilla toimivilla on päivittäin erilaisia vaihtelevia työrooleja, jotka määrittävät tiedontarpeita. (Leckie, Pettigrew & Sylvain 1996, 163.)

Malli kehitettiin laajan kirjallisuuskatsauksen perusteella. Leckie, Pettigrew ja Sylvain analysoivat huolellisesti aiempia ammatillisen tiedon hankinnan malleja sekä insinöörejä, terveydenhuollon ammattilaisia ja lakimiehiä koskevia tutkimuksia. Kirjallisuuden pohjalta Leckie, Pettigrew ja Sylvain löysivät ammatillisen tiedon hankintaan vaikuttavat kuusi pää komponenttia, joita ovat työroolit, työtehtävät, tiedontarpeen luonne, tietoisuus tiedonlähteistä, tiedonlähteet ja tiedon hankinnan tulokset.



Kuvio1. Ammatillisen tiedon hankinnan malli (Leckie, Pettigrew & Sylvain 1996, 180).

Empiirisen aineiston pohjalta Leckie, Pettigrew ja Sylvain havaitsivat tiedonhankinnan yhdistyvän tiettyyn työrooliin ja siihen liittyviin tehtäviin. Tiedontarve nousee työtehtävistä ja nämä liittyvät yhteen tai useampaan työrooliin. Työtehtävän lisäksi tiedontarpeeseen vaikuttavat myös demografiset tekijät kuten ikä, ammatti, erikoistuminen, uran vaihe ja maantieteellinen sijainti. Tiedontarve esiintyy aina myös tietyssä kontekstissa ja se on tilannesidonnaista. Tiedontarve voi liittyä myös toisinaan ulkoisiin tai sisäisiin vaikuttimiin. (Leckie, Pettigrew & Sylvain 1996, 161; 164; 181–182; 188.)

Muita tiedontarpeisiin vaikuttavia tekijöitä ovat tiedontarpeen yleisyys (onko tilanne tavanomainen vai onko tiedontarve uusi), ennustettavuus (onko tiedontarve ennakoitu vai onko se yllätyksellinen), merkitys (kiireellisyyden aste) ja monimutkaisuus (onko ongelma helppo vai vaikea ratkaista).

Myös työorganisaatio on huomioitava, sillä se vaikuttaa työhön. Tieto, jota työssä tarvitaan, vaihtelee uran vaiheen mukaan. Aloittelijan tiedontarpeet ovat erilaiset verrattuna pidempään työskennelleiden tarpeisiin. (Leckie, Pettigrew & Sylvain 1996, 182–183.)

Työtehtävistä selvittääkseen ammattilaiset käyttävät erilaisia lähteitä. Lähteet voivat olla formaaleja painettuja lähteitä kuten lehdet ja kirjat. Merkittävässä roolissa ovat myös informaaliset lähteet. Kollegojen kanssa käydyt keskustelut ja oma tietämys ja kokemus ovat myös käytettyjä lähteitä. Ihmisillä on taipumus luottaa omaan henkilökohtaiseen tietämykseen ja kokemukseen ongelmatilanteissa. Suora tai epäsuora tietoisuus eri tiedon lähteistä ja aiemmat käyttökokemukset vaikuttavat lähteen valintaan. Muita lähteen käyttöön vaikuttavia tekijöitä ovat:

- Tutuus (familiarity)
- Aiemmat käyttökokemukset (prior success)
- Luotettavuus (trustworthiness)
- Tietosisällön esitystapa (packaging)
- Ajattomuus (timeliness)
- Hinta (Cost)
- Laatu (quality)
- Tavoitettavuus (accessibility)

(Leckie, Pettigrew & Sylvain 1996, 184–185.)

Tiedonhankintaprosessin lopputulos voi olla kirjoitettu raportti, mutta yhtä hyvin se voi olla laajempi ammatillinen kehittyminen kohti haluttua päämäärää. Lopputulos voi olla myös epätyydyttävä ja tiedonhankintaa on jatkettava. Mallin eri komponentit tulisikin nähdä vuorovaikutuksellisenä dynaamisena jatkumona. Mallin tarkoitus on jäsentää ammatillisen tiedon hankinnan monimutkai-

suutta ja käsitteellistää miten ja miksi ammattilaiset etsivät tietoa. (Leckie, Pettigrew & Sylvain 1996, 183; 187.)

Leckie, Pettigrew ja Sylvain näkivät ammatillisen tiedon hankinnan yleismallin olevan käyttökelpoinen, koska mallin pääkomponentit ovat nousseet esiin kirjallisuuden analysoinnin perusteella ja sitä voi soveltaa kaikille aloille. Malli soveltuu myös, ei-akateemisten ammatti alojen tutkimukseen ja uusien tutkimusalueiden tarkasteluun. Malli tarjoaa teoreettisen kehikon empiirisille tutkimuksille eri ammattialoilla. Malli antaa myös esimerkin siitä miten ammatillisen tiedon hankinnan tutkimuksessa voidaan kerätä ja analysoida empiiristä tietoa. (Leckie, Pettigrew & Sylvain 1996, 188.)

Mallin soveltaminen käytäntöön

Ammatillisen tiedon hankinnan yleismallia on hyödynnetty myös Suomessa ja se on ollut suosittu teoreettinen viitekehys monissa pro gradu -tutkielmissa. Peter Lindströmin (2003) tutkielmassa, jossa selvitettiin Suomen Pankin tutkimus- ja selvitystyössä toimivien tiedonhankintaa, todetaankin, että mallia on hyödynnetty Suomessa ja tulokset ovat olleet lupaavia. Maarit Kortelainen (2003) havaitsi tutkiessaan opettajien ammatillisen tiedon hankintaa Hämeen ammattikorkeakoulussa mallin soveltuvan hyvin eri alojen tiedonhankinnan tutkimukseen.

Malli hyödyntää rooliteorian ideoita. Tiedontarpeiden nähdään viriävän työrooleista nousevista työtehtävistä. Kari Lindstedt (2008) havaitsi tutkiessaan ammatillisen tiedon hankintaa Eläketurvakeskuksen tutkimus- ja suunnitteluosastoilla työroolien riippuvan työntekijöiden osastoista ja työnimikkeistä. Myös Lindströmin (2003) tutkimuksessa työrooli määrittyi paitsi virallisesta työnimikkeestä myös työtehtävistä ja näiden tehtävien luonteesta. Lindström näki roolien ja työtehtävien vaikuttavan toisiinsa: työtehtävä muokkaa yhtä lailla työroolia. Lindström havaitsi roolista toiseen siirtymisen olevan tyypillinen tilanne, jossa tiedontarpeessa tapahtuu muutoksia. Lindstedtin tutkimuksessa havaittiin tiedontarpeiden vaihtelevan työroolien ja niistä seuraavien tehtävien välillä.

Leckien, Pettigrewen ja Sylvainin (1996) löytämiä tyypillisiä työrooleja ovat muun muassa:

- Palvelun tarjoaja
- Johtaja/hallinnoija
- Tutkija
- Kouluttaja
- Opiskelija

Lindströmin (2003) tutkimustulokset vastasivat hyvin mallin erottelemia tyypillisiä työrooleja ja Lindstedtin (2008) tutkimuksessa todetut roolit vastasivat osittain mallin tyypittelemiä rooleja. Sinikka Jokiniemi (2005) erotteli opettajilla olevan seitsemän erilaista roolia.

- Kouluttaja/opettaja/suunnittelija
- Palveluntarjoaja/asiantuntija
- Johtaja/hallinnoija
- Tutkija
- Opiskelija
- Kasvattaja
- Sosiaalityöntekijä

Jokiniemi (2005) tunnisti lisäksi suunnittelija-opettajan roolin. Jokiniemi havaitsi opettajilla esiintyvän toissijaisia rooleja kuten järjestyksenvalvojan, kasvattajan, sosiaalityöntekijän ja psykologin roolit. Opettajia tutkittaessa ei voida pitäytyä vain mallin mukaisissa rooleissa vaan opetustyössä rooleja esiintyy enemmän.

3. Aikaisemmat taiteilijoita koskevat tiedonhankintatutkimukset

3.1 Cobbledickin tutkimus taiteilijoiden tiedonhankintakäyttäytymisestä

Taiteilijoiden tiedontarpeita- ja hankintaa on Susie Cobbledickin (1996) mukaan tutkittu vähän verrattuna muihin ammattikuntiin. Ammatillisen tiedon hankinnan tutkimukset ovat keskittyneet lähinnä tutkijoihin ja sosiaalitieteilijöihin. Taiteilijoiden tiedontarpeet on unohdettu. Cobbledick pitää kuitenkin tärkeänä, että myös taiteilijoiden tiedonhankintaa tutkittaisiin, sillä he ovat huomattavan kokoinen joukko koulutettua väestöä. Vuonna 1995 Yhdysvalloissa laskettiin olevan 921 000 ammattimaista taiteilijaa, 821 000 lakimiestä, 535 000 luonnontieteilijää ja 440 000 sosiaalitieteilijää. (Cobbledick 1996, 343–344.)

Cobbledick arvelee kiinnostuksen puutteen taiteilijoita kohtaan johtuvan romanttisista, stereotyyppisistä taiteilijäkäsityksistä läntisessä kulttuurissa. Taiteilijoita pidetään intuitiivisina, itsenäisinä yksilöinä, jotka toimivat ja luovat lähinnä inspiraation varassa. Myös taiteilijat tukevat itse tätä käsitystä. Käsitys saattaa kuitenkin olla väärä, sillä taiteilijat elävät tavallista elämää, jossa on ansaittava elanto ja toimittava tiettyjen aikarajojen puitteissa. (Cobbledick 1996, 344.)

Cobbledickin tutkimuksen tavoitteena oli kehittää runko, johon tuleva tutkimus voisi nojata. Cobbledick arveli myös voivansa tehdä tutkimuksen perusteella alustavia johtopäätöksiä taiteilijoiden tiedonhankintakäyttäytymisestä ja kehittää kyselylomakkeen. Sen avulla voitaisiin tavoittaa suurempi joukko taiteilijoita. Cobbledickin haastattelukysymysten pohjana oli tutkijan vuosia kestänyt havainnointi taiteilijoiden toiminnasta. (Cobbledick 1996, 345; 348.)

Tutkimuksen eksploraatiivisen luonteen vuoksi empiirinen tieto koottiin syvähaastattelulla. Informanteiksi valittiin neljä taideopiskelijaa (kaksi miestä ja kaksi naista) samasta yliopistosta. He opiskelivat kuvanveistoa, kuvataidetta, tekstiilitaidetta ja metallin muotoilua. Tekstiilitaiteilija ja taideseppeä kokivat itsensä sekä taiteilijoiksi, että käsityöläisiksi. Haastattelut toteutettiin kahdeksassa osassa ja jokaisella kerralla käsitettiin jokin tietty tiedontarvetilanne. (Cobbledick 1996, 347.)

Cobbedick tunnisti taiteilijoiden osalta viisi tiedontarvealuetta:

- Inspiraatioon liittyvät tiedontarpeet
- visuaaliseen tietoon liittyvät tiedontarpeet
- tekniikkaan liittyvät tiedontarpeet
- Taidekentän kehitykseen liittyvät tiedontarpeet
- Taidenäyttelyihin, tilaustöihin ja myyntiin liittyvät tiedontarpeet

Jokaiseen aihealueeseen liittyvät tiedontarpeet ja käytetyt lähteet käytiin huolellisesti läpi haastatteluvien kanssa. Tutkimuskysymykset koskivat myös kirjastonkäyttöä ja Cobbedick oli kiinnostunut, miten taiteilijat kirjastossa asioidessaan toimivat. (Cobbedick 1996, 348; 351–352; 354; 356; 359.)

Inspiraatioon liittyvät tiedontarpeet ja käytetyt lähteet

Inspiraation ja oikean mielentilan luomiseen taideteosta ideoitaessa painetulla aineistolla oli merkittävä rooli. Yllättäen tekstit ja monografiat koettiin tärkeimmiksi innoittajiksi teosta suunniteltaessa. Kirjat eivät olleet sisällöltään vain taidekirjallisuutta vaan yleensä muulta aihealueelta. Historia oli kaikilla taiteilijoilla mielenkiinnon kohteena. Kuvanveistäjä tarvitsi tietoa teoksen sijoituspaikan historiasta ja taidemaalari haki inspiraatiota varhaisrenessanssin maalaustaiteesta. Tekstiilitaiteilija hankki tietoa historiallista kudoksista ja kankaista ja taideseppä oli kiinnostunut keskiajan taiteesta, etenkin kirkkotaiteesta. Taidemaalari etsi tietoa myös teoreettisesta kirjallisuudesta kuten havaintopsykologiasta ja taideteoriasta. taideseppä kertoi lukevansa feministikirjallisuutta ja uskontoihin liittyvää kirjallisuutta. (Cobbedick 1996, 349–350.)

Myös fyysisistä paikoista etsittiin tietoa inspiraation pohjaksi. Kuvanveistäjälle teoksen fyysinen sijoituspaikka oli tärkeä tiedonlähde. Matkustelu ja maantieteelliset paikat mainittiin myös inspiraation lähteiksi. Vaikkapa vuoren tai pilviryhmän muoto voi antaa suuntaviivoja teoksen muotokielel-

le. Taideseppe kertoi etsivänsä virikkeitä hautausmailta ja jumalanpalveluksista. (Cobbledick 1996, 349; 351.)

Taiteilijat katsovat, että tiedonlähteenä voi olla mikä tahansa lähde, joka motivoi luomaan taidetta. Elämäkokemuksella ja muistoilla katsottiin olevan tärkeä rooli teosten synnyssä. Oman henkilöhistorian ohella myös ideoilla, mielentilalla, tunteilla ja yleisellä tai suggestiivisella visuaalisella informaatiolla katsottiin olevan osuutta inspiraation synnyssä. (Cobbledick 1996; 349–350.)

Visuaaliseen tietoon liittyvät tiedontarpeet ja käytetyt lähteet

Inspiraatiosta syntyneen idean työstäminen muotoonsa ja teoksen viimeistelyyn hankitaan visuaalista tietoa. Monografiat, kuten lastenkirjat, toimivat lähteinä tässä työvaiheessa. Myös sanoma- ja aikakauslehdet otettiin avuksi viimeistelytyöhön. Kuvilla oli tässä vaiheessa tärkeä rooli ja kuvia kopioidaan kirjoista ja lehdistä. (Cobbledick 1996, 351.)

Oma mielikuvitus, sisäinen lähde oli yhtenä tiedonlähteenä. Teoksen työstämisessä varsinkin kuvanveistäjä sai uutta tietoa kokeilemalla uusia menetelmiä ja materiaaleja. Taiteilijat eivät rajanneet visuaalisen tiedon etsintää vain korkeatasoiseen taiteeseen vaan myös matalampi tasoinen taide toimi tiedonlähteenä. (Cobbledick 1996, 352.)

Tekniikkaan liittyvät tiedontarpeet ja käytetyt lähteet

Tekniikalla tarkoitetaan taiteilijan työssään käyttämiä menetelmiä ja välineitä. Ongelmien ilmetessä taiteilijat kääntyivät henkilölähteiden puoleen. Lähteenä toimivat kollegat sekä tavarantoimittajat ja

myyjät. Kollegalle soitettiin ja häntä pyydettiin näyttämään ja opettamaan jokin tietty tekniikka. Tavarantoimittajille ja myyjille yleensä soitettiin. Kirjoista ei katsottu olevan apua näissä tiedontarvetilanteissa, koska kirjastoista löytyvät kirjat koettiin huonotasoisiksi ja harrastelijoille suunnatuiksi. (Cobbledick 1996, 252–353.)

Kuvanveistäjä sai uutta tietoa kokeilemalla uusia tekniikoita studiossa. Kuvataiteilija puolestaan käytti vuosisatoja vanhoja menetelmiä, joten hän löysi teknisiä ohjeita myös opaskirjoista. Myös tekstiilitaiteilija ja taideseppä kertoivat käyttävänsä teknisiä oppaita, mikäli he hyödyntävät jotakin perinteistä, vanhaa menetelmää. Tekniset oppaat löytyvät yleensä taiteilijan omasta kirjakokoelmasta. (Cobbledick 1996, 353–354.)

Taidekentän kehitykseen sekä taidenäyttelyihin, tilaustöihin ja myyntiin liittyvät tiedontarpeet ja käytetyt lähteet

Taidekentän kansalliseen ja kansainväliseen seurantaan käytettiin lähteinä taidelehtiä ja aikakauslehtiä. Paikallisen taide-elämän kuulumiset välittyvät yleensä kollegaverkoston kautta. Cobbledick (1996, 355–356) esittääkin varovaisen arvelun, että paikalliskulttuuriin saattaa liittyä portinvartijoita ja ”näkymättömän verkoston” muodostumista.

Taidenäyttelyt, galleriat ja museoiden kuraattorit toimivat tiedonlähteinä taiteilijoille. Myös monografiat, sähköposti ja konferenssit mainittiin käytettyinä lähteinä. Tekstiilitaiteilija ja taideseppä seurasivat sekä taidekenttää että käsityöläisten tapahtumia. (Cobbledick 1996, 355–356.)

Näyttelyihin, tilaustöihin ja myyntiin liittyvät tiedot saatiin yleensä lehtien, taidelehtien ja postin välityksellä. Taiteilijan ei välttämättä tarvinnut hankkia tietoa työn tässä vaiheessa, koska tilaajat löytävät yleensä taiteilijan. Myös kutsunäyttelyihin taiteilijat kutsutaan eikä taiteilijan tarvitse itse

markkinoida näissä tapauksissa itseään. Mikäli taiteilija myy teoksiaan taidegalleriassa, hoitaa tämä taho myynnin eikä tiedonhankintaan tarvitse ryhtyä. (Cobbledick 1996, 356.)

Taiteilijoiden tiedonhankintakäytännöt kirjastossa

Taiteilijoista kaksi vieraili kirjastossa 2-3 kertaa viikossa ja kaksi käytti kirjastoa kolme kertaa kuukaudessa. Kirjastoon mentiin yleensä tietty aihe mielessä, eivätkä taiteilijat törmänneet sattumalta tietoon kirjastossa. Kirjastossa taiteilijat yleensä selailivat materiaalia ja sähköistä näyttöluetteloja. Selailu rajoitettiin kuitenkin yleensä tiettyyn aihealueeseen. Taiteilijat kysyivät harvemmin tietoa kirjaston henkilökunnalta. Neuvon kysymistä vieroksuttiin, koska yleensä vastauksena ei ollut palvelua, vaan opetustuokio kirjastonkäytöstä. Kaukolainausta taiteilijat eivät käyttäneet, sillä he halusivat tarvitsemansa materiaalin heti käyttöönsä. (Cobbledick 1996, 357–358.)

Kaikki taiteilijat käyttivät yleistä kirjastoa, tieteellistä kirjastoa ja taidekirjastoa. Enimmäkseen käytettiin kuitenkin yleistä kirjastoa ja vähiten taidekirjastoa. Tieteellistä kirjastoa vieroksuttiin epäystävällisen palvelun vuoksi ja materiaali koettiin hankalaksi tavoittaa. Hyvät kirjat olivat lainassa tai niitä ei saanut lainata. Taiteilijat pitivät enemmän pienikokoisista kirjastoista, joissa tietomäärä tuntui hallittavalta ja löydettävältä. Yleistä kirjastoa kehuttiin ystävälliseksi ja palvelua hyväksi. (Cobbledick 1996, 357–358.)

Mikäli kirjastosta ei löydetty haluttua materiaalia, se yleensä ostettiin itselle. Kaikilla taiteilijoilla olikin oma kirjakokoelma kotona. Kokoelma sisälsi taidekirjallisuuden lisäksi esimerkiksi fiktiivisiä romaaneja ja elämäkertoja ja tietokirjoja. Jos kirjastossa ei ollut taidelehtiä tai niitä ei saanut lainata, taidelehtiä tilattiin kotiin. (Cobbledick 1996, 357–358.)

Ihanteellisin kirjaston kokoelma taiteilijoille olisi sellainen, joka sisältäisi sekä teksti- että kuvallista materiaalia. Sisältö ei saisi painottua liikaa taiteeseen, sillä tietoa haetaan monelta eri aihealueilta.

Myös hyvätasoisten kopioiden saaminen kuvista olisi taiteilijoille tärkeää. Lehdet ja tietosanakirjat tulisi antaa kotilainaan taiteilijoille, sillä yleensä niitä tarvitaan työskennellessä studiossa. Kirjastojen tulisi myös hankkia hyvätasoisia tekniikkaan liittyviä teoksia ja tietoa taidekentän tapahtumista. Tietoja paikallisista taidenäyttelyistä ja tapahtumista toivottiin kirjastoon esitteiden muodossa. (Cobbledick 1996, 363–364.)

Taiteilijoilla ei ollut tietoteknisiä tarpeita mutta Cobbledick arveli tietokantojen kehittymisen mahdollistavan taiteilijoille aiempaa laajemman tekstuaalisen ja visuaalisen tiedon saannin. Cobbledick (1996, 364–365) piti myös tärkeänä, että taiteilijat voisivat tallentaa ja tulostaa löytämänsä informaation.

Cobbledickin johtopäätöksiä

Cobbledick muistuttaa, että tutkimuksen tulokset ovat alustavia. Neljän informantin tuottama tieto ei ole tarpeeksi kattava kuvaamaan yleisesti taiteilijoiden tiedonhankintakäyttäytymistä. Yllättävintä tutkimustuloksissa lienee se, että henkilökohtaista tarkkailua ja ympäristön seuranta pidettiin lähinnä lisälähteinä, painettujen lähteiden kohotessa päälähteiksi. (Cobbledick 1996, 365.)

Johdonmukaisimpina tuloksina Cobbledick piti painettujen lähteiden käyttöä inspiroinnissa. Myös kaikilla taiteilijoilla oli oma kirjakokoelma kotona. Kaikki taiteilijat olivat myös kirjaston käyttäjiä ja he asioivat enimmäkseen yleisessä kirjastossa. Cobbledick pitää tuloksia kuitenkin liian erilaisina, jotta niitä voitaisiin käyttää taidekirjaston tarpeisiin. Taiteilijoilla tulisi kuitenkin olla pääsy tiedon universumiin. Cobbledick arveleekin, että kokotekstitietokannat ja elektroninen aineisto tulevat helpottamaan taiteilijoiden tiedonsaantia. (Cobbledick 1996, 365.)

3.2 Taiteilijat: Kirjastojen laiminlyödyt asiakkaat?

Laurel Littrell (2001) halusi tutustua asiakaskuntaansa tullessaan kirjastonhoitajaksi Kansasin yliopiston kirjastoon. Hän tutki kirjastonkäyttäjiä, jotka koostuivat taideopiskelijoista ja tiedekunnan opettajista. Littrellin mukaan kuvataiteilijoiden ja näyttämötaiteilijoiden kirjastonkäytöstä ja heidän tiedontarpeistaan on kirjoitettu vähän. Perinteisesti yliopistokirjastojen palvelut ovat räätälöity tutkijoiden tarpeisiin. Taiteilijoiden työmenetelmät ovat kuitenkin erilaisia tutkijoihin verrattuna ja tämä tulisi huomioida myös kirjaston palveluita suunniteltaessa. Taideaineiden siirtyessä akateemiseen maailmaan kirjastoilta unohtui tämän asiakaskunnan palveleminen. Taiteilijoiden opetusmenetelmät, virkavaatimukset ja työympäristö ovat erityyppisiä kuin tutkijoiden. Littrell toteaaakin, etteivät useimmat taiteilijat edes käytä kirjastoa. (Littrell 2001, 291.)

Littrell pohti kuinka kirjastot voisivat auttaa taiteilijoita heidän työprosessissaan ja kuinka tehdä kirjaston palveluita tunnetummaksi taiteilijoiden keskuudessa. Hän myös ihmetteli, miksi on ylipääntään oletettu, että taiteilijoiden kirjastonkäytön tarpeet olisivat samanlaisia kuin muilla asiakaskunnilla. Littrellin keskeinen kysymys keskittyikin siihen, mitä taiteilijat kirjastosta tarvitsevat. Littrell halusi selvittää asiakaskunnan kirjastonkäytön tottumuksia, luovan työskentelyn vaiheita ja löytää tapoja joilla kirjasto voisi auttaa heitä työssään. (Littrell 2001, 291–292.)

Tutkimus osoitti, että opiskelijat ja tiedekunnan henkilökunta hyödynsivät kirjasto eri tavoin. Opettajilla oli vakiintuneet tavat käyttää kirjastoa. He etsivät kirjastosta inspiraatiota ja uusia ideoita. He etsivät tietoa toisten taiteilijoiden töistä sekä luonnontieteellistä ja historiallista lähdemateriaalia. Fokus oli yleensä oman taidelajin ulkopuolella. Opettajat kehittivät myös opiskelijoita tutustumaan muun alan kirjallisuuteen. Taiteilijat eivät useinkaan halunneet saada vaikutteita oman alan taiteilijoilta, koska heille oli tärkeämpää luoda uutta ja keksiä uusia ideoita. Opiskelijat puolestaan käyttivät kirjastoa tutustuessaan oman ammattikuntansa tekniikkaan, taitovaatimukseen ja taiteellisen ilmaisun mekanismin ymmärtämiseen. He turvautuivat kirjastoon yleensä tietyn tehtävän tekemistä varten. (Littrell 2001, 292.)

Haastattelujen ja tarkkailun pohjalta Littrell loi yksinkertaisen mallin taideprosessista. Prosessi alkaa inspiraation löytämisestä ja etenee oman äänen löytämiseen. Näiden pohjalta tuotetaan lopputulos, taideteos. Kirjaston rooli tässä prosessissa on auttaa taiteilijaa löytämään inspiraatio ja luoda ympäristö, jossa taiteilija voi löytää oman äänensä ja ilmaisutapansa. Inspiraation löytämiseksi teksti-, video- ja kuvalähteiden selailu on tärkeä työvaihe. Taiteilijan työ on tasapainottelua ulkoisten ja sisäisten tekijöiden välillä. Luovuus sisältää ulkoisia vaatimuksia kuten ideoiden löytämisen ja uusien asioiden oppimisen. Sisäiset vaatimukset työlle ovat aika, energia ja keskittyminen. (Littrell 2001, 293.)

Pitkällä aikavälillä kirjasto voi auttaa taiteilijoita lisäämällä elektronisia lähteitä ja tietokantoja. Myös haun apuvälineitä olisi kehitettävä. Kirjastojen olisi luetteloitava aineistot siten, jotta taiteilijat löytävät tarvitsemiaan lähteitä ja digitaalisten aineistojen selailumahdollisuutta olisi kehitettävä. Kirjastonhoitajien tulisi myös huomioida selailun tärkeys. Se ei ole hukkaan heitettyä aikaa eikä laiskuutta vaan tärkeä osa taiteilijoiden luomisprosessia. Taide- ja musiikkikirjat ovat yleensä suuria ja kömpelöitä. Tästä syystä kirjastossa tulisi olla suuret pöydät, tilavat käytävät ja matot lattialla, jotta kirjoja voi selaila myös lattialla. Myös audiovisuaalisen materiaalin tulee olla avohyllyillä, jotta ne ovat helposti saatavilla. Luonnonvalon käyttö ja miellyttävä ympäristö lisäävät viihtyvyyttä. Taiteilijoille täytyy olla mahdollisuus värikopiointiin ja skannaukseen. (Littrell 2001, 293.)

Lyhyellä aikavälillä kirjasto voi huomioida sen, että taiteilijoita kiehtovat mielikuvat ja äänet. Kirjan kansien tulisi olla värikkäitä. Avainsanoitus helpottaa hakua elektronisista lähteistä ja tietokannoista. Kirjastonhoitajan olisi hyvä olla paikalla tarvittaessa ja pysyä taustalla, kun häntä ei tarvita. Ystävällinen ilmapiiri on tärkeää. Tutkimuksen aikana monen taiteilijan asenne kirjastoa kohtaan muuttui ja Littrell onnistui saamaan uusia asiakkaita kirjastoon. (Littrell 2001, 293.)

Loppupäätelmänä Littrell toteaa, että taiteilijat käyttävät kirjastoa eri tavoin kuin muut asiakkaat ja tämä on huomioitava kirjaston palvelussa, kokoelmassa ja tarjonnassa. Kirjastolla olisi paljon tarjottavaa taiteilijoille ja se on myös paikka, joka voi auttaa luovassa prosessissa. Littrell haluaakin, että taiteilijoita palvelevat kirjastot olisivat paikkoja, jossa uudet ideat syntyvät. (Littrell 2001, 293.)

3.3 Taiteilijoiden tiedontarpeet ja tiedonlähteet

Sandra Cowanin ja Thomas Braniganin (2004) tutkimuksen perustana on informaation rooli luovassa työssä. Lähtökohtana oli olettaus, että taiteilijat eroavat tiedontarpeidensa- ja käyttönsä osalta muista ammattikunnista, kuten insinööreistä tai lakimiehistä. He halusivat selvittää miten taiteilijoiden työ vaikuttaa siihen, miten he hankkivat tietoa ja millaista tietoa he etsivät. Cowan haastatteli yhtä tuntemaansa naiskuvataiteilijaa. Lisäksi hän teki kaksi puhelinhaastattelua ja yhden nauhoitetun haastattelun. Cowan katsoi tutkimuksen olevan dialogia hengen ja muodon välillä. Hän näkee tiedonhankinnan olevan persoonallinen prosessi, joka ei noudata mitään universaalia kaavaa. (Cowan & Branigan 2004, 14; 15; 17.)

Taiteilijaa informoi ja inspiroi ympäristö, työ itsessään, itsetutkiskelu ja ympäristön tarkkailu. Ympäristö toimii tärkeänä lähteenä taiteilijalle, josta hän saa aistivaraista tietoa. Taiteilija kiinnittää huomiota väreihin, tekstuureihin, hajuihin, ääniin, lämpötilaan, tilan ja valon vaikutelmiin ja maisemaan. Näistä aineksista kuvataiteilija luo abstraktia taidetta, jota hän nimittää visuaaliseksi runoudeksi. Myös konkreettiset materiaalit kuten paperi ja pensselit kertovat mitä tulee tehdä ja miten toimia. Suhde materiaaliin, väreihin, muotoon, maailmaan, luontoon, elämään ja kuolemaan on tärkeä tiedonlähde. Myös suhde toisiin taiteilijakollegoihin on tärkeä. Heiltä taiteilija saa tietoa tekniikoista. Taiteilija myös lukee ja kirjoittaa. Taiteilija kokeekin hankkivansa tietoa sekä ulkoisista että sisäisistä lähteistä. (Cowan & Branigan 2004, 18.)

Päästrategia taiteilijan tiedonhankinnassa on ympäristön havainnointi ja passiivinen tiedonhankinta. Hän havainnoi valoa, värejä, tilaa ja ääniä. Taiteilija etsii tietoja tiedelehdistä, mainoksista ja gallerioista. Tietoa hän tarvitsee apurahoista ja näyttelyistä. Kirjat ja tietosanakirjat ovat myös taiteilijan käyttämiä lähteitä. Tärkeitä lähteitä ovat taideyritysten katalogi ja taidekaupat, joista saa uutta tietoa uusista tuotannoista ja tekniikoista. Museot, taidekoulut, yleinen kirjasto ja kirjakaupat ovat tuttuja lähteitä taiteilijalle. (Cowan & Branigan 2004, 18.)

Cowan ja Branigan pitävät tiedonhankintaa dynaamisena ja luovana prosessina. Onkin lähes mahdotonta antaa yksiselitteistä vastausta siihen, mitkä ovat taiteilijoiden tiedontarpeet ja käytetyt lähteet. Tiedonhankinta ei ole aina ongelmallista. Tiedonhankinta on luovaa toimintaa eikä se välttämättä ala tai pääty kirjastossa. Cowanin mukaan kirjaston henkilökunta ei aina ymmärrä luovaa prosessia ja heidän tulisi tutustua asiakkaisiinsa keskustelemalla heidän kanssaan. (Cowan & Branigan 2004, 19.)

3.4 Taiteilijoiden tiedonhankintakäyttäytyminen

William Hemmig (2008) on laatinut katsauksen kuvataiteilijoita käsitteleviin tiedonhankinnan tutkimuksiin. Tavoitteena oli löytää kirjallisuudesta yhtäläisyyksiä, joiden pohjalta voi kehittää mallin kuvataiteilijoiden tiedonhankinnasta. Toyne kokosi vuonna 1975 kahden kuukauden ajan tilastoa siitä millaisia hakupyynnöitä asiakkailta tuli kirjastolle. Hän havaitsi, että opiskelijat saivat suurimman osan tiedoistaan sosiaaliselta verkostolta, opiskelijatovereilta ja opiskelemaltaan laitokselta. Kirjoista 28 % koski tiettyä kirjaa, jonka opiskelijat tiesivät olevan kirjastossa ja 25,5 % pyynnöistä koski kirjoja jotka eivät liittyneet taiteeseen. Vain 17 % hakupyynnöistä koski tiettyjä taiteilijoita. Toyne piti yllättävänä sitä, että lainatut kirjat olivat yleensä joltakin muulta aihealueelta kuin taiteesta. Hänen mukaansa kirjastojen tulisikin tarjota taideopiskelijoille kirjallisuutta taiteen käytännöllisestä puolesta, tekniikasta mutta myös luomisprosessiin tarvittavasta muusta kirjallisuudesta. (Hemmig 2008, 1-2.)

Pacey tutki 1982 kuinka taideopiskelijat käyttävät taidekirjastoa. Hän huomasi visuaalisen aineiston olevan tekstuaalista tärkeämpää ja, että inspiraatiolla oli tärkeä merkitys taitelijan työssä. Pacey mukaan taideopiskelijat tarvitsevat visuaalista tietoa ja tietoa inspiraation pohjaksi. Hän havaitsi myös, että lastenkirjat ovat tärkeä lähde visuaalisen tiedon hankkimiseen. Pacey kiinnitti huomiota siihen, että taideopiskelijat enimmäkseen selailivat kirjoja. (Hemmig 2008, 2.)

Day ja McDowell tekivät vuonna 1985 yksityiskohtaisemman tutkimuksen Pacey'n tulosten pohjalta. He tekivät pienryhmähaastattelun taideopiskelijoiden tiedontarpeista- ja käytöstä. Day ja McDowell kiinnittivät huomiota myös siihen, millainen rooli kirjastolla on tässä prosessissa. Tutkimustulokset olivat samanlaisia kuin Paceylla. Opiskelijat tarvitsivat visuaalista tietoa ja he selailivat kirjoja. Kirjallisuus ei rajoittunut vain taidekirjallisuuteen ja taideopiskelijat käyttivät kirjastoa eri tavoin kuin historiantutkijat. (Hemmig 2008, 2-3.)

Vuonna 1986 Conference of the Art Libraries Society of North Americassa oli keskustelu ”Mitä taiteilijat lukevat”. Neljä taiteilijaa kertoi lukemistottumuksistaan ja miten he käyttävät painettuja tekstejä. Keskustelun tarkoituksena oli purkaa myytti, jonka mukaan taiteilijat eivät lue kirjallisuutta. Keskustelussa huomattiin, että taiteilijoiden lukutottumukset vaihtelevat laajasti aihealueelta toiselle ja taidelehtiä luettiin harvemmin. Yleensä tieto, joka vaikutti taideteoksen syntyyn, löytyi sattumalta ja taiteilijat pitivät selailun merkitystä tärkeänä tiedonhankinnan metodina. (Hemmig 2008, 3.)

Frank totesi vuonna 1999 julkaisemassaan tutkimuksessa, että yhä edelleen tiedetään hyvin vähän taideopiskelijoiden tiedontarpeista. Hän teki ryhmähaastatteluita ja huomasi keskeistä taideopiskelijoilla olevan tiedon selailun ja, että opiskelijat tarvitsivat visuaalista tietoa ja teknistä tietoa. Van Zijl ja Gericke tekivät kolme tutkimusta, joista viimeisin ilmestyi 2002. He tutkivat eteläafrikkalaisia taideopiskelijoita. Selailun ohella he nostivat esiin opiskelijoiden sosiaalisen verkoston. The Scottish Arts Council (2002) teki kuvataiteilijoita koskevan tietoauditoinnin. Kysely osoitti, että jopa 60 % tiedoista koski muita ammattialoja kuin taidetta. Tiedoista 45 % saatiin opetuksen kautta ja 57 % taideorganisaatioilta. (Hemmig 2008, 6-7.)

3.5 Hemmigin malli

Edellä tarkasteltujen tutkimusten pohjalta Hemming kehitti mallin, jota voi käyttää kuvataiteilijoiden tiedonhankinnan tutkimisessa. Mallin pohjaksi Hemming on nostanut näkökulmia, jotka esiintyivät eri tutkimuksissa. Niitä olivat:

- Inspiraatio pohjaksi tarvittava tieto
- Visuaalinen tieto
- tekninen tieto
- markkinointiin ja uraan liittyvät tiedot
- ajankohtainen tieto taidekentän kehityksestä

(Hemmig 2008, 9-10.)

Hemming arvelee käytäntöyhteisö-mallin olevan taiteilijoita tutkittaessa käyttökelpoisen. Tätä mallia ovat käyttäneet myös Chatman, Kuhlthau ja Pettigrew. Tutkimuksessa on huomioitava sosiaalisen rakenteen taso jaetussa oppimisessa. Oleellista tutkimuksessa ovat taiteilijayhteisö ja jaettu oppiminen. Käytäntöyhteisö-malli keskittyy seuraaviin näkökulmiin:

- (1) Merkitys (Kokemuksellinen oppiminen)
- (2) Harjoittelu (Tekemällä oppiminen)
- (3) Yhteisöllisyys (Oppiminen johonkin kuulumisen)
- (4) Identiteetti (Oppiminen joksikin tulemisena)

(Hemmig 2008, 10.)

Hemmig havaitsi, että yleinen kirjasto palvelee taiteilijoita paremmin kuin taiteeseen keskittynyt kirjasto. Taiteilijoita tutkittaessa on huomioitava myös sosiaalisen verkoston merkitys, sillä henkilölähteet ovat käytetyimpiä lähteitä. Myös selailun tärkeä merkitys on huomioitava taiteilijoiden tiedonhankinnassa. Tulevaisuudessa tutkimuksen fokus olisi siirrettävä kirjastoista taiteilijoihin ja taiteilijayhteisöihin (Hemmig 2008, 9, 11.)

3.6 Hemmigin empiirinen tutkimus kuvataiteilijoiden tiedonhankinnasta

Hemmig halusi testata kehittämänsä mallin soveltuvuutta empiiriseen tutkimukseen. Tutkimus on ensimmäinen kvantitatiivinen tutkimus taiteilijayhteisöstä. Se on myös ensimmäinen julkaistu tutkimus kuvataiteilijoiden tiedonhankintakäyttäytymisestä. Hemmigin tavoitteena oli selvittää, miten tiedonhankinta eroaa taiteilijayhteisössä erilaisten demograafisten taustojen mukaan ja millaisia lähteitä taiteilijat käyttävät luovassa työssä ja myyntityössä. (Hemmig 2009, 682.)

Tutkimusalueeksi Hemmig valitsi Pennsylvanian ja New Jersey, koska niillä oli pitkät perinteet taidetoiminnassa ja monia vuosittaisia taidenäyttelyitä ja festivaaleja, joissa taiteilijat myyvät töitään. Alueella on paljon taidegallerioita, taidemuseoita, yleisiä kirjastoja, kirjakauppoja, taideorganisaatioita ja neljä taidekorkeakoulua. Hemmig sai alueelta kahdella tapaamiskerralla ja postitse yhteensä 107 kyselyyn vastannutta taiteilijaa. Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan vastanneet kaikkiin kysymyksiin, joten tutkimukseen valittiin 30 naista ja 13 miestä, joiden ikäjakauma oli 21–81 vuotta. Tutkittavien keski-ikä oli 56 vuotta. Tutkimuksen vastausprosentti oli 41,1 %. (Hemmig 2009, 684–686.)

Tutkittavien taidealat olivat grafiikka, digitaalinen media, kuvanveisto, kuvataide, tekstiilitaide ja valokuvaus. Kyselyn kysymykset koskivat tiedonlähteitä, joita taiteilijat käyttävät inspiraation pohjaksi ja visuaalisen tiedon saamiseksi. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös lähteitä, joiden välityksellä taiteilijat saivat tietoa työhön liittyvistä materiaaleista ja tekniikoista sekä taidenäyttelyihin ja myyntiin liittyvää tietoutta. Kyselyssä kysyttiin kirjaston kokoelmista ja palvelusta sekä digitaalisen median käytöstä. (Hemmig 2009, 685–686.)

Tutkimuksessa havaittiin, että 33 kuvataiteilijaa käytti yleistä kirjastoa ja 13 tieteellistä kirjastoa. Kirjastosta etsittiin lehtiä ja kirjoja. Aihepiirit liittyivät taiteeseen mutta myös muut aiheet kiinnostivat, kuten esimerkiksi kertomakirjallisuus ja runous. Kirjat, aikakauslehdet ja valokuvat olivatkin käytetympiä lähteitä kuin liikkuva kuva ja digitaalinen media. (Hemmig 2009, 687–688; 690.)

Kuvataiteilijat inspiroituivat luonnosta, omista elämäkokemuksistaan ja taideteoksista. Myös taidelehdet, aikakauslehdet, sanomalehdet ja kirjat mainittiin. Kirjallisuus ja lehdet koskivat myös muita aihealueita kuin taidetta. Valokuvat, televisio, elokuvat ja videot inspiroivat taiteilijoita. Inspiraatiota haettiin myös musiikista sekä teatteri- ja tanssiesityksistä. Myös digitaalinen media ja radio mainittiin. Inspiraation pohjana saatettiin myös käyttää taiteilijan omia kirjoituksia ja tutkimuksia. (Hemmig 2009, 688–689.)

Visuaalista tietoa haettiin omasta mielikuvituksesta, valokuvista ja taideteoksista. Myös elävät mallit antoivat visuaalista tietoa. Myös kirjat, lehdet, televisio-ohjelmat, elokuvat, videot ja digitaalinen media mainittiin. Materiaaliin ja tekniikkaan liittyvää tietoa hankittaessa taiteilijoilla yhdistyvät yksityinen ja sosiaalinen tiedonhankinta. Taiteilijat oppivat tekniikoista yhdessä toisten taiteilijoiden kanssa kursseilla ja näyttelyissä. Tekniikkaan liittyvässä tietoudessa omakohtainen opettelu, kokeilu ja tekeminen sekä keskustelut kollegoiden kanssa ylittävät lukemisen. Tietoa haettiin kuitenkin myös aikakauslehdistä, tekniikkaoppaista ja internetin keskustelupalstoilta. Tavarantoimittajiin ja valmistajiin oltiin yhteydessä postitse, sähköpostitse tai puhelimitse ja heidän internet-sivujaan hyödynnettiin. (Hemmig 2009, 689–691.)

Näyttelyihin ja myyntiin liittyvää tietoa hankittiin erilaisilta taideorganisaatioilta, gallerioista ja konsulteilta. Myös kollegoita, ystäviä ja ostajia hyödynnettiin. Kuvataiteilijat hankkivat tietoa myös aikakaus- ja sanomalehdistä, mainoksista, uutiskirjeistä ja internetin keskustelupalstoilta. Näyttelyihin ja myyntiin liittyvä tiedonhankinta perustuu keskeisesti taiteilijan muodostamaan sosiaaliseen verkostoon. (Hemmig 2009, 691–692.)

Tutkimustulokset herättivät Hemmigissä enemmän uusia kysymyksiä kuin hän sai vastauksia. Hän havaitsi naisten inspiroituvan miehiä enemmän omista elämäkokemuksista, esityksistä, kirjallisuudesta ja musiikista. Miehet olivat konservatiivisempia ja käyttivät enemmän painettuja lähteitä. Naiset käyttivät myyntiin liittyvään tiedonhankintaan kollegoita ja miehet olivat suoraan yhteydessä ostajiin ja gallerioihin. Kirjojen ja lehtien lukemiseen vaikutti taiteilijan koulutustaso ja korkeammin koulutetut lukevat enemmän ja hankkivat tietoa painetuista lähteistä. (Hemmig 2009, 693.)

Hemmig testasi tutkimuksessa myös kirjallisuudessa esiintyneitä hypoteeseja taiteilijoiden tiedonhankintakäyttäytymisestä. Tutkimus vahvisti, että taiteilijoiden tiedontarpeet ovat yksilöllisiä eikä heillä ole teoreettista suhdetta taiteeseen. Tiedonlähteinä taidealan ulkopuoliset lähteet ovat merkittäviä. Selailun tärkeyttä taiteilijoiden tiedonhankinnassa ei pystytty tässä tutkimuksessa todentamaan yksityiskohtaisemmin. Inspiraation tärkeimpiin tiedonlähteisiin liittyi pikemminkin passiivinen tiedonhankinta. (Hemmig 2009, 695.)

Tutkimus vahvisti oletusta sosiaalisen tiedonhankinnan tärkeydestä tekniikan, materiaalien ja markkinoinnin osalta. Kasvokaista keskustelua ja sosiaalista verkostoa pidettiin tärkeänä tiedonhankinnan keinona. Ikä vaikutti tiedonlähteiden valintaan siten että 20–39-vuotiaat käyttivät tietokonetta eniten tiedonhankintaan. Puolet kyselyyn vastanneista pitivät internettiä käyttökelvottomana visuaalisen tiedon lähteenä. Hemmig uskoi kuitenkin, että digitaalisten lähteiden käyttö tulee tulevaisuudessa lisääntymään myös kuvataiteilijoilla. (Hemmig 2009, 696–697.)

3.6 Korkeakouluopiskelijoiden tiedonhankinta ja tiedonkäyttö

Pia Wennerbergin (2007) maisteritutkielma keskittyy taidekorkeakouluopiskelijoiden tiedonhankintaan ja tiedonkäyttöön. Tutkielma on valmistunut Boråsin korkeakoulusta 2007. Wennerberg haastatteli seitsemää kuvataideopiskelijaa. Informanteiksi valittiin neljännen ja viidennen vuosikurssin maisteriopiskelijoita. (Wennerberg 2007, 2; 21.)

Tutkimuksen tavoitteena oli ymmärtää miten taideopiskelijat hahmottavat tiedonhankinnan ja -käytön taiteilijan työssä. Wennerberg haluaa myös selvittää mitä opiskelijat tarkoittavat sillä, että he näkevät eron tieteellisen ja taiteellisen tiedon välillä. Miten tieteellinen suhtautuminen tietoon eroaa taiteellisesta näkökulmasta? Wennerberg tarkasteli myös sitä mitä taideopiskelijat kokevat saavansa taiteilijan työhön korkeakouluopinnoista. (Wennerberg 2007, 1-2.)

Taideopiskelijat etsivät tietoa työnsä tueksi eri aihealueilta ja kiinnostuksen kohteet vaihtelevat projekteittain. Tietoa hankitaan nykytaiteesta, taideteoriasta ja erilaisista tekniikoista. Opiskelijoita kiinnostavat myös psykologia, parapsykologia, historia ja uskonto. Myös filosofia, etiikka, biologia ja eläintiede oli aihealueita, joilta tietoa hankittiin. Opiskelijat olivat tarvinneet tietoa myös lainsäädännöstä ja tekijänoikeuksista. Taidearvosteluja seurattiin internetistä. Taideopiskelijat tekivät myös tutkimuksia töidensä pohjaksi eri aihealueilta. (Wennerberg 2007, 27.)

Tieto toimi yleensä inspiraation lähteenä ja taideopiskelijat lukivat paljon. Painetuista lähteistä mainittiin kaunokirjallisuus, runous, aikakaus- ja sanomalehdet, populaaritieteellinen kirjallisuus sekä lasten ja -nuortenkirjallisuus. Yleensä painetut lähteet koskivat jotakin muuta aihealuetta kuin taidetta. Myös oma elämänhistoria oli yhtenä lähteenä, josta tietoa ammennettiin. Internetistä haettiin tietoa Googlen avulla mutta yleensä se ei ollut ensisijainen lähde. Tiedonlähteitä olivat myös musiikki, äänet, kauhuelokuvat ja matkustelu. Informaalit lähteet, sosiaalinen verkosto ja henkilölähteet olivat merkittävässä asemassa taideopiskelijoiden tiedonhankinnassa. Myös korkeakoulu katsottiin merkittäväksi lähteeksi, jossa opiskelijoilla on mahdollisuus keskustella taiteesta alan ihmisten kanssa. (Wennerberg 2007, 27; 29; 32.)

Alan seuraamiseen ja tietojen päivittämiseen informaalit henkilölähteet olivat käytetyimpiä. Muita lähteitä olivat sähköposti, radio, televisio, kulttuuriuutiset, näyttelyt. Myös internetiä ja elektronisia lehtiä käytettiin tietojen päivittämiseen. Internetin hakukoneista käytettiin vain Googlea. Wennerberg arvelee tämän johtuvan siitä, että tyypillisin hakumenetelmä taiteilijoilla on selailu ja Google soveltuu tähän tarkoitukseen parhaiten. Hänen mukaansa useat taiteilijoiden tiedonhankintaa tutkineet kirjoittajat ovat artikkeleissaan huomioineet selailun tärkeän merkityksen hakumenetelmänä. (Wennerberg 2007, 13; 29.)

Tieteellisen ja taiteellisen tiedon suurimpina eroina taideopiskelijat pitivät sitä, että taiteessa tiedonkäyttö on vapaampaa. Tieto toimii inspiraation, fantasian ja luovan ajattelun pohjana. Tiedon voi muokata ja jalostaa halutulla tavalla. Tieteessä tiedon on oltava faktatietoa ja tiedon alkuperä on pystyttävä osoittamaan lähdeviittein. Taideopiskelijat kokivat käyttävänsä tietoa eri tavoin kuin

muiden alojen opiskelijat ja he olivat tyytyväisiä omaan tiedonhankintaansa. (Wennerbegr 2007, 33; 41.)

Tiedonkäytössä ilmeni eroja taideopiskelijoiden välillä. Yhteistä on kuitenkin se, että sellaista tietoa käytetään, joka rikastuttaa työtä ja, joka koetaan mielenkiintoiseksi. Yleensä tieto valittiin intuitiivisin perustein. Joissakin projekteissa oli kuitenkin tärkeää, että tieto on luotettavaa ja oikeaa. Silloin tiedon sopivuus meni mielenkiinnon edelle ja opiskelijat kävivät kirjastossa lukemassa lakitekstejä ja viitekirjallisuutta. Tietoa käytettiin yleensä ajattelun välineeksi, jotta opiskelija ymmärtäisi jonkin muun asian, jota hän on pohtinut. Tieto stimuloi ajatuksia ja ajatukset ilmenevät valmiissa taideteoksessa. (Wennerberg 2007, 30–32; 42–43.)

3.8 Tieto inspiration pohjana

Elisabeth Widmarkin maisteritutkielma on valmistunut Uumajan yliopistossa toukokuussa 2008. Widmarkin tutkielman tarkoituksena on selvittää kuinka ammattimaisesti toimivat taiteilijat käyttävät tietoa luovassa työssä ja millaisia tiedontarpeita heillä on. Widmarkin tutkimuskysymykset liittyvät siihen millaisia tiedontarpeita informanteilla on luovassa taideprojektissa ja millaisena he näkevät tiedonlähdevalikoiman ja sen käytettävyyden. Widmark oli kiinnostunut myös siitä mitä mieltä informantit ovat omasta ja toisten taiteilijoiden suhteesta tietoon. (Widmark 2008, 2.)

Widmark hyödynsi tutkimuksessaan syvähaastattelua ja laadullista sisällönanalyysia. Informanteiksi hän valitsi taiteilijoita, joilla oli yli kymmenen vuoden kokemus alalta. Widmark halusi, että informantit olisivat ehtineet kehittyä taiteilijoina siten, että he osaisivat analysoida ja reflektoida omaa työtään. Taiteilijat olivat saman taiteilijasukupolven edustajia ja tämä toimi yhtenä tutkimuksen konteksteista. Informantteja oli neljä ja heistä kolme oli naisia ja yksi oli mies. Taiteilijoista yksi oli kuvanveistäjä ja toinen sarjakuvapiirtäjä. Informanteista kaksi työskenteli kuvataiteen, äänen ja liikkuvan kuvan parissa. Widmark valitsi taidemuodot tutkimuskohteekseen, koska hän halusi haastatella taiteilijoita, jotka työskentelevät vain yhden taidemuodon parissa. (Widmark 2008, 15.)

Inspiraation pohjaksi taiteilijat etsivät tietoa monenlaisista lähteistä. Lähteet vaihtelivat taiteilijan työskentelemän projektin mukaan ja lähdevalikoima oli laaja. Inspiraation lähteiksi mainittiin puhe- linkeskustelut ja yhteiskunnallinen keskustelu. Myös maisemalla ja miljööllä oli suuri merkitys monelle taiteilijalle. Yksi taiteilijoista oli kiinnostunut siitä kuinka ihmiset asettuvat miljööseen ja miten miljöö vaikuttaa heihin sekä millaiselta ihmiset näyttävät eri sääolosuhteissa tai eri maisemissa. Taiteilija sai inspiraatiota myös ihmisten verhoista, jotka näkyvät ikkunoista ulos. Myös sitä pidettiin tärkeänä miltä kylät ja ihmisten asuinpaikat näyttävät. Visuaalisen tiedon ohella mainittiin kaulo- ja tietokirjallisuus ja elokuvat. (Widmark 2008, 20.)

Myös historia ja oma henkilöhistoria olivat tärkeitä lähteitä. Inspiraatio saattaa löytyä maantieteellisestä struktuurista, kuten vuorista. Yksi taiteilijoista seurasi liikenneyhteyksiä ja hän myös teki tutkielmia omasta asuinpaikkakunnastaan. Oma henkilökohtainen kasvu, ajatukset ja kirjoittaminen toimivat inspiraation lähteinä. Uusi tieto sanomalehdistä ja uutisista koettiin tärkeäksi. Taiteilijat myös haastattelivat ihmisiä saadakseen tietoja tuleviin projekteihinsa. Taiteilijat eivät tehneet eroa kuvataiteen, musiikin tai kirjojen välille. He kokivat kaikki lähteet yhtä tärkeiksi. Kritiikki ja keskustelu kollegoiden kanssa koettiin tärkeäksi. Taiteilijat saivat tietoa materiaaleista ja erilaisista tekniikoista toisilta taiteilijoilta. (Widmark 2008, 21–22.)

Tiedontarpeet ja käytetyt lähteet riippuivat projektista, jossa taiteilija sillä hetkellä työskenteli. Työskennellessään sairaalamiljöössä taiteilija haastatteli lääkäreitä ja potilaita ja hän myös seurasi sairaalan henkilökunnan työskentelyä. Toisella informantilla oli puolestaan aiheena August Strindberg. Hän hankki tietoa tämän urasta ja kävi tutustumassa Strindbergin kotiin. Arkistomateriaali, päiväkirjat, dokumentit, valokuvat ja kuvat olivat niin ikään lähteitä, joita oli käytetty tietoa etsittäessä. Taiteilijat pitivät formaaleja ja informaaleja kanavia yhtä tärkeinä. Kuitenkin työskenneltäessä projektissa, jossa tarvitaan faktatietoja, nousivat formaalit kanavat tärkeimmiksi. (Widmark 2008, 24; 27–29.)

Taiteilijoiden käyttöön hyvin sopivia lähteitä ovat kirjasto, kirjat, kuvakirjat, internet, kollegaverkosto, taidekorkeakoulut ja taideinstituutiot. kaikki taiteilijat pitivät kirjastoa tärkeänä lähteenä ja he kertoivatkin inspiraation syntyvän usein juuri kirjastossa. Tietoa taiteilijat pitivät hyvin tärkeänä

työssään. Taiteilijat eivät kuitenkaan ole yleensä kiinnostuneita varsinaisista taidekirjoista vaan he ovat kiinnostuneita laaja-alaisesti monista asioista. Tietoja etsitään enemmänkin aihealueilta, jotka juuri nyt taiteilijaa kiinnostaa. (Widmark 2008, 30–33.)

Tietoja käytettiin eri tavoin riippuen työmateriaalista, tekniikasta tai projektista. Tietoa voidaan käyttää myös pitkällä aikavälillä ajatustyön tukena. Tietoa käytetään uusien ideoiden ja inspiraation löytämiseksi sekä ongelmien ratkaisuun. Tietoja analysoidaan, reflektoidaan ja ajattelutyön tuloksena on valmis taideteos. Hankitut tiedot muuttuvat vähitellen taiteilijan työrutiineiksi ja ammattitaidoksi. Tiedonkäyttö virittää usein uusia tiedontarpeita. (Widmark 2008, 39–41.)

Widmark pitää tutkimustuloksia samansuuntaisina kuin aiemmissa taiteilijatutkimuksissa on esitetty. Työprosesseissa on suuria eroja ja tämä vaikuttaa tiedontarpeisiin- ja hankintaan. Tiedontarve liittyy yleensä työn alla olevaan projektiin. Tietoa tarvitaan myös inspiraation pohjaksi. Visuaalinen tieto, muistot, elämykset ja toiset taiteilija kollegat koetaan tärkeiksi. Pääasiallisesti taiteilijat käyttivät informaaleja lähteitä mutta mikäli työhön tarvittiin faktatietoutta, käytettiin formaaleja lähteitä ja lähdekritiikkiä. Tutkielma osoitti, että tiedolla on merkittävä rooli taiteilijan työssä. (Widmark 2008, 35–36; 38–40.)

3.9 Yhteenvetoa taiteilijoita koskevistä tiedonhankinnan tutkimuksista

Ensimmäisen tutkimuksen taideopiskelijoiden kirjastonkäytöstä teki Derek Toyne vuonna 1967. Tutkimusta seurasi joukko kuvataiteilijoiden ja taideopiskelijoiden kirjastonkäytön tutkimuksia. Tutkimuksista on kuitenkin virallisesti julkaistu vain Susie Cobbledickin (1996), Sandra Cowanin & Thomas Braniganin (2004) ja William Hemmigin (2008 ja 2009) tutkimukset. Cobbledickin innoittamana jatkotutkimukset ovat keskittyneet kuvataiteilijoiden tiedonhankintaan. Suurin osa tutkimuksista liittyy taiteilijoiden kirjastonkäyttöön ja ainoat kirjastovapaat tutkimukset ovat Cowanin ja Hemmigin työt.

Hemmigin (2009) työ oli ensimmäinen kvantitatiivinen tutkimus kuvataiteilija yhteisön tiedonhankintakäyttäytymisestä. Tutkimus osoitti, että Hemmigin luoma malli toimii kuvataiteilijoiden tiedonhankinnan analyysissa. Aiemmin kuvataiteilijoiden tiedonhankintaa oli tutkittu vain kvalitatiivisin menetelmin ja tutkimukset oli tehty suhteellisen haastatteleamalla vain muutamia informantteja. Cowan & Branigan (2004) haastattelivat vain yhtä taiteilijaa, Cobbledick (1996) ja Widmark (2008) neljää ja Wennerberg (2007) seitsemää kuvataiteilijaa. Hemmig (2009) toivoi, että tutkimuksia voitaisiin tehdä suuremmalle joukolle taiteilijoita, jotta tiedonhankinnasta voitaisiin tehdä varmempia johtopäätöksiä.

Tutkimuksien perusteella taiteilijoiden keskeisimmät tiedontarpeet liittyvät visuaaliseen tietoon ja tekniikkaan (Cobbledick, 1996; Cowan & Branigan, 2004; Hemmig, 2008 ja 2009; Littrell, 2001; Widmark, 2008). Inspiraatiota varten etsittiin tietoa (Cobbledick, 1996; Hemmig, 2008 ja 2009; Littrell, 2001; Widmark, 2008) ja monet taiteilijat olivat kiinnostuneita historiasta (Cobbledick, 1996; Littrell, 2001; Wennerberg, 2007; Widmark, 2008). Muita harvemmin mainittuja tiedontarpeita olivat taidekentän seuraamiseen liittyvä tietous, taideteoria, psykologia, luonnontiede ja uskonto. Monissa tutkimuksissa (Cobbledick, 1996; Hemmig, 2008 ja 2009; Littrell, 2001; Wennerberg, 2007; Widmark, 2008) todettiin taiteilijoiden lukeman kirjallisuuden olevan yleensä joltakin muulta aihealueelta kuin omalta alalta. Littrell (2001) katsoo tämän johtuvan siitä, etteivät taiteilijat halua saada liikaa vaikutteita toisilta saman alan taiteilijoilta, vaan he haluavat luoda jotakin uutta.

Käytettyjen lähteiden osalta kaikista seitsemästä tutkimuksesta löytyy kirjallisuuden käyttö. Kuu-
dessa tutkimuksessa mainitaan henkilölähteet, kollegaverkosto ja kirjasto. Visuaalinen informaatio, taidekoulu, sanoma- ja aikakauslehdet ja elämäkokemus nousee esiin viidessä tutkimuksessa. Kolmessa tutkimuksessa tiedonlähteiksi mainitaan maantieteelliset paikat ja lastenkirjat. Kirjoittaminen ja omat tutkimukset mainitaan neljässä tutkimuksessa. Internet, sähköposti, galleriat, elokuvat, matkustelu, musiikki, televisio, oma meilikuvi ja ympäristön seuranta ilmenee kahdessa tutkimuksessa. Vain yksittäisiä mainintoja saivat konferenssit, näyttelyt, kotikirjasto, taidekauppa, taideyritysten katalogi, päiväkirjat, mainokset, radio, hautausmaa, jumalanpalvelus ja oma mielikuvi.

Tutkimustulokset vahvistavat Cobbledickin (1996) näkemystä siitä, että painetut lähteet ovat käytetyimpiä tiedonlähteitä. Ympäristön seuranta ja henkilökohtainen tarkkailu ovat täydentävän lisälähteen asemassa. Tiedonkäytön näkökulma esiintyy vain Widmarkin (2008) työssä. Tutkimukset osoittavat kuitenkin taiteilijoiden käyttävän hankkimaansa tietoa inspiroituakseen ja keksiäkseen uusia ideoita tai näkökulmia. Käytetty tieto ja uudet ideat ilmenevät valmiina taideteoksena.

Tärkein tiedonhankinnan metodi taiteilijoilla on selailu (Cobbledick, 1996; Hemmig, 2008; Littrell, 2001; Wennerberg, 2007). Tämä pitäisi Littrellin (2001) mukaan huomioida myös kirjaston palveluissa. Tutkimuksissa on ristiriitaista tietoa taiteilijoiden kirjaston käytöstä. Widmarkin (2008) ja Littrellin mukaan inspiraatio syntyy juuri kirjastossa. Cowan & Branigan (2004) näkevät mahdollisena, että tiedonhankinta alkaa ja päättyy myös muualla kuin kirjastossa. Kaikissa tutkimuksissa mainitaan kuitenkin kirjaston käyttö, joten taiteilijat ovat ainakin jossain määrin kaikki kirjastonkäyttäjiä ja yleinen kirjasto palvelee taiteilijoita parhaiten (Hemmig 2009). Oletettavaa on myös, että kirjaston palvelu ja kokoelma vaikuttavat kirjastonkäyttöön. Mikäli taiteilija ei koe saavansa tarvitsemaansa palvelua ja materiaalia kirjastosta sitä ei käytetä, vaan tiedot hankitaan muista lähteistä.

Hemmigin (2009) mukaan kuvataiteilijat käyttävät tietokonetta ja internetiä vain vähän, eivätkä digitaaliset lähteet ole merkittävimpiä lähteitä taiteilijoille. Varsinaisia taiteilijoiden tietotekniikkaa koskevia tutkimuksia ei ole vielä tehty. Hemmig uskoo kuitenkin internetin ja digitaalisen median käytön lisääntyvän tulevaisuudessa.

4. Aikaisemmat opettajia koskevat tiedonhankintatutkimukset

4.1 Vertaileva tutkimus teollisuustyöntekijöiden ja opettajien arkielämän tiedonhankinnasta

Reijo Savolaisen (1995) tutkimuksen lähtökohtana on selvittää empiirisesti millä tavoin arkielämän ei-ammattillisen tiedon hankinta määrittyy elämäntavan ja elämänhallinnan viitekehyksessä. Tutkimuksen keskeisenä ajatuksena on oletamus, että sosiaalinen ja kulttuurinen ryhmä määrittävät yksilön elämäntapaa ja elämänhallintaa. Tähän vaikuttavat kuitenkin myös yksilösidonnaiset ja elämäntilanteeseen liittyvät tekijät ja tästä syystä tutkimuksessa tulisi ottaa huomioon sekä yksilölliset, että yhteisölliset tekijät. Tutkimukseen haastateltiin 22 kahteen eri sosiaaliluokkaan, työväestöön ja keskiluokkaan, kuuluvia henkilöitä. Ryhmien arveltiin eroavan toisistaan sosiokulttuurisen pääoman osalta, jotta voitaisiin tarkastella elämäntavan ja tiedonhankintakäytäntöjen yhteyttä. (Savolainen 1995, 11; 23–24.)

Savolainen havaitsi tutkimuksessaan opettajien tehtävissä olevan keskeistä tiedon siirtämisen ihmiseltä toiselle ja työn pohjautumisen symboleilla operointiin. Opettajat näkivät myös, että ajankohtaisten tapahtumien aktiivinen seuraaminen kuuluu heidän ammatilliseen rooliinsa ja kaikki pitivät tärkeänä ammatillisen osaamisen ajan tasalla pitämistä. Opettajan työssä työtehtävät seuraavat usein kotiin ja myös vapaa-ajalle. Opettajien arkipäivässä raja työn ja vapaa-ajan välillä onkin häilyvä. Savolainen päättelikin opettajien jokapäiväisen elämän perspektiivin avautuvan työn kautta. Vapaa-aika on jotakin joka tulee työn lisäksi tai työrupeaman väliin. (Savolainen 1995, 69–70; 170; 184.)

Opettajat seurasivat aktiivisesti maailman tapahtumia myös vapaa-aikanaan. Opettajat tilasivat useampia sanoma- ja aikakauslehtiä kotiin ja he ostivat runsaasti kirjoja. Opettajilta löytyi oma kotikirjasto, joka oli yleensä keskimääräisiä kotikirjastoja laajempi. Opettajilla oli myös hyvä kontaktiverkosto ja ystävät ja tuttavat toimivat tiedonlähteinä. Opettajien luoma verkosto oli myös tehokas praktisen tiedon hankinnassa. Useimmat haastateltavista katsoivat seuraavansa riittävän laajasti jokapäiväisiä tapahtumia. He luottivat siihen, että ongelmatilanteissa praktista tietoa on helposti saatavissa etenkin informaaleista lähteistä. (Savolainen 1995, 87; 108; 174–175; 179; 184.)

Kirjoja pidettiin työläinä ja hitaina keinoina seurata ajankohtaisia asioita ja niitä käytettiin enemmän tulkintojen laajentajina ja syventäjinä. Myös kirjastoa pidettiin hitaana ja työläänä tiedonhankinnan kanavana. Haastateltavat myös epäilivät, löytyisikö kirjastosta ajantasaista, ongelmanratkaisua helpottavaa tietoa. Savolainen havaitsi haastateltavien käyttävän ongelmanratkaisutilanteissa etupäässä informaaleja lähteitä. Elämäntilanteen vaihtelut ja yksilön kiinnostus vaikuttivat medioiden käyttöön. Savolainen huomioi myös menestyksekkääseen ongelmanratkaisuun liittyvän tiedollisen aktiivisuuden ja suunnitelmallisuuden. Lähteiden ja kanavien käyttöä määrittävät ongelman luonne, yksilön ominaisuudet (motivoituneisuus, kielitaito) ja lähteiden ja kanavien tavoitettavuus sekä käytön vaivattomuus. (Savolainen 1995, 103; 116; 119–120; 185–186.)

4.2 Opettajien ammatillisen tiedon hankinta Hämeen ammattikorkeakoulussa

Maarit Kortelainen (2003) selvitti pro gradu -tutkielmassaan Hämeen ammattikorkeakoulun opettajien ammatillisen tiedon hankintaa. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää millaisia tiedontarpeita opettajilla on ammatillisessa kontekstissa sekä millaisia tiedonhankintakanavia ja tiedonlähteitä he käyttävät. Empiirinen aineisto kerättiin haastattelemalla 15 opettajaa Hämeen ammattikorkeakoulun eri yksiköistä. (Kortelainen 2003, 2; 32.)

Kortelainen havaitsi opettajien työnkuvan olevan monipuolinen ja siihen liittyvän erilaisia rooleja. Opettajille oli tullut lisää vastuuta ja erilaisiin projekteihin osallistuminen oli lisääntynyt. Tiedontarpeet liittyvät yleensä suunnittelutehtäviin ja hallintoon. Oppituntien pitoon ja päivittäiseen työn valmisteluun ei liittynyt merkittäviä tiedontarpeita. Joillakin aloilla sisältötieto oli muuttumatonta, joten uuden tiedon hankkiminen ei ollut välttämätöntä. Tiedontarpeita syntyi kuitenkin aihealueilta, jotka eivät liittyneet läheisesti omaan osaamisalaan. Opettajat pitivät tärkeänä materiaalin päivittämistä ja uuden aineiston keräämistä, koska he halusivat kokeilla uusia asioita ja löytää uusia tapoja esittää sama sisältö. Ajan tasalla pysymistä pidettiin olennaisena osana työtä, jotta opettaja voisi toimia muuttuvassa yhteiskunnassa ja tuottaa ajantasaisia kursseja. (Kortelainen 2003, 46; 50–51; 53.)

Tiedonhankintaprosessin lähtökohtana oli yleensä opiskelija ja hänen ongelmansa. Opettajat pitivät tiedonhankintaa osana oppimisprosessia ja näkivät tiedonhankinnan käsitteen laajasti. Tiedon soveltamista, yhdistämistä ja päivittämistä pidettiin osana tiedonhankintaa. Opettajilla ilmeni myös piittaamattomuutta tiedonhankintaa kohtaan. Tiedontarve saatettiin tunnistaa mutta toimintaa jatkettiin ilman tiedonhankintaan ajan tai motivaation puutteen takia. Suurimpana ongelmana opettajat kokivat ajan puutteen. Myös englannin kieli tuotti joillekin ongelmia. Opettajat olivat kuitenkin tiedostaneet tiedonhankinnan suuren merkityksen työssä ja he kokivat sen korostuvan tulevaisuudessa entisestään. (Kortelainen 2003, 53; 55–57; 59; 69; 71; 79.)

Ajan tasalla pysyäksään ja uusia ideoita saadakseen opettajat tarkkailivat ja havainnoivat ympäristöä tarkasti. Tietoa saatiin myös sattumanvaraisesti. Kollegat, oma verkosto ja keskustelut koettiin tiedon saannin kannalta helposti saavutettavana ja luotettavana tiedonhankintakanavana. Varsinkin uudelle työntekijälle keskustelu oli erityisen tärkeää. Koulutustilaisuuksien ja konferenssien kautta opettajat hakivat ajan vaatimusten mukaista tietoa. Myös omaa kokemusta pidettiin tärkeänä tiedonlähteenä. (Kortelainen 2003, 57–58; 62–63.)

Ammattilehtiä luettiin paljon ja niitä pidettiin helposti saavutettavina ja käytettävänä. Lehtiä pidettiin luotettavina ja ajantasaisina tietolähteinä. Kirjojen käytössä opettajat näkivät samoja hyötyjä kuin lehtien lukemisessa. Lehti ja kirja ovat konkreettisia, läsnä olevia esineitä, joita voi koskettaa ja katsella. Opettajilla oli yleensä oma kirjakokoelma ja he ostivat kirjoja ahkerasti. Kirjoissa oli alan perustiedot kootusti ja niiden avulla oli myös mahdollista muodostaa laaja kokonaiskuva alasta. Hämeenlinnan yksikkökirjasto ei aiemmin pystynyt tarjoamaan riittävästi opettajien tarvitsemää kirjallisuutta. Kirjasto oli kuitenkin kehittynyt ja sieltä oli mahdollista saada tarvittavaa materiaalia tiedon hankkimiseen. (Kortelainen 2003, 66; 63–64.)

Internetin käyttöä hankaloittaa koulutuksen puute ja tekniset ongelmat. Internetiä pidettiin kuitenkin nopeasti päivittyvänä ja helppohakuisena. Tietoja pidettiin tuoreina ja ajantasaisina. Tiedon luotettavuus oli kuitenkin pystyttävä arvioimaan. Tämä koettiin ongelmalliseksi. Internet nähtiin kuitenkin nopeana ja vaivattomana tiedonhankinnan kanavana. Sähköposti koettiin kommunika-

tiokanavana, joka on välttämätön ja helppokäyttöinen. Opettajat suhtautuivat sähköpostiin kuitenkin negatiivisesti, koska sen käyttö vaatii paljon aikaa. (Kortelainen 2003, 60–62.)

Muina lähteinä mainittiin näyttelyt, teatteri, elokuvat, videot, tv-ohjelmat, messut, opintokäynnit ja keskusteluryhmät. Internet oli ongelmistaan huolimatta opettajien eniten käyttämä lähde. Kirjat ja kollegat olivat toinen käytetyimmistä lähteistä niiden luotettavuuden takia. Opettajat kokivat tärkeänä hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa selviytyäkseen työstään ja he olivat tunnistaneet tarpeen opetella uusia taitoja. Yleisesti ottaen opettajat olivat tyytyväisiä tiedonhankintansa tuloksiin. Ongelmana pidettiin kuitenkin tiedon paljoutta ja hajanaisuutta. (Kortelainen 2003, 69; 73; 83; 85.)

Kortelainen piti Hämeen ammattikorkeakoulun opettajien tiedonhankintaa monimuotoisena. Tiedontarpeiden piirteet ja aiemmat käyttökokemukset vaikuttivat tiedonhankintakanavien ja tiedonlähteiden käyttöön. Suurimmiksi tiedonhankinnan esteiksi havaittiin aikapula, teknisten välineiden käyttö ja tiedon hajanaisuus. (Kortelainen 2003, 86–87.)

4.3 Opettajien ammatillisen tiedon hankinta ammatti-identiteetin näkökulmasta

Sinikka Jokiniemi (2005) lähestyi ammatillisen tiedon hankintaa opettajan ammattiroolin ja ammatti-identiteetin kautta. Jokiniemen pro gradu -tutkielmassa selvitettiin ammatillisten oppilaitosten opettajien ammatillisen tiedon hankintaa Jämsän seudun koulutuskeskuksessa. (Jokineimi 2005, 6; 26.)

Jokinemen mukaan tulevaisuudessa opettajan rooli tietojen ja taitojen siirtäjänä tulee monipuolistumaan siten että opettajan tulee olla myös pedagogisesti ajatteleva laaja-alainen ohjaaja, kasvattaja ja yhteyksien luoja. Tärkeimpiä opettajan selviytymiskeinoja muuttuvassa yhteiskunnassa ovat jatkuva kouluttautuminen, itsensä kehittäminen ja ammatillinen kasvu. Opettajan työ olisi lähes mah-

dotonta ilman omatoimista tiedonhankintaa ja aja tasalla pysymistä. Jatkuva oppimisen vaatimus sisältyy uuteen opettajuuteen. Tiedonhankinnan intensiteetti perustuu opettajilla siihen, kokevatko he ammatti-identiteetikseen perinteisen vai uuden opettajuuden. Opettajat ovatkin joutuneet muuttamaan opetusmenetelmiään ja tiedonhankintatapojaan vastaamaan uusia vaatimuksia. Ammatti-identiteetin muotoutuminen ja tiedonhankintataitojen kehittyminen tapahtuu opettajilla ammatillisen kouluttautumisen ja henkilökohtaisen kasvun avulla. (Jokiniemi 2005, 26; 42; 44; 63; 65; 70; 72.)

Suurin osa Jokiniemen haastattelemissa opettajista piti tiedonhankintaa hyvin tärkeässä roolissa työssään. Samoin kuin Kortelainenkin (2003) Jokiniemi havaitsi opettajien tiedonhankinnan pohjautuvan sattumanvaraiseen tiedon saantiin. Opettajat myös luottivat vuosien varrella karttuneeseen tietämykseensä ja omiin tiedonhankintataitoihinsa. Opettajien tyypillisin tiedonhankintatilanne viriisi omien tietojen päivittämisestä ja ajan tasalla pysymisestä. Toiseksi yleisin oli tilanne, jossa opettaja etsi tietoa yksittäistä tiedontarvetta varten tai halusi varmistaa jonkin asian paikkansapitävyyden. Myös oppituntien suunnittelu vaati tiedonhankintaan ryhtymistä. (Jokiniemi 2005, 47; 70.)

Opettajat käyttivät luotettaviksi ja hyviksi havaittuja tiedonlähteitä ja asiantuntijoita. Myös sattuma, lähteen helppo saatavuus ja tuttuus vaikuttivat lähteen valintaan. Painetut lähteet, kuten ammattikirjallisuus ja ammattilehdet, olivat käytetyimpiä. Toiseksi käytetyimpiä olivat henkilölähteet. Kollegat, opiskelijat, ystävät, ja omat läheiset koettiin helposti lähestyttävänä ja luotettavana tiedonlähteenä. Opettajille muodostuu vuosien varrella oma verkosto, jonka puoleen voi kääntyä ongelman ilmettyä. Myös organisaatiolähteet olivat opettajille tärkeä tiedonsaannin kanava. Opettajat saivatkin formaalia tietoa työyhteisön palaverissa ja informaaliala tietoa kahvipöytäkeskusteluissa. (Jokiniemi 2005, 48; 51; 55–56; 61; 70.)

Ammattikirjallisuuden jälkeen toiseksi merkittävin lähde oli internet ja elektroniset lähteet. Mikäli materiaalia ei ollut saatavana painettuna, turvauduttiin internetiin, jota pidettiin nopeana ja helppona tapana hankkia tietoa. Tiedon luotettavuus herätti kuitenkin usein epäilyksiä ja opettajat kaipaivat ohjausta internet-tiedon laadun arviointiin. Opettajat kokivat myös tarvitsevansa opastusta hakukoneiden ja tietokantojen käyttöön. Tietoverkko ja tietoliikenneyhteyksien ongelmat hankaloittivat kiireisien opettajien tiedonhankintaa internetistä. (Jokiniemi 2005, 48; 54; 56–57; 70.)

Opettajat kokivat olevansa työssään yksinäisiä ja he kaipasivat enemmän työyhteisön välistä kasvatuksellista arvokeskustelua. Opettajat kokivat myös tarvitsevansa tietoa erityisopetukseen liittyviä tietoja ja taitoja. Opettajan työssä aikaa kuluu yhä enemmän opetuksen ulkopuoliseen työhön. Suunnittelun, hallinnoinnin ja projektien osuus oli lisääntynyt huomattavasti opettajan työssä viime vuosina, kuten Kortelainenkin (2003) havaitsi omassa tutkielmassaan. (Jokiniemi 2005, 43–44; 55; 63.)

4.4 Toisen asteen ammatillisten opettajien lähdemaisema

Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen opettajien tiedonhankintaa selvitettiin Jari Hjelmin pro gradu -tutkielmassa. Hjelm haastatteli 19 opettajaa. Haastateltavia ryhmiä oli yhdeksän ja kerralla haastatteluun osallistui 2-3 opettajaa. Hjelm käytti Sonnenwaldin (1999) informaatiohorisonttimallia. (Hjelm 2006, 40.)

Hjelm havaitsi opettajien tiedonhankinnan olevan totunnaista ja lähteiden käyttöön vaikutti käsillä oleva tilanne. Opettajilla oli eri tilanteissa ja konteksteissa yksilöllinen lähdemaisema. Myös tiedon luonne vaikutti tiedonlähteen valintaan. Lähteiden käyttöä estivät suomenkielisen kirjallisuuden puute ja verkko tiedon laadun vaihtelevuus. Lähteen käyttöä edisti se, että tieto koettiin luotettavaksi. Kirjoja ja tavarantoimittajia pidettiin luotettavina lähteinä ja kirjan fyysisen käytön mahdollisuus edistivät näiden lähteiden käyttöä. Tavarantoimittajilta saatiin lisäksi ainutlaatuista tietoa, jota ei muista lähteistä löydy. (Hjelm 2006, 50–52.)

Opettajan itse tuottamaa, muokkaamaa ja olosuhteisiin sovittamaa tietoa pidettiin tärkeänä. Synteettisellä luotu tieto, jossa kuullaan uutta, liitetään vanhaan, punnitaan ja jäsennetään sekä välitetään eteenpäin, oli opettajien toiminnalle ominaista. Uutta tietoa syntyi kokeilujen ja kokemuksen dialogissa. Opettajat pitivät myös tärkeänä oppilaiden roolia uuden tiedon synnyssä ja hiljaisen tiedon siirtämisessä. (Hjelm 2006, 59–61.)

Opettajat pitivät kaiken toiminnan takana vaikuttavana tekijänä kokemusta ja sen myötä karttunutta ammattitaitoa. Kirjallisuus koettiin tärkeäksi lähteeksi vaikka toisaalta opettajat uskoivat, että alan kirjallisuus oli jo kirjoitettu, koska toisilla aloilla perustieto oli luonteeltaan pysyvää. Kirjallisuus toimi opettajille paitsi taitotiedon myös inspiraation lähteenä. Kirjallisuus yhdistettiin kirjaston käyttöön ja se tarjosi vaihtoehdon internetille. Alan kehitystä seurattiin ammattilehtien välityksellä. Lehtien avulla opettajat seuraavat mitä tapahtuu parhaillaan, mitä on tulossa ja mitä uusia materiaaleja oli tullut tarjolle. (Hjelm 2006, 49–51; 53; 61.)

Internet toimi opettajilla yleensä aloittavana lähteenä, josta saatiin vinkkejä ja viitteitä sopivista tietolähteistä kuten esimerkiksi tavarantoimittajien tuoteluetteloista ja kirjallisuudesta. Internetistä haettiin myös kursseille tarvittavaa taustatietoutta. Verkosta löytyviä kirjastojen tietokantoja käytettiin kirjallisuuden etsimiseen. Verkosta haettiin teknistä tietoa, tietoa tuotteista ja tavarantoimittajien jakamaa tuotetietoa. (Hjelm 2006, 51; 56; 62.)

Painettujen lähteiden ja verkkolähteiden ohella henkilölähteet koettiin tärkeiksi. Kollegalta kysymistä pidettiin vaivattomana ja heiltä löytyi sellaista erityisosaamista, joka itseltä puuttui. Opettajat eivät tukeutuneet pelkkään faktatietoon vaan kollegan näkökulma antoi lisäarvoa saatuun tietoon. (Hjelm 2006, 49–50; 59.)

Inspiraatioon virikkeitä opettajat saivat kirjallisuuden ohella elokuvista ja omista havainnoista. Oman ammattialaa seurattiin käymällä vierailukäynneillä, näyttelyissä ja messuilla. Kouluttautuminen ja työssäoppiminen mainittiin myös käytetyiksi lähteiksi. Myös oppilaat luovat uutta tietoa alalle kokeilujen avulla ja tämä oli merkittävä tiedonlähde opettajille. Televisiosta ja radiosta seurattiin tapahtumia ja oman alan dokumentteja. Erityisalan tietoutta opettajat saivat tutkimuslaitoksilta ja asiantuntijoilta. Oman ja muiden kokemuksen ohella opettajat käyttivät omia vuosien varrella kerättyjä muistiinpanoja. Muistiinpanot sisälsivät hiljaista tietoa ja kokemukseen perustuvaa tietoutta. Opettajat kokivat muistiinpanojen olevan hyvä tietolähde, koska niissä on jo valmiiksi tiivistettynä ja muokattuna ammattialalla tarvittavaa tietoa. (Hjelm 2006, 52–54; 61.)

Merkittävimmät lähdetyypit käsi- ja taideteollisen alan opettajilla olivat henkilölähteet, painetut lähteet ja verkkolähteet. Opettajien oman kokemuksen lisäksi tiedonlähteinä käytettiin kollegoja, kirjallisuutta ja internetiä. Hjelm pitää tuloksia käytetyimmistä tiedonlähteistä samansuuntaisina muiden opettajien tiedonhankintaa käsittelevien tutkimustulosten kanssa. (Hjelm 2006, 59.)

4.5 Yhteenvetoa opettajien tiedonhankinnan tutkimuksista

Opettajien tiedonhankintaa on tutkittu perusteellisemmin ja systemaattisemmin kuin taiteilijoiden tiedonhankintaa. Tutkimuksissa on hyödynnetty teemahaastattelua ja haastateltavien lukumäärä on ollut suurempi kuin taiteilijoita koskevissa tutkimuksissa. Opettajatutkimuksissa on käytetty monipuolisesti myös eri teoreettisia viitekehyksiä. Taiteilijoiden tutkimuksessa niitä ollaan vasta kehittämissä.

Opettajien tiedonhankinnan tutkimuksista ilmeni, että opettajat pitävät tiedonhankintaa merkittävässä roolissa työssään ja ajan tasalla pysymistä pidetään tärkeänä (Hjelm, 2006; Jokiniemi, 2005; Kortelainen, 2003; Savolainen, 1995). Opettajien tiedontarpeet liittyvät yleensä suunnittelutyöhön ja hallintoon (Kortelainen, 2003; Jokiniemi, 2005). Varsinaisten oppituntien pitoon opettajilla ei ole merkittäviä tiedontarpeita sillä joillakin aloilla sisältötieto muuttuu hyvin hitaasti (Hjelm, 2006; Kortelainen, 2003). Opettajien tiedonhankinta onkin usein sattumanvaraista (Kortelainen, 2003; Jokiniemi, 2005). Tilannetekijät vaikuttavat tiedonhankintaan (Hjelm, 2006; Savolainen, 1995). Tiedonhankinta on opettajan työssä ensisijaisesti tiedon soveltamista, yhdistämistä ja päivittämistä (Kortelainen, 2003; Hjelm 2006). Opettajan työtehtävänä on olla tietojen ja taitojen siirtäjä (Savolainen, 1995; Jokiniemi, 2005).

Opettajien käyttämiä lähteitä ja kanavia tarkasteltaessa käytetyimmiksi lähteiksi nousevat opettajan kontaktiverkosto, henkilölähteet ja kirjallisuus (Hjelm, 2006; Jokiniemi, 2005; Kortelainen, 2003; Savolainen, 1995). Toiseksi tärkeimpänä lähteenä opettajat pitävät ammattilehtiä ja internetiä (Hjelm, 2006; Jokiniemi, 2005; Kortelainen, 2003). Koulutus ja ympäristön havainnointi mainitaan

tutkimuksissa kolmanneksi tärkeimmäksi lähteeksi (Hjelm, 2006; Kortelainen, 2003). Opettajat ovat myös ahkeria lukijoita ja heillä on keskivertoa laajempi kotikirjasto (Jokiniemi, 2005; Kortelainen, 2003; Savolainen, 1995).

5. Taidetanssi Suomessa

5.1 Taiteen perusopetus

Taiteen perusopetus on pääasiassa lapsille ja nuorille tarkoitettua kouluajan ulkopuolista taidekasvatusta. Taiteen perusopetuksen rakenne koostuu varhaisiän oppimäärästä, perusopinnoista ja syventävistä opinnoista. Opetuksen tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisuus pitkäjänteiseen opiskeluun ja luoda edellytykset elinikäiselle harrastamiselle. Opetuksen tulee tukea oppilaan henkistä kasvua ja persoonallisuuden kehittymistä. Taiteen perusopetuksen tavoitteina on ohjata oppilasta arvioimaan ja arvostamaan laatua. Tarkoituksena on myös edistää vuorovaikutusta muiden taideopetusta antavien oppilaitosten kanssa ja kansainvälistä yhteistyötä. (Taiteiden välinen yhteistyö ja rahoitus. Taiteen perusopetuksen yhteistyöseminaari 1.11.2007.)

Taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää opetusta, joka antaa mahdollisuuden hakeutua tanssitaiteen ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Alalla voidaan suorittaa yleinen oppimäärä ja laaja oppimäärä. Tanssitaiteen perusopetuksen tavoitteista ja sisällöistä päättää opetushallitus. Asianmukainen ministeriö myöntää luvan taiteen perusopetuksen järjestämiseen. Taiteen perusopetusta voivat järjestää kunta, kuntayhtymä, rekisteröity yhteisö tai säätiö, valtion oppilaitos, musiikkioppilaitokset tai muut taiteen perusopetusta antavat oppilaitokset. Kunta saa opetuksen järjestämiseen valtionosuutta kunnan asukasmäärän mukaan. (Finlex. Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633; Finlex. Asetus taiteen perusopetuksesta 6.11.1998/813.)

Lupa taiteen perusopetuksen annetaan, mikäli opetus katsotaan tarpeelliseksi ja luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset opetuksen järjestämiseen. Taiteen perusopetuksella ei saa tavoitella taloudellista voittoa ja oppilaitosten tulee arvioida antamaansa opetusta ja sen vaikuttavuutta. Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa. Oppilaiden arvioinnista ja todistuksiin merkittävistä tiedoista päättää opetushallitus. Asetukset säätävät oppilaitosten rehtorien ja opettajien kelpoisuusvaatimukset. Jokaisessa taiteen perusopetusta antavassa oppilaitoksessa on oltava toiminnasta vastaava rehtori ja riittävä määrä opettajanvirkoja tai työsopimussuhteisia opettajia. (Finlex. Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633.)

5.2 Taidetanssiopettajien koulutus ja työnkuva

Taidetanssinopettajien koulutus aloitettiin Helsingissä, Teatterikorkeakoulussa vuonna 1983. Koulutukseen pääsi kuitenkin vain pieni määrä taidetanssinopettaja opiskelijoita, jotka jäivät usein työskentelemään pääkaupunkiseudulle. Muualla Suomessa alkoi olla pula pätevistä opettajista ja tanssialan jatkokoulutuspaikoista. Nousukauden hyvä taloudellinen tilanne lupasi runsaasti uusia työpaikkoja kulttuurialoille. Kuopion Musiikkilukion rehtori Aira Ikäheimonen oli mukana työryhmässä, jonka aloitteesta tanssinopettajien koulutus aloitettiin Kuopion konservatoriossa vuonna 1987. (Herhi 25.6.2009)

Ikäheimonen kokosi työryhmän laatimaan ensimmäistä opetussuunnitelmaa taidetanssinopettajien koulutukseen. Työryhmässä oli mukana myös Mirja-Liisa Herhi. Ikäheimonen halusi saada jatkokoulutuspaikkoja Kuopion musiikkilukion tanssilinjan opiskelijoille ja Herhi piti tärkeänä saada taidetanssiopettajille työehtosopimus ja pätevä palkkausjärjestelmä. Koulutuksen toivottiin kohottavan opettajien statusta, jotta he voisivat saada vakinaisen työpaikan ja toimeentulon. Vastustuksesta huolimatta opetus käynnistyi Kuopion konservatoriossa vuonna 1987 ja laajeni vuonna 1991 Turkuun ja Ouluun. Nykyisin taidetanssinopettajien koulutus on siirtynyt Ammattikorkeakoulujen alaisuuteen. Taidetanssinopettajilla on mahdollisuus saada alempi korkeakoulututkinto Ammattikorkeakoulusta ja ylempi korkeakoulututkinto Teatterikorkeakoulusta. (Herhi 25.6.2009)

Oulun seudun Ammattikorkeakoulun tanssinopettajien koulutuksen tavoitteena on kouluttaa opettajia, jotka osaavat käyttää erilaisia opetusmenetelmiä ja kykenevät toimimaan omatoimisesti ja itseohjautuvasti työssään. Koulutuksessa korostuvat tanssin suunnittelu-, opetus- ja arviointitehtävät. Tanssinopettajien työssä yhdistyvät teoria ja käytäntö. Opettajien tulee tuntea oma lajinsa ja yleinen tanssikulttuuri sekä seurata kansallisia ja kansainvälisiä ajankohtaisia virtauksia. Opettajien tulee kyetä yhdistämään tämän päivän tietämys oman lajin historialliseen taustaan. (Oulun seudun Ammattikorkeakoulun www-sivut 6.10.2009; Tanssinopettajien koulutusohjelma.)

Tanssinopettajien työehtosopimuksen mukaan opettajat työskentelevät kuukausipalkkaisessa tai tuntipalkkaisessa työsuhteessa. Palkkauksen muoto vaikuttaa opettajan työnkuvaan ja työvelvoitteisiin. Päätoimisen opettajan opetusvelvollisuus on vähintään 510 minuuttia viikossa. Opetustunnin pituus voi olla 45, 60, 75 tai 90 minuuttia. Opettajien työviikko on pääasiassa viisipäiväinen. Opettajilla on myös oikeus ylläpitää ammattitaitoaan käymällä oman koulun tunneilla korvauksetta. (Suomen Tanssioppilaitosten Liiton ja Teatteri ja Mediatyöntekijät ry:n välinen Tanssinopettajien työehtosopimus.)

Kuukausipalkkaisen opettajan työvelvoite käsittää:

- Opetustunnit
- Kirjalliset työt, kuten tiedotteiden ja viikkolistojen laatimisen
- Oppilastyön valmistamisen kullekin ryhmälle opetussuunnitelman puitteissa
- Karsintatilaisuudet ja oppilaiden arviointi
- Opetukseen liittyvät kokoukset ja neuvottelut

Tuntipalkkaisen opettajan työvelvoite käsittää:

- Tuntien valmistelun
- Oppilastöiden valmistelun
- Viikkolistojen täyttämisen
- Omien oppilaiden arvioinnin

(Suomen Tanssioppilaitosten Liiton ja Teatteri ja Mediatyöntekijät ry:n välinen Tanssinopettajien työehtosopimus.)

5.3 Taidetanssitoiminta Tampereella ja lähikunnissa

Pirkanmaalla toimii Tanssialan Yhdistys Perpetuum Mobile Ry, jonka tarkoituksena on saada toimintansa piiriin Pirkanmaalla toimivat taidetanssikoulut ja tanssin harrastajat. Perpetuum Mobilen jäsenkoulut antavat taiteen perusopetusta. Yhdistys perustettiin vuonna 1964 Elwa Molinin aloit-

teesta. Hänen tarkoituksenaan oli koota Tampereella ja lähikunnissa toimivat tanssikoulujen johtajat yhteen edistämään taidetanssin asemaa. Yhdistyksen perusperiaate on olla alueellisesti tanssialan vapaa keskustelu-, ideointi-, ja informaatiofoorumi. Toiminnan tarkoituksena on edistää tanssialan toimijoiden yhteisöllisyyttä ja avointa kanssakäymistä. (Perpetuum Mobile Ry:n www-sivut 6.10.2009; Esittely.)

Tampereella ja sen lähikunnissa oli v. 2009 noin 13 000 eri tanssilajin harrastajaa. Taidetanssinopettajia toimi alueella noin 63. Taiteen perusopetusta antavia kouluja oli Perpetuum Mobile Ry:n jäseninä 13. Taidetanssinopetusta alueella antavat yksityiset tanssikoulut, työväenopistot, kansalaisopistot, musiikkiopistot, Tampereen konservatorio ja Tampereen yhteiskoulun lukio (Ilmaisutaidon erityislukio).

6. Tutkimuksen toteuttaminen

6.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelmat

Tutkielman tavoitteena on selvittää, millaista on taidetanssinopettajien tiedonhankintakäyttäytyminen. Tutkielmassa etsitään vastauksia seuraaviin tutkimusongelmiin:

1. Millaisissa rooleissa taidetanssinopettaja toimii työssään?
2. Millaisia tehtäviä taidetanssinopettajan työhön kuuluu?
3. Mitä tiedontarpeita eri työtehtäviin liittyy?
4. Millaisia tiedonlähteitä ja tiedonhankinnan kanavia opettajat käyttävät? Millaisin perustein he valitsevat eri lähteitä ja kanavia?
5. Mikä rooli inspiraatiolla on taidetanssinopettajan työssä?
6. Mitkä tekijät hankaloittavat taidetanssinopettajien tiedonhankintaa?

Tiedontarpeita lähestytään selvittämällä taidetanssinopettajien erilaisia ammattirooleja ja työtehtäviä. Tutkielman tarkoituksena on tarkastella, millä tavoin työroolit ja työtehtävät vaikuttavat taidetanssinopettajien tiedonhankintakäyttäytymiseen. Selvityksen kohteena on myös se, onko taidetanssinopettajilla ammattiin liittyvää yhdenmukaista tiedonhankintakäyttäytymistä. Tutkielmassa ei tarkastella, miten opettajat hyödynsivät hankkimaansa tietoa. Tarkastelun ulkopuolelle jäivät tiedonhankinnan sykliset piirteet, joita kuvataan Leckien ja kumppaneiden (1996) mallissa.

6.2 Empiirisen aineiston keruu ja analyysi

Taidetanssinopettajien tiedonhankinnan tutkimus on uusi aihealue, joten parhaiten empiirisen aineiston keruun menetelmäksi sopii kvalitatiivinen haastattelu. Se mahdollistaa uusien havaintojen keräämisen eikä pohjaksi välttämättä tarvita valmista teoriaa. Kvalitatiivinen tutkimus ei testaa hypoteeseja, vaan itse tutkimus synnyttää niitä ja tuottaa uusia näkemyksiä. (Yli-Luoma 2001, 34.)

Haastattelumenetelmäksi valittiin teemahaastattelu. Se soveltuu parhaiten tilanteeseen, jossa tutkimusalue on vähän tunnettu. Tutkijan on vaikea tietää etukäteen vastausten suuntaa ja kysymyksiä on usein tarpeen syventää. Menetelmä mahdollistaa myös lisäkysymysten teon haastattelutilanteessa. Haastateltavat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin. Teemahaastattelu antaa tutkijalle mahdollisuuden motivoida haastateltavia ja saada syvällistä tietoa aiheesta. Informanteilla on tilaisuus tuoda esille heitä itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelu mahdollistaa myös kysymysten tulkinnan ja vastauksien täsmentämisen. Haastattelumenetelmän etuna on myös se, että uutta aluetta kartoittaessa kato jää mahdollisimman pieneksi. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 11; 35 – 36; 47 – 48; Metsämuuronen 2006, 112 - 113.)

Teemahaastatteluin kerätty aineisto nauhoitettiin ja litteroitiin sana sanalta. Puhtaaksi kirjoitettuja tekstejä tarkasteltiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Sisältö eriteltiin ja luokitettiin purkamalla tekstit osiin. Osiin hajotettu aineisto käsitteellistettiin ja koottiin uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysin tarkoituksena on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon ilman, että kadotetaan aineiston sisältämää informaatiota. Haastattelujen tuottama hajanainen aineisto pyrittiin kokoamaan mielekkääksi ja yhtenäiseksi informaatioksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 107–109.)

6.3 Tiedonhankinnan yleismallin soveltaminen käytäntöön

Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin (1996) ammatillisen tiedon hankinnan yleismallia hyödynnettiin suunniteltaessa teemahaastattelurunkoa. Mallissa esiintyneistä käsitteistä työroolit, työtehtävät, tie-

dontarpeet ja tiedonlähteet muodostettiin teema-alueet. Lisäksi yhtenä teema-alueena oli inspiraation käsite, joka ei tiedonhankinnan yleismalliin kuulu. Apuna käytettiin myös Diane Sonnenwaldin (1999) kehittämää informaatiohorisontin piirtämismenetelmää. Informaatiohorisontin käsitettä ja teoriaa ei kuitenkaan käytetty muussa tarkoituksessa kuin helpottamaan eri tiedonlähteiden asettamista tärkeysjärjestykseen. Käytetyt lähteet numeroitiin tärkeysjärjestyksessä.

Piirros helpotti aineiston analyysia, sillä haastatteluissa mainittuja lähteitä oli helppo verrata piirroksiin. Haastatteluissa esiin tulleet lähteet olivat yhdenpitäviä piirroksissa mainittujen lähteiden kanssa. Myös piirroksissa tärkeimmiksi nimetyt lähteet esiintyivät useimmiten myös haastatteluaineistossa.

Ammatillisen tiedon hankinnan yleismalli helpotti myös tulosten raportointia. Tutkimusaineisto analysoitiin teema-alueittain ja eri teema-alueita verrattiin toisiinsa, jotta löydettäisiin niiden välisiä yhteyksiä. Mallista johdetut teema-alueet antoivat selkeän kehyksen aineiston analyysiin ja raportointiin.

6.4 Haastateltavien rekrytointi ja haastattelut

Haastateltavien rekrytointi aloitettiin syyskuussa 2008. Kandidaattitutkielmani käsitteli samaa aihetta, joten pyysin siinä mukana olleita informantteja uudelleen haastateltaviksi. Haastateltaviksi lupautui tällä tavoin neljä taidetanssinopettajaa. Arvelin saavani riittävän määrän haastateltavia Tampereelta, lähikunnista- ja kaupungeista. Koska Perpetuum Mobile Ry toimii Pirkanmaan alueella, ajattelin yhdistyksen olevan hyvä lähde haastateltavien rekrytointiin. Laadin syyskuun 2008 alussa kirjallisen haastattelupyynnön, jonka kopioita jaettiin Perpetuum Mobile Ry:n hallituksen kokouksessa mukana olleille tanssikoulujen rehtoreille. He veivät haastattelupyynnöt koulujensa opettajille. Tällä menetelmällä sain haastatteluihin viisi opettajaa lisää.

Tavoitteena oli saada haastatteluihin 15–20 opettajaa. Koska Perpetuum Mobilen kautta ei saatu enempää informantteja, lähestyin tanssinopettajia henkilökohtaisesti sähköpostitse ja puhelimella. Mukaan lupautuikin vielä neljä opettajaa ja informantteja oli näin ollen yhteensä 13. Haastattelut tehtyänä arvioin lukumäärän olevan riittävä enkä rekrytoinut lisää haastateltavia.

Haastattelut aloitettiin 28.1.2009 ja viimeinen haastattelu tehtiin 29.6.2009. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin sanasta sanaan helmikuun ja heinäkuun 2009 välisenä aikana. Haastattelut tehtiin opettajien kotona tai tanssikoulujen tiloissa. Haastattelut kestivät useimmiten tunnin. Pisimmät haastattelut kestivät kaksi tuntia.

6.5 Haastateltavat

Haastateltaviksi pyrin saamaan taidetanssinopettajia, jotka edustivat alueellista näkökulmaa siten, että mukana oli opettajia Kangasalalta, Lempäälästä, Nokialta, Pirkkalasta, Tampereelta ja Ylöjärveltä. Taidetanssin kenttään kuuluvista lajeista halusin myös kattavan edustuksen ja opettajien opetuslajeina olivat kaikki taidetanssinalaan kuuluvat lajit, joita ovat jazztanssi, klassinen baletti, lastentanssi ja nykytanssi. Haastatteluissa oli mukana tanssinopettajia ja tanssikoulujen rehtoreita. Opettajat edustavat myös tanssinopettajan uran eri vaiheita siten että yksi haastateltavista oli tanssinopettajaopiskelija. Yksi oli jo siirtynyt eläkkeelle, vain satunnaisesti tunteja antava opettaja. Opettajat edustivat myös eri koulutustasoja. Kaksi opettajaa oli oppinut ammatin työn kautta. Tanssijan koulutuksen oli saanut neljä opettajaa. Alemman korkeakoulututkinnon oli suorittanut kolme opettajaa ja ylemmän korkeakoulututkinnon kaksi opettajaa. Yksi opettajista opiskeli haastattelujen aikana rehtori-instituutissa ja toinen yliopiston jatko-opiskelijana.

Haastateltavat olivat pääosin keski-ikäisiä naisia. Miehiä on tanssinopetustyössä vain muutamia enkä saanut heistä yhtäkään mukaan haastatteluun. Vaikeuksia oli myös löytää nuoria alle 25-vuotiaita opettajia eikä tämän ikäisiä opettajia ole mukana tässä tutkielmassa. Haastateltavista kaksi oli 20–29-vuotiasta. Neljä haastateltavaa oli 30–39-vuotiasta ja kaksi 40–49-vuotiasta. 50–59-

votitaita oli haastatteluissa neljä. Yksi haastateltavista oli 60–70-vuotias. Työkokemusta taidetanssinopettajilla oli kertynyt siten, että kaksi oli opettanut 1-9 vuotta ja 10–19 vuotta oli opettanut niin ikään kaksi opettajaa. Neljä haastateltavaa oli toiminut työssään 20–29 vuotta ja saman verran oli opettanut 30–39 vuotta. Yhdellä haastateltavalla oli 40–50 vuoden kokemus taidetanssinopettajan työstä.

Haastatelluista 12 opetti harrastelijoita ja ammattilaisia kaksi opettajaa. Lisäksi kuusi haastateltua opetti myös ammattiin tähtääviä oppilaita. Lapsia ja nuoria opetti 11 ja aikuisia yhdeksän opettajaa. Osa haastateltavista opetti taidetanssin lisäksi myös muita tanssilajeja. Haastateltavista kymmenen kertoi opettavansa klassista balettia. Jazztanssia, lastentanssia ja nykytanssia kertoi opettavansa seitsemän haastateltavaa.

7. Tulokset

7.1 Taidetanssinopettajien roolit

Taidetanssinopettaja joutuu työssään toimimaan monissa erilaisissa rooleissa. Haastatteluisissa mainittiin 45 erilaista roolia, joissa opettajat kokivat toimivansa. Kaikille opettajille yhteiset, keskeisimmät roolit nousivat kuitenkin selvästi esille. Opettajat nimesivät merkittävimmiksi rooleikseen opettajan ja kasvattajan roolit. Muita rooleja olivat suunnittelija, opiskelija, tiedonvälittäjä, tiedottaja, koreografi, psykologi, johtaja ja äiti.

Leskien, Pettigrew'n ja Sylvainin (1996) tunnistamista rooleista johtajan ja opiskelijan roolit löytyivät myös haastattelemiltani opettajilta. Kouluttajan rooli voidaan katsoa vastaavan opettajan roolia, koska edistyneempien oppilaiden kohdalla opettaja toimii myös kouluttajan roolissa. Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin mainitsemat palvelun tarjoajan ja tutkijan roolit eivät korostu taidetanssinopettajien työssä mutta myös nämä roolit on löydettävissä. Yksi haastateltavista mainitsi palvelun tarjoajan roolin ja voidaan olettaa, että tanssikoulujen rehtorit/yrittäjät ovat myös palvelun tarjoajia. Yksittäiset opettajat ovat omalta osaltaan palvelun tarjoajia, sillä suurin osa opettajista toimii yksityisellä sektorilla ja myös julkiset organisaatiot ovat tulevaisuudessa siirtymässä asiakasorientaatioon. Tutkijan rooli on opettajakohtaista eikä korostu taidetanssinopettajan työssä. Tutkimustyötä ja pienimuotoisia tutkimuksia mainitsi tekevänsä kolme haastateltavaa.

Jokiniemen (2005) tunnistamista rooleista opettaja/suunnittelijan ja kasvattajan roolit havaittiin myös taidetanssinopettajilla. Sosiaalityöntekijän rooli vastaa taidetanssinopettajien psykologin roolia. Jokiniemen havaitsemat opettajien toissijaiset roolit ilmenevät myös tässä tutkielmassa. Opettajien moninaiset roolit aiheuttavat opettajissa rooliristiriitoja. Opettajilla saattaa kulua liikaa aikaa toissijaisiksi koetuissa rooleissa ja pääasiallinen rooli voi välillä hukkuu.

Taidetanssinopettajien rooliristiriidat

Taidetanssinopettajien moninaiset roolit aiheuttavat opettajille joskus ristiriitaisia tunteita. Kaikkia rooleja ei koettu itselle sopiviksi. Ristiriitaisiin rooleihin opettajat suhtautuivat eri tavoin. Opettaja oli saattanut sopeutua ajan myötä rooliinsa tai joutunut jättämään roolin sen kuormittavuuden takia.

Johtajan ja rehtorin rooleilla oli läheinen yhteys koreografin ja opettajan rooleihin.

Semmosen oon tässä huomannut et kun on tätä hallintoo ja kaikkee muuta työtä ihan hirveesti, niin tavallaan se luova minä kuihtuu päivä päivältä jollain lailla, et se kärsii, kun siihen ei jää sitä happee. (H5)

Sillon oli bisnesrooli ja se oli just semmonen, joka ei oo mun alani ollenkaan. Mää tykkään itte toimia enemmän kentällä lasten kanssa, että se vie niin ison osan siitä asiasta, että pitäis olla kaks eri ihmistä, jotka niitä tekee. Se ei ollut mun roolini ollenkaan. (H8)

Taidetanssinopettajien toimenkuvaan kuuluu myös koreografian teko. Koreografin rooli ei kuitenkaan ole ongelmaton, sillä kaikki opettajat eivät koe itseään taiteilijoiksi. Heidän on kuitenkin toimittava tässä roolissa ja luotava oppilaille näytös ja kilpailu koreografioita esitettäväksi.

Tanssien tekeminen on joskus kyllä niin rasittavaa. Se onkin mun kohdalla ollut sellainen, kun mä en koe et mä oon koreografi, mä oon enempi opettaja mut, kun se kuuluu tähän työhön. Alussa se oli kauheen vaikeeta. Oon mä nyt enemmän vapautunut siitä roolista ja ajatuksesta ja, kun oon tehnytkin ja oon osallistunut koreografiakilpailuun yms. (H10)

Eniten hämmennystä herätti äidin, psykologin ja erityisopettajan roolit, joihin taidetanssinopettajilla ei ole koulutusta. Työ, oppilaat ja heidän vanhempansa kutsuvat kuitenkin opettajan tähän rooliin.

Vanhemmiten oon sen tässä yrittänyt miettiä, et tää psykologin rooli ja sen pelkän kasvattajan, ei vain taidekasvattajan, eli tää äidin rooli pitäis pikku hiljaa siirtyä sinne kotiin. Pitäs mennä takasin siihen vanhaan hyvään aikaan, et tää on päälallaan tää maailma. Ei sitä vastuuta voi siirtää muille et, jos lapsia tehdään niin niistä pitää myös huolehtia. Asian pitäisi olla päivänselvä. (H5)

Olen kokenut, että lapset ovat muuttuneet lyhytjänteisimmiksi, että harjoituksia pitää vaihtaa nopeammin. Ennen saatto olla neljäkin kertaa joku sama juttu pienin maustein muutettuna, niin nyt on maksimi ihan kolme kertaa. Mut oonko mä siihen tietoo hankkinut niin en oo varsinaisesti, vaan oon yrittänyt sopeutua siihen ja ottanut huomioon suunnittelutyössä. (H3)

Opettajat reagoivat eri tavoin tilanteisiin, joissa rooli tuntuu heistä vieraalta. Tämä saattaa vaikuttaa siten, ettei tietoa välttämättä hankita ollenkaan ja tietoa yritetään vältellä. Rooli tuntuu vieraalta tai toissijaiselta. Roolia ei haluta ottaa haltuun ja toisinaan se voidaan hylätä kokonaan. Onko opettajan kuitenkaan hyväksyttävä kaikkia rooleja ja mitkä roolit opetustyötä tekevälle kuuluvat? Toisinaan uusi rooli, joka syntyy käytännön toiminnassa, vaatii opiskelua, sillä opettajien koulutuksessa ei ole huomioitu tätä osa-aluetta. Yksi haastateltavista oli aloittanut erityispedagogiikan opinnot, jotta selviäisi työstään muuttuneessa yhteiskunnassa.

Taidetanssinopettajat toimivat moninaisissa rooleissa joten ristiriidoilta voida välttyä. Tiedonhankintaan saatetaan kuitenkin suhtautua vältellen, mikäli roolia ei koeta itselle sopivaksi. Taidetanssinopettajien koulutuksessa olisi syytä keskustella mitkä roolit ovat opettajille keskeisimpiä ja mitkä roolit kuuluvat opetustyön ulkopuolelle. Keskustelu ja yhtenäisten pelisääntöjen luominen voisivat helpottaa opettajien työtä. Aiheellista olisi keskustella missä määrin ja kuinka pitkälle psykologin rooli kuuluu taidetanssinopettajan työhön ja missä määrin tanssinopettaja pystyy opettamaan erityislapsia ilman erityispedagogiikan opintoja.

7.2 Työtehtävät

Roolien moninaisuudesta johtuen taidetanssinopettajilla oli myös paljon työtehtäviä. Keskeisimmäksi ja tärkeimmäksi työtehtäväksi opettajat nimesivät tanssitunneilla tapahtuvan opetustyön, joka vei myös ajallisesti eniten opettajien aikaa. Toiseksi eniten aikaa vei suunnittelutyö ja kolmanneksi eniten musiikin hankinta. Opetustyö tapahtui työaikana ja suunnittelutyö ja musiikkien hankinta vapaa-aikana. Näin ollen opettajan työn ja vapaa-ajan välinen raja on häilyvä, kuten Savolainen (1995) havaitsi opettajia tutkiessaan.

Eniten työtehtäviä liittyi seuraaviin työrooleihin:

1. Johtaja
2. Opettaja/Opiskelija
3. Kasvattaja
4. Psykologi
5. Koreografi
6. Huoltaja/Äiti
7. Tiedonvälittäjä/Tiedottaja

Johtajan työroolissa havaittiin eniten työtehtäviä. Laajimmillaan tehtäväkirjo kosketti kuitenkin vain tanssikoulujen rehtoreita. Opetustyötä tekevät opettajat toimivat johtajana ainoastaan opetustilanteissa. Mikäli tanssikoulun rehtori teki myös opetustyötä, tehtäväkirjo oli hyvin laaja.

Taidetanssinopettajien työtehtävistä johtajan, opettaja/opiskelijan, koreografin ja tiedonvälittäjä/tiedottajan rooleihin liittyi eniten konkreettisia työtehtäviä. Voidaankin olettaa, että juuri nämä roolit herättivät myös praktisen tiedon tarpeita. Kasvattajan, psykologin, huoltaja/äidin rooleihin

liittyi enemmän laajaa orientoivan tiedon tarvetta. Raja ei ollut kuitenkaan selkeä, vaan myös näihin rooleihin saattoi liittyä ongelmatilanteita, jotka tuottivat praktisen tiedon tarpeita.

7.2.1 Praktisen tiedon tarpeita tuottavat työtehtävät

Johtajan työtehtävät ja tiedontarpeet

Johtajan työtehtäviin kuuluivat toiminnan organisointi, pitkän aikavälin suunnitelmien laatiminen ja päätöksenteko. Myös toimintasuunnitelmien ja opetussuunnitelmien laatiminen kuuluivat heidän tehtäviinsä. He huolehtivat myös aikatauluista, budjetista, laskutuksesta ja palkkauksesta. Johtaja piti yllä suhteita eri sidosryhmiin ja huolehti yhteistyöstä muiden oppilaitosten ja erilaisten järjestöjen kanssa. Johtajat sopivat myös erilaisista yhteistyöprojekteista ja järjestivät esiintymistilaisuuksia koulun oppilaille. He vastasivat lukujärjestyksen laatimisesta, opettajien rekrytoimisesta, koulun sähköpostista ja oppilaiden ilmoittautumiskaavakkeista. Johtajat oheistivat ja neuvoivat opettajia ja huolehtivat opetusolosuhteista.

Johtajien tehtäviin kuuluivat myös suunnittelutehtävät. Erilaisten tapahtumien ja näyttösten järjestäminen vaati pitemmän aikavälin suunnittelua. He suunnittelevat myös koulujen imagomarkkinoinnin ja mainostamisen. Johtajien tehtävän oli huolehtia koulun ilmapiiristä työntekijöiden sitouttamisesta ja koulun säännöistä. He tekivät myös erilaisia selvityksiä kunnalle.

Johtajat tarvitsivat tietoa päätöksenteon tueksi ja suunnittelutyön pohjaksi. EU:sta, koulutuspoliittisen järjestelmän muutoksista ja taiteen perusopetuksesta tarvittiin tietoa. Myös uusien opettajien rekrytointiin liittyi tiedontarpeita. Tanssikoulujen lukukausimaksuista tarvittiin vertailevaa tietoa. Johtajat etsivät tietoja taloudesta, hallinnosta ja yrittäjyydestä. Tiedontarpeita esiintyi myös tietotekniikkaa ja työympäristöä koskevissa asioissa.

Opettajan/Opiskelijan työtehtävät ja tiedontarpeet

Opettajat vastasivat vuosisuunnitelmista, kausisuunnitelmista ja tuntisuunnitelmista. Suunnittelu-työn ohella he opettivat tanssitekniikkaa tanssitunneilla. Tunteja varten opettajat hankkivat, kuunte-
livat ja valitsivat musiikit. Tanssitunneilla he vastasivat myös musiikkikasvatuksesta. Opettajat osallistuivat myös opetukseen liittyviin kokouksiin sekä erilaisiin produktioihin ja projekteihin. He pitivät myös yhteyttä oppilaisiin ja heidän vanhempiansa. Opettajat pitivät tärkeänä tietotaidon yllä-
pitoa ja tietojen päivitystä. Nämä voidaankin laskea kuuluviksi opettajan työtehtäviin.

Taidetanssinopettajien vastuulla oli oppilaiden fyysinen ja henkinen terveys. Tästä syystä heillä tuli olla tietoutta anatomiasta ja fysiologiasta. Opettajat jakoivat tietoa myös tanssin historiasta, perin-
teestä ja tapakasvatuksesta. Heidän tehtävänä oli seurata ja arvioida oppilaan kehitystä sekä kan-
nustaa ja motivoida oppilaita. Opettajien tehtävänä oli huolehtia oppilaan kokonaisvaltaisesta kas-
vusta ja sen tukemisesta.

Opettajien tiedontarpeet koskivat terveystietoa, anatomiaa, kinesiologiaa ja fysiologiaa. Myös tans-
silääketieteestä, fysioterapiasta, Pilateksesta, ravintoterapiasta, ja urheilusta sekä lihahuollosta et-
sittiin tietoa, jota voidaan hyödyntää tanssinopetuksessa. Opettajat tarvitsivat yleistä kulttuuritietoa,
sekä tietoa eri kulttuureista ja eri aikakausista. Myös tanssin historiasta etsittiin tietoa. Omasta lajis-
ta, tanssitekniikasta ja uusista tanssilajeista hankittiin tietoa. Tiettyjä tansseja, tanssiaskelia sekä
liikkeiden ja anatomian termistöjä täytyi välillä tarkistaa. Opetusmetodeista, baletin didaktiikasta ja
tuntiharjoituksista haluttiin lisää tietoa.

Opettajat tarvitsivat lisäksi tietoa tunti- ja kausisuunnitelmien pohjaksi. Tanssijoiden elämäkertoja
lukemalla he saivat lajitietoutta ja tietoa tanssin historiasta. Myös tämän päivän lasten ja nuorten
elämismaailmasta etsittiin tietoa. Tanssikilpailut ja oppilaiden jatko-opiskelupaikat ovat asioita,
joista tarvittiin tieto. Mikäli opettaja aloitti työskentelyn uudessa koulussa, tarvitsi hän tietoa koulun
toimintakulttuurista. Opettajat tarvitsevat tietoja kirjoista ja musiikista. He hankkivat tietoa myös

elinikäistä oppimista varten. Tietoja tarkistetaan ja päivitetään ja opettajat tarvitsivat työhönsä uusia näkökulmia ja ideoita.

Koreografin työtehtävät ja tiedontarpeet

Koreografi luo tanssiteoksen liikemateriaalin ja opettaa sen oppilaille. Koreografin roolissa opettaja suunnitteli koreografian rakenteen, liikemateriaalin, puvustuksen, lavastuksen, valaistuksen ja maskeerauksen. Mikäli teoksen aihe liittyi toiseen kulttuuriin tai aikakauteen, se vaatii yleensä tutkimustyön tekemistä ja puvustushistoriaan perehtymistä. Musiikin hankinta, kuuntelu, valinta ja joskus myös äänitys ja miksaus kuuluivat koreografin tehtäviin. Tanssiteoksen aiheen löytäminen vaati yleensä inspiraatiota. Aiheen löydyttyä koreografi aloitti tietojen hankinnan esityksen aikaansaamiseksi.

Koreografin roolissa opettajat tarvitsivat visuaalista tietoa ja musiikkitietoutta. Opettajat kokivat tarvitsevänsä mielikuvituksen pohjaksi tietoa. Tietyn mielikuvan tai tunnelman saaminen vaativat aistitiedon saamista. Toisista taidemuodoista sekä eri kulttuureista ja aikakausista löydettiin tietoa oman teoksen pohjaksi. Myös toisten opettajien ja koreografiensa tekemiä tanssiteoksia seurattiin ja opettajat lukivat lehdistä tanssin koreografiaa koskevia arvosteluja. Koreografian rakenteista saatiin tietoa seuraamalla tanssiesityksiä. Myös apurahoista tarvittiin tietoa, jotta rahoitus koreografian tekemiseen mahdollistuu.

Tiedonvälittäjän/Tiedottajan työtehtävät ja tiedontarpeet

Tiedottajan roolissa opettaja tarvitsi tietoja erilasten kirjallisten tiedotteiden laatimista varten. Tiedotteet koskivat yleensä opetusta, esiintymisiä ja kilpailumatkoja. Opettajat tiedottivat myös suullisesti ajankohtaisista asioista oppilaille ja heidän vanhemmilleen. Koulun ja tanssiesitysten mainostaminen vaativat esitteiden tekoa ja lehtimainosten laatimista.

Tiedonvälittäjä roolissa opettaja neuvoi ja opasti oppilasta tai hänen vanhempiaan ottamaan yhteyttä jonkin tietyn alan asiantuntijaan. Opettajalla saattoi olla tiedossa fysioterapeutteja, kouluterveydenhoitajia, lääkäreitä ja psykiatreja joiden puoleen kannattaisi kääntyä ongelman ilmettyä.

7.2.2 Orientoivia tiedon tarpeita tuottavat työtehtävät

Kasvattajan työtehtävät ja tiedontarpeet

Kasvattajan roolissa opettajan tehtävänä oli huolehtia oppilaiden sosialisatiosta ja ryhmässä toimimisen opettamisesta. Oppilaiden sosiaalinen ja affektiivinen kasvatus tapahtui tanssin keinoin. Opettaja toimi esikuvana ja huolehti oppilaan persoonallisuuden ja itsetunnon vahvistamisesta. Tanssinopettajien tavoitteena oli tasapainoisten ja hyvällä itsetunnolla varustettujen ihmisten kasvatusta. He toimivat kasvattajana oikeudenmukaisesti, yksilöt huomioiden ja erilaisuuden hyväksyen.

Kasvatus kohdistui oppilaiden ohella myös heidän vanhempiinsa. Tanssikasvatuksen tavoitteena oli herättää kiinnostus tanssitaideita kohtaan ja kasvattaa taideystävällistä tanssiyleisöä. Kasvatustyössä opettajat pitivät työtehtävinään myös yhteiskunnallisten tapahtumien ja kasvatustieteiden seuraamista, tietotaidon ylläpitoa, tietojen päivytystä ja koulutusta. Opettajat keskustelivat usein kasvatustieteistä kollegoiden kanssa.

Psykologin rooliin liittyvät työtehtävät ja tiedontarpeet

Opettajat tarvitsivat oppilaiden käsittelytaitoa ja oppilaan lukemisen taitoa. Heillä tuli olla tietoa lasten eri ikävaiheista, kehityspsykologiasta. Nykyisin myös erilaisista kulttuureista tulevien ihmisten kanssa toimiminen vaatii tietoa. Psykologin roolissa opettajat kannustivat ja motivoivat oppilai-

ta jaksamaan. Tanssinopetuksessa oli huolehdittava myös opettajien verbaalisesta annista. Heidän oli huolehdittava siitä, että sanallinen palaute ja kommentointi tukevat oppilaan kasvua ja kehitystä.

Opettajien oli työssään selvitettävä oppilaiden käytös- ja keskittymishäiriöiden taustoja. He törmäsivät usein työssään oppilaiden huoliin ja murheisiin. Psykologin roolissa opettajat joutuivat selvittämään monia ongelmallisia tilanteita. Toisinaan heidät oli vedetty mukaan oppilaan ja vanhemman väliseen suhteeseen. Toisinaan he joutuivat ohjaamaan oppilaitaan kääntymään ammattiauttajien puoleen.

Psykologin roolissa ilmeneviin tiedontarpeisiin hankittiin tietoa keskustelemalla kollegoiden kanssa ja opiskelemalla erityispedagogiikkaa. Psykologin rooli herätti opettajissa myös ristiriitaisia tunteita. Käytännön työtilanteet veivät heidät usein psykologin rooliin. Mikäli opettaja halusi toimia psykologin roolissa, hän hankki tietoa erityispedagogiikasta ja mielenterveysongelmista. Jos opettaja rajasi tämän roolin työnkuvansa ulkopuolelle, tietoa ei hankittu lainkaan ja tiedonhankintaan suhtauduttiin välinpitämättömästi.

Huoltaja/äidin rooliin liittyvät työtehtävät ja tiedontarpeet

Opettajat toimivat huoltajan roolissa esiintymistapahtumissa ja kilpailumatkoilla. He huolehtivat aikatauluista, tiedottamisesta ja siitä, että kaikilla oppilailla oli tarvittavat varusteet mukana. Äidin rooliin opettaja ajautui yleensä tuntitilanteissa, jossa hän kuunteli oppilaiden murheita ja tarjosi turvallisen aikuisen mallia ja hoivaa. Opettajien kehitystarpeet tässä roolissa liittyvät elinikäiseen oppimiseen ja henkiseen kasvuun. Opettajan kasvu tasapainoiseksi, aikuiseksi ihmiseksi takasi oppilaille turvallisen aikuisen mallin ja esikuvan.

7.3 Tiedontarpeet

Taidetanssinopettajat pitivät tiedon ja taidon osuutta työssään yhtä tärkeinä. Ilman vankkaa pohjatietoa ei voi taitaa tanssiteknisiä asioita. Varsinkin opettajan roolissa korostuivat sekä tieto että taito yhtä painokkaasti. Tieto ruokki taitoa ja se oli ehdoton edellytys varsinaiselle fyysiselle tekemiselle. Tieto ja taito kulkivat käsi kädessä ja yhdessä ne muodostivat ammattitaidon. Tieto jäi kuitenkin usein näkymättömiin, sillä taidon osuus oli yleensä näkyvämpi osa työtä.

Mä oon sitä mieltä, että ensin täytyy tietää ennen kun rupee opettaan mitään. Ensin täytyy tietää ennen, kun voi taitaa. Ensin täytyy olla asia päässä ja sitten se tulee vasta kroppaan.
(H8)

Mun mielestäni taito sinällään sisältää tiedon. Mä aattelin et taito pitää aina sisällään sen osaamisen ja tietämisen vasta sen kautta voi olla taito. (H12)

Taidetanssinopettajat pitivät tiedonhankintaa tärkeässä asemassa työssään. He toteuttivat elinikäisen oppimisen ideaa käymällä kursseilla, seminaareissa ja opiskelemalla. Opettajat olivat aloittaneet tanssitekniset opinnot jo varhaislapsuudessa. Ammatissa tarvittavia tietoja ja taitoja oli hankittu lapsuudesta lähtien. Monet opettajat, myös jo keski-ikään ehtineet opettajat olivat työnsä ohella myös opiskelijoita.

Taidetanssinopettajan työhön liittyvät praktisen tiedon tarpeet

Erilaisia taidetanssinopettajan työhön liittyviä tiedontarpeita mainittiin haastatteluissa yhteensä 83. Näistä kahdeksan tiedontarvetta kohosi keskeisimmiksi ja kaikille opettajille yhteisiksi tarpeiksi.

1. Mielenpitoet ja psykologia
2. Opettajalle uudet tanssilajit ja tanssitekniikka
3. Musiikki ja kehonhuolto
4. Tietojen tarkistus/päivitys ja visuaalinen tieto

Eniten opettajat tarvitsivat toisten opettajien mielenpitoitä erilaisista asioista. Myös psykologiaan liittyviä tiedontarpeita ilmeni runsaasti. Opettajille uudet tanssilajit, tanssitekniikka ja kehonhuolto virittivät tiedontarpeita, joihin lähdetään etsimään tietoa. Opettajat tarvitsivat musiikkiin ja visuaaliseen tietoon liittyvää tietoutta. Haastatelluilla ilmeni myös tietojen tarkistukseen ja päivitykseen liittyviä tiedontarpeita. Opettajat kokivat, ettei heillä ilmene varsinaiseen opetustyöhön liittyviä uusia tiedontarpeita, joihin tarvitsisi hankkia uutta tietoa.

Tiedontarpeita ilmeni eniten opettaja/suunnittelija/opiskelijan, koreografin ja psykologin rooleissa. Muissa rooleissa ilmeni enemmän hajontaa ja yksilöllisiä eroja. Tiedontarpeiden ilmettyä tietoa lähdettiin etsimään taidetanssinopettajille merkittävimmistä lähteistä. Keskeisimmiksi lähteiksi tiedontarpeiden näkökulmasta nousivat kurssit/opiskelu sekä kollegat.

Seuraavaksi listataan eri tiedontarvetilanteet ja niihin käytetyt lähteet. Listalla esiintyy lähteitä, jotka eivät tule myöhemmin mainituiksi puhuttaessa taidetanssinopettajien käytetyimmistä tiedonlähteistä.

Mielenpitoet

- Kollegat, keskustelut, ammattilaistapaamiset, puoliso

Psykologia (Esimerkiksi keskittymishäiriöt, erityislapset)

- Kollegat, keskustelut, kokemus, tietoa ei hankita lainkaan (piittaamattomuus tiedonhankinnasta)

Opettajalle uudet tanssilajit

- Kurssit, dvd/videot

Tanssitekniikka

- Kollegat, kurssit/opiskelu, dvd/videot, esitykset, tanssinopettaja, opetuksen seuraaminen, tanssitekniikan harjoittelu

Musiikki

- Kollega, kirjasto, musiikkikirjasto, kirjaston henkilökunta, oma kotikirjasto, internet, musiikkikauppa, tanssikauppa

Kehonhuolto

- Kurssit, Dance Health Finland, kirjallisuus, urheiluvalmennus, anatomia, fysiologia, kinesiologia, fysioterapeutti

Tietojen tarkistus/päivitys

- Kurssit/opiskelu, kirjallisuus, dvd

Visuaalinen tieto

- Kurssit, opintomatkat, matkustelu, esitykset, televisio, tanssikilpailut, musikaalit, musiikki- videot, dvd

Opettajien käyttämistä lähteistä kirjallisuus ja internet jäivät haastatteluissa hieman epäselvän luonnehdinnan kohteiksi. Ilmeisesti kirjallisuus toimi tietojen tarkistuksen välineenä ja kirjojen käyttöön liittyi olennaisesti niiden selailu. Internet oli kohonnut tärkeäksi tiedonlähteeksi. Internet oli kuitenkin verrattain uusi lähde opettajille eikä sillä ollut yhtä vakiintunutta asemaa kuin esimerkiksi kollegoilla. Tulevaisuudessa internet löytäne paikkansa myös taidetanssinopettajien tiedonlähteenä. Vakiintuneimpia tiedonlähteitä taidetanssinopettajilla olivat kurssit/opiskelu ja kollegat. Niitä hyödynnettiin säännöllisesti erilaisissa tiedontarvetilanteissa.

Uudet työtehtävät virittivät taidetanssiopettajilla tarpeen hankkia tietoa. Merkittäviä tiedontarpeen tuottajia olivat myös työpaikan vaihto, oman yrityksen perustaminen tai uusi vastuullinen asema työpaikalla. Oppilaiden rauhattomuus ja lyhytjänteisyys, erityislapset ja oppilaiden psyykkiset ongelmat asettivat opettajan uuteen tilanteeseen, jossa vanha tietämys ei riittänyt. Myös uudet opetus suunnitelmat ja hallintoon liittyvät tehtävät vaativat tiedonhankintaa.

Orientoivan tiedon tarpeet

Taidetanssinopettajat seurasivat oman alan kehitystä ja tanssiin liittyvää yleistä tietoutta hyvin erilaisista lähteistä. Haastatteluissa mainittiin 20 erilaista lähdettä, joita opettajat käyttivät tietojen päivitykseen ja ajan tasalla pysymiseen. Eniten mainintoja saivat kurssit/opiskelu, lehdet ja internet. Lehdet olivat tärkeä tiedonlähde tanssikentän tapahtumia seurattaessa. Opettajat seurasivat sanoma- ja aikakauslehtiä, ilmaisjakelulehtiä, internetissä julkaistavia verkkolehtiä ja ammattiliittojen lehtiä.

Taidetanssinopettajat pitivät lehteä miellyttävänä ja käteväenä, koska sen voi ottaa käteen ilman erityisiä alkuvalmisteluita. Lehteen voitiin palata uudelleen tarpeen vaatiessa. Lehdistä seurattiin mitä Suomessa ja muualla maailmalla tanssitaiteessa tapahtui. Lehdistä luettiin koreografia-arvosteluja ja kritiikkejä. Lehtien välityksellä opettajat saivat tietoa erilaisista tanssitapahtumista. Lehdistä saatiin myös yleistä kulttuuritietoa, terveystietoa ja urheiluun liittyvää tietoa. Opettajat seurasivat myös kasvatukseen ja koulunkäyntiin liittyviä keskusteluja.

Lehtien puutteina opettajat pitivät sitä, ettei tanssijuttuja julkaistu lehdissä tarpeeksi ja Tanssilehti ilmestyi harvoin. Opettajat pitivät myös omaa kiireistä elämänrytmiään lehtiin perehtymisen esteenä. Tanssinopettajilla ei ollut omaa lehteä, josta saisi konkreettista, praktista tietoa omaan työskentelyyn. Tanssilehti keskittyy pääasiassa tanssijoiden ja koreografioiden tiedontarpeisiin.

Mulle tulee Tanssilehti mut mun mielestä Tanssilehti on niin marginaali tanssijoiden lehti, kun vaan voi olla. Se ei kyllä palvele mua. Mua harmittaa et se on niin nykäriin suuntautunut.
(H10)

Lehtien etuina pidettiin helppokäyttöisyyttä ja miellyttävää lukukokemusta. Opettajat halusivatkin saada enemmän tietoa lehtien välityksellä.

Tiedontarpeiden vertailua

Taiteilijoiden keskeisimmät tiedontarpeet liittyivät visuaaliseen tietoon ja tekniikkaan (Cobbledick, 1996; Cowan, 2004; Hemmig, 2008; Littrell, 2001; Widmark, 2008). Myös taidetanssinopettajilla ilmeni tiedontarpeita näillä aihealueilla. Aiemmissa tutkimuksissa on tunnistettu myös psykologian alaan liittyvät tiedontarpeet. Monissa tutkimuksissa mainittiin taiteilijoiden lukeman kirjallisuuden olevan yleensä joltakin muulta aihealueelta kuin omasta taidemuodosta (Cobbledick, 1996; Hemmig, 2008; Littrell, 2001; Wennerberg, 2007; Widmark, 2008). Myös taidetanssinopettajien lukema

kirjallisuus käsitteli muita aihealueita kuin tanssia. Taidetanssinopettajat kertoivat olevansa kiinnostuneita kasvatustieteestä, psykologiasta, tanssilääketieteestä ja urheiluvalmennuksesta. Littrellin (2001) näkemys siitä etteivät taiteilijat halua liikaa vaikutteita oman alan taiteilijoilta ei välttämättä päde taidetanssinopettajiin. Tanssialalta ei ole saatavana suomenkielistä kirjallisuutta, jota tanssinopettajat voisivat lukea. Tästä syystä he turvautuvat muun alan kirjallisuuteen.

Taiteilijoilla ilmeni monissa tutkimuksissa inspiraatioon liittyviä tiedontarpeita (Cobbledick, 1996; Hemmig, 2008; Littrell, 2001; Widmark, 2008). Taidetanssinopettajat poikkesivat tässä muista taiteilijoista. He eivät tietoisesti etsineet inspiraation pohjaksi tietoa vaan he toimivat enemmän intuition ja tunteiden varassa. Taidetanssinopettajat voisivat saada uusia ideoita ja voimavaroja työskentelynsä tiedostamalla, että inspiraation pohjaksi on mahdollista hankkia tietoa ja tiedosta voi inspiroitua.

Opettajia koskevissa tiedonhankinnan tutkimuksissa havaittiin opettajien pitävän ajan tasalla pysymistä tärkeänä (Hjelm, 2006; Jokiniemi, 2005; Kortelainen, 2003; Savolainen, 1995). Myös taidetanssinopettajilla oli tiedontarpeita, jotka liittyivät tietojen tarkistukseen ja päivitykseen. Opettajien tiedontarpeet liittyivät yleensä suunnittelutyöhön ja hallintoon (Kortelainen, 2003; Jokiniemi, 2005). Myös taidetanssinopettajilla oli hallintoon liittyviä tiedontarpeita. Varsinaisten oppituntien pitoon ja suunnittelutyöhön liittyviä tiedontarpeita opettajilla ei ilmennyt, koska tietyillä aloilla sisältötieto on lähes muuttumatonta (Hjelm, 2006; Kortelainen, 2003). Opettajat mainitsivatkin, ettei balettiin tai tanssitekniikkaan liittyvä tietous voi muuttua radikaalisti vaikka kehitystä tapahtuu koko ajan.

Baletti, siis balettitunnin rakenne ja semmonen tieto on mulla niin kun olemassa, kun sehän ei muutu, kun klassinen baletti on vanhaa. Jos sanotaan, että eka asento on eka asento niin se on ja semmonen tieto niin kun tavallaan on olemassa. (H8)

Opettajien tiedonhankinta on pääasiassa vaiston varassa tapahtuvaa ympäristön seurantaa ja havainnointia (Kortelainen, 2003; Jokiniemi, 2005). Myös taidetanssinopettajat etsivät inspiraatioon liitty-

vää tietoa enimmäkseen tällä menetelmällä. Muilla aihealueilla opettajat eivät tyytyneet passiiviseen ympäristön seurantaan, vaan hankkivat tietoa aktiivisesti käymällä erilaisilla kursseilta ja opiskelemalla. Taidetanssinopettajat keskustelivat ja vaihtoivat säännöllisesti mielipiteitä kollegoiden kanssa.

7.4 Tiedonlähteet ja kanavat

Taidetanssinopettajien keskeisimmät tiedonlähteet ja kanavat

Haastatteluissa mainittiin kaiken kaikkiaan 99 erilaista tiedonlähdetä ja kanavaa, joita taidetanssinopettajat hyödyntävät työssään. Suurin osa lähteistä ja kanavista mainittiin vain kerran tai muutamia kertoja. Keskeisimmät tiedonlähteet ja kanavat tunnistettiin kuitenkin selvästi. Tiedonlähteiden osalta taidetanssinopettajien työnkuva jatkoi samaa linjaa kuin tiedontarpeiden ja työroolien osalta. Yksilöllisiä eroja löytyi runsaasti mutta kaikille opettajille tyypillinen toimintatapa oli löydettävissä myös tiedonlähteiden ja kanavien käytön osalta.

Seuraavaksi esitellään taidetanssinopettajien käytetyimmät tiedonlähteet ja kanavat.

1. Kurssit/opiskelu (13 opettajaa mainitsi nämä lähteet)
2. Kollegat ja kirjallisuus (12)
3. Internet (11)

Taidetanssinopettajien käytetyin lähde kurssit/opiskelu vastasi myös tärkeintä roolia eli opettaja/suunnittelija/opiskelijan roolia. Opiskelijan rooli ohjasi käyttämään tiedonlähteenä erilaisia kursseja ja opiskelua. On kuitenkin mahdollista, että taidetanssinopettajien tärkein tiedonlähde ohjasi opettajan opiskelijan rooliin. Roolin ja käytetyn tiedonlähteen välinen suhde voikin olla vastavuo-

roinen. Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin (1996) yleismallissa ketju on hieman pidempi. Työrooli vaikuttaa työtehtäviin, jotka puolestaan vaikuttavat tiedontarpeisiin. Tiedontarpeen luonne määrittää millaisia erilaisia tiedonlähteitä ja kanavia henkilö käyttää. On kuitenkin mahdollista, että työrooli saattaisi vaikuttaa tiedonlähteen valintaan tai että saatavilla oleva tiedonlähde muuttaa työntekijän roolia.

Kursseilla ja opinnoissa tavoitettiin taidetanssinopettajien toiseksi eniten käytetty lähde, kollegat. Myös työpaikasta muodostui tärkeä tiedonlähde, sillä siellä on mahdollista tavata kollegoja. Opettajat kertovat näkevänsä toisia tanssinopettajia työpaikallaan kuitenkin vain harvoin ja heistä olisi tarpeellista saada keskustella myös oman koulun opettajakollegoiden kanssa. Varsinaisessa käytännön työssä se ei kuitenkaan ole mahdollista, koska opettajat työskentelevät yksin. Tästä syystä tanssikoulujen tai opettajien olisi järjestettävä tilaisuuksia, joissa voi tavata saman koulun opettajia.

Kauheesti en käytä toisia kollegoita. Se olis mun mielestä kiva, jos sitä vois tehdä enemmän. Käytännössä menee sinne yksin ja lähtee sieltä yksin. Käytännössä sellasta oikeeta kontaktia ei synny. (H7)

Kirjallisuus oli opettajien toiseksi eniten käyttämä tiedonlähde. Taidetanssinopettajat syventyivät kuitenkin harvemmin kirjallisuuteen, vaan kirjallisuus toimi - taiteilijoille tyypillisesti - selailun ja tietojen tarkistuksen välineenä. Internet oli noussut muutamassa vuodessa tärkeäksi tiedonlähteeksi ja kanavaksi. Internetillä ei kuitenkaan ollut vielä vakiintunutta paikkaa taidetanssinopettajien lähdemaisemassa.

Millä kriteereillä keskeisimmät tiedonlähteet ja kanavat valitaan?

Kurssit ja opiskelu olivat taidetanssinopettajille tärkein lähde, josta saatiin sekä praktista että orientoivaa tietoa. Tärkeimpänä opettajat pitivät mahdollisuutta tavata uusia ihmisiä ja kollegoita kurs-

seilla. Tietoja voitiin päivittää ja tanssikentän tapahtumista sai ajantasaista tietoa. Kurkseilta haettiin konkreettista tietoa ja taitoa sekä uusia toimintatapoja. Taidetanssinopettajat kokivat myös kurssien ylläpitävän heidän ammattitaitoaan. Kurkseilta saatiin uusia ideoita, näkökulmia ja ajatusmalleja, jotka avarsivat ajattelua ja laajensivat ammattitaitoa. Tapaamalla toisia tanssikoulun edustajia opettaja pystyi paremmin hahmottamaan missä hän missä kehitysvaiheessa oma tanssikoulu on menossa.

Kurssien haittapuolena oli niiden kalleus, epäsovivat ajankohdat ja matkustaminen. Kurssit eivät myöskään aina vastanneet opettajien odotuksia. Kurseihin uhrattua aikaa ja vaivaa ei aina koettu kurssin antavien hyötyjen arvoisiksi. Opettajilla ei ollut aikaa osallistua kurseille niin paljon kuin he halusivat. Rahoituksen saaminen kurseihin tai opiskeluun oli usein hankalaa. Taidetanssinopettajat maksoivatkin useimmiten itse ammattitaidon ylläpitoon vaadittavat kurssit ja opiskelun.

Kollegoita pidettiin helppoina, kätevinä, nopeina ja hyvin tavoitettavina tiedonlähteinä. Kollegoilta sai uusia ideoita, näkökulmia, mielipiteitä ja apua tarvittaessa. Kollega koettiin vertaistueksi, joka oli kokenut samanlaisia työtilanteita ja heiltä sai tukea ja turvaa. Lähikollegat koettiin myös luotettaviksi ja asiantunteviksi tiedonlähteiksi. Suoraa vuorovaikutusta ja keskusteluita kollegoiden kanssa pidettiin tärkeinä.

Ongelmana taidetanssinopettajat pitivät sitä, ettei kaikille kollegoille voinut puhua avoimesti koska joku saattoi käyttää tietoja hyväkseen tai juoruilla. Lähipiirin tieto ei aina ollut objektiivista ja sisäpiirin kapea-alaisuus rajoitti uusien näkökulmien muodostumista. Uusia ajattelutapoja saadakseen opettajat pitivät tärkeänä, että opetukseen liittyvistä asioista voitaisiin puhua myös laajemmassa kollegapiirissä. Tämä vaati kuitenkin ensin luottamuksellisen ilmapiirin syntymistä, jotta opettaja uskaltaa puhua työhönsä liittyvistä asioista.

Kirjallisuuden ja kirjojen tärkeimpänä etuna opettajat pitivät niiden nopeaa selailu- ja tarkistusmahdollisuutta. Kirjojen selailu on tyypillinen tiedonhankinnan metodi taiteilijoille (Cobbledick, 1996; Hemmig, 2008; Littrell, 2001; Wennerberg, 2007). Opettajat pitivät kirjoja myös rauhoittavina tie-

donlähteinä, joiden parissa voi syventyä omaan tahtiin ja omassa rauhassa opettajaa kiinnostaviin asioihin. Kirjoja pidettiin luotettavina. Tietyt tanssiin liittyvät tiedot eivät vanhene, joten myös vanhan kirjat ovat käyttökelpoisia tiedonlähteitä. Oman kotikirjaston etuina opettajat pitivät sitä, että he tietävät nopeasti minkätyyppistä tietoa niistä löytyy. Kirjoja voi käyttää moniin käyttötarkoituksiin ja lukemalla asioita voi tarkastella monista eri näkökulmista.

Suomenkielistä tanssialan kirjallisuutta ei kuitenkaan ole paljon. Osa opettajista mainitsi kielitaito-ongelmat syyksi siihen, miksi he eivät lue englanninkielistä kirjallisuutta. Taidetanssinopettajilla ei myöskään ollut aikaa perehtyä ja syventyä kirjoihin. Osa kirjatiedoista koettiin sellaiseksi, joka vanhenee nopeasti. Suomenkielisen tanssikirjojen haittapuolena opettajat pitivät sitä, että ne heijastelevat usein kirjoittajansa näkökulmia ja mielipiteitä.

Internetiä pidettiin nopeana, käteväenä ja helposti tavoitettavana, koska opettajilla oli kotona tietokone. Internetiä pidettiin edullisena ja sen nähtiin olevan tulevaisuudessa iso mahdollisuus. Internetin hakukoneilla löytyi aina jotakin tietoa. Mikäli haluttua tietoa ei löytynyt, internetin avulla sai vinkkejä siitä mistä lähteä etsimään. Internetin hakukoneilla voi hakea tarkennettua praktista tietoa ja tietoja oli helppo tarkistaa tai varmentaa. Tieto oli mahdollista tarkistaa useasta eri paikasta samalla kerralla.

Internetin välityksellä tapahtuvaa tiedonhankintaa hankaloitti opettajien kielteinen asenne tietokoneita kohtaan. Opettajat olivat kuitenkin ymmärtäneet internetin mahdollisuudet ja olivat siihen vähitellen tutustumassa. Puutteelliset hakutaidot hankaloittivat tiedonhakua ja tiedonhankintaan kului paljon aikaa. Tietoa oli runsaasti tarjolla internetissä, joten aikaa kuluu myös tiedon laadun arviointiin. Sähkökatkokset ja hitaat internet-yhteydet hankaloittivat osaltaan tiedonhankintaa.

Jokseenkin tärkeiksi lähteiksi kohosivat seuraavat tiedonlähteet ja kanavat:

4. Televisio (8)
5. Dvd/videot, lehdet, matkustelu ja oma kotikirjasto (7)
6. Esitykset, fysioterapeutti, yleinen kirjasto (6)
7. Oma kokemus (5)

Taidetanssinopettajat käyttivät jonkin verran yleisen kirjaston palveluita, kollegan kotikirjastoa ja omaa kokoelmaansa kotona. Taidetanssinopettajien kotikirjasto sisälsi kirjoja, musiikkia, videoita ja dvd:ä. Merkillepantavaa oli myös se, ettei radiota mainittu haastatteluissa lainkaan. Tämä voi johtua siitä, etteivät radiokanavat soita sellaista musiikkia, joista taidetanssinopettajat ovat kiinnostuneita.

Mulla on tapana hakea monipuolista musiikkia, en koskaan käytä hittimusiikkia. Se on se mun peruseriaate, koska oppilaat kuulee niitä muutenkin tarpeeks niin sitä kautta mä teen myös musiikkikasvattajan työtä. (H7)

Yleisradion Teema-kanavan ansiosta opettajat voivat katsella taide- ja tanssiohjelmia entistä enemmän. Myös television erilaisia viihteellisiä tanssikilpailuita seurattiin. Sanoma- ja aikakauslehdet toimivat pääasiassa orientoivan tiedon hankinnassa. Taidetanssinopettajat luottivat lisäksi vuosien varrella kertyneeseen omaan kokemukseen.

Cobbedickin (1996) mukaan taiteilijoita tutkittaessa on huomioitava myös epätyypilliset lähteet. Taidetanssinopettajilla epätyypilliset lähteet eivät korostuneet merkittävästi ja pääasiassa niitä käytettiin luovassa koreografian työssä. Taidetanssinopettajien pääasiallisesti käyttämät lähteet ovat standardilähteitä. Epätavallisempia mainittiin aistitieto, alitajunta, elämä, juorut, luovuus, perimä ja sattuma.

Lähdetyypit

Tiedonlähteitä ja kanavia tarkasteltaessa lähdetyypeittäin kohoavat henkilölähteet käytetyimmäksi tiedonlähteeksi. Erilaisia henkilölähteiksi luokiteltavia tiedonlähteitä mainittiin haastatteluissa eniten.

1. Henkilölähteet (12)
2. Sähköiset lähteet (12)
3. Painetut lähteet (12)
4. Organisaatio lähteet (4)

Formaalit, painetut lähteet sijoittuvat vasta kolmanneksi, koska lehtien luku keskittyi vain orientoivan tiedon hankintaan. Erilaisia formaaleja sähköisiä lähteitä mainittiin eniten ja niitä käytettiin myös praktisen tiedon hankintaan. Lisäksi mainittiin erilaisia formaaleja, organisaatiolähteiksi luokiteltavia tiedonlähteitä. Taidetanssinopettajilla kyseessä ei kuitenkaan yleensä ole oma työorganisaatio vaan jokin ulkopuolinen organisaatio.

Haastatteluissa mainittiin 27 erilaista henkilölähdettä. Käytetyimmät henkilölähteet olivat kollegat ja fysioterapeutit. Myös kirjaston henkilökunta kuului tähän lähdetyyppiin. Opettajan lähipiiri oppilaat, ystävät ja perheenjäsenet olivat tiedonlähteitä, joita opettajat hyödynsivät työssään. Sähköisistä lähteistä tunnistettiin 8 erilaista tiedonlähdettä, joista internet, televisio ja dvd/videot olivat käytetyimpiä. Mainintoja saivat myös sähköposti, puhelin ja elokuvat.

Painetuista lähteistä nousivat esille kirjallisuus, lehdet, pro gradu -tutkielmat ja kortit. Organisaatiolähteitä olivat Suomen tanssioppilaitosten liitto, toiset tanssikoulut ja oppilaitokset, oma koulu, Pirkanmaan Tanssin Keskus, Tanssipedagogiliitto, Tanssitaiteilijaliitto, Tanssin Varhaiskasvattajat,

Tampereen kaupungin kulttuuritoimi, Opetushallitus ja Dance Health Finland. Suomen tanssioppilaitosten liitto oli käytetyin organisaatiolähde.

7.5 Taidetanssinopettajien tyytyväisyys omaan tiedonhankintaan

Taidetanssinopettajat olivat pääosin tyytyväisiä omaan tiedonhankintaansa. Epävarmoja omasta tiedonhankinnastaan oli kaksi opettajaa, ja vain yksi opettajista oli siihen tyytymätön. Opettajat olivat vuosien varrella kehittäneet tapoja, joiden avulla he selviävät työstään.

Opettajien mainitsemat tiedonhankinnan kehittämiskohteet koskivat pääasiassa internetin käyttöä. Iäkkäämmät opettajat tosin katsoivat, ettei heillä ole enää tarvetta eikä kiinnostusta opetella internetin käyttöä. Nuorempien opettajien internetin käytön opettelua hankaloitti kielteinen asenne tietotekniikkaa kohtaan.

Aika tyytyväinen. Sitä internettiä haluaisin lisätä koska sitä mä en tarpeeksi käytä ja hyödynnä. (H7)

Voisin laajentaa ja taas se internet. Se ei nyt tarkoita, että mä luen vaan internet-artikkeleita, vaan sieltä saattaa löytyä joku vihje kirjaan minkä sitten haen kirjastosta tai käyn ostamassa. En ole tyytyväinen. Voisi olla laajempikin ja varsinkin nyt, kun mä sinne yliopistoon meen. (H10)

Hieman yli puolet opettajista oli sitä mieltä, ettei taidetanssinopettajille ole tarjolla riittävästi erilaisia tiedonlähteitä. Tietoa on kuitenkin sen verran, että opettajat pärjäävät työssään. Suurin osa tiedosta oli hankittu opiskelemalla tanssia varhaislapsuudesta lähtien. Oma tietämys oli kaiken perusta ja se oli hankittu elinikäisen oppimisen periaatteella.

7.6 Tiedonhankinnan esteet

Taidetanssinopettajien keskeisimmiksi tiedonhankintaa hankaloittaviksi tekijöiksi tunnistettiin ajan puute ja se ettei alalla ole riittävästi kirjallista tietoa. Muutamia mainintoja saivat puutteelliset kieli- ja internet hakutaidot sekä hidas nettiyhteys. Musiikin hankintaa liittyi myös hankaluuksia. Rahan puute hankaloitti tiedonhankintaa siinä mielessä, että kurssit ja seminaarit olivat yleensä kalliita. Kurssien korkea hinta esti joskus opettajia osallistumasta niille. Usein kursseja järjestettiin ajankohdasta, jolloin opettajalla oli opetustyötä.

Tärkeää olisikin huomioida, että juuri kursseilla ja seminaareissa tavoitetaan taidetanssinopettajien kaksi tärkeintä lähdettä, opiskelu ja kollegat. Kursseilla ja seminaareissa opettajilla oli käytössään kaksi merkittävää opetustyössä käytettyä lähdettä. Kursseille osallistuminen vaati yleensä myös matkustamista. Mikäli kurssi koettiin huonoksi, siihen uhrattu aika ja raha olivat turhaa.

Yksinkertaisesti ettei sitä tietoo oo kirjallisena löydettävänä, että kun tanssista on niin paljon konkreettista opettamista toiselle niin, jos ei oo sitä koskaan saanut niin sitä on aika vaikee hankkia jälkikäteen. Sen takia lähestulkoon kaikki hankkiutuu johonkin oppilaitokseen, missä sitä tietoo saa tarjottimella paremmin. Kursseja saattaa olla hyviä ulkomailla ja sitten niiden ajallinen sopivuus töitten suhteen on aika hankalaa, kun niitä on paljon juuri sinä aikana, kun on se aktiivi opetusaika. Kesällä on mun mielestä liian vähän kursseja ammattilaisille. (H7)

Kirjallisen materiaalin puutteen ohella opettajilla nousivat esiin myös kielitaito-ongelmat. Suomenkielistä kirjallisuutta sekä ulkolaista materiaalia oli niukasti saatavilla Suomessa. Englannin kielistä materiaalia oli saatavilla ulkomailla.

Kyllä mä aika moneen tanssin osa-alueeseen toivoisin, että olis enemmän suomenkielistä materiaalia saatavana, jota vois suoraan käyttää oppimateriaalina. Oppimateriaalia kaipaen. Ei tarvitsisi tuottaa sitä kaikkea oppimateriaalia itse. Suomenkielistä siksi, että sitä olis helppo käyttää ja et se oppimateriaali olis sellaista et sitä voi viedä suoraan oppilaille. Haluan tarjo-

ta suomen kielellä oppimateriaalia oppilaille. Oon kyllä kääntänyt oppimateriaalia oppilaille mut se on hirvittävän työlästä. En voi kuvitella, että ulkolaista materiaalia oppilaille. Se on niin vaikeaa tanssikirjoissa. Osa sanoista ei löydy sanakirjoista. (H3)

Musiikkitietojen hankinnassa opettajat kokivat hankaluuksia varsinkin balettimusiikkeja etsittäessä.

Se menee musiikin puolelle, jos haluais löytää musiikin puolelta jotain vanhoja balettimusiikkeja niin niit ei tahdo löytää. Ihan varmasti niitä on se on fakta. Ne makaa jossain kirjastossa ja joku pitää niitä suurina kansallisaarteina tajuamatta sitä, et mitä sinnikkäimmin pitää kiinni jostakin niin sen todennäköisempää, et se katoaa eikä niin et se säilyy. Jos haluais käyttää tämmöstä 1800-luvun balettimusiikkia niin tosi vaikeeta jäljittää ja mist niitä saa? Luulis et se on edun mukaista et Pariisinkin joku kansalliskirjasto ottais mikrofilmikopionsa niistä musiikeista ja pistäis ne jonnekin nettiin et sieltä vois käyttää ja sit se laajenis se tieto et nyt se tulee todella katoamaan ja sinne ne hautautuu mut, jos se on sitä mitä ihmiset haluaa. Samaten, kun jonnekin Pietarin kirjastoihin Mariiinkin ja Bolshoin sinne arkistoihin, jos se on mitä halutaan niin ei sille sit mittään voi. (H12)

Opettajat katsoivat, ettei kirjallista materiaalia ole riittävästi saatavana varsinaisesta tanssinopetuksesta, kuten opetusmetodeista- ja käytännöistä, tuntiharjoituksista ja opetusmateriaalista. Suomenkielistä kirjallisuutta jazztanssista ja nykytanssista kaivattiin. Myös opetusvideoita pidettiin tarpeellisenä ja olisi hyvä, jos lihashuollosta olisi kirjoitettu myös tanssijoiden näkökulmasta.

Muilta aihealueilta opettajat saivat riittävästi kirjallisuutta ja materiaalia. Hallinto, urheilu, keuhonhuolto, ravitseminen, Pilates ja kasvatustiede olivat aiheita, josta tietoa löydetään riittävästi. Opettajat saivat tarpeellisen määrän tietoutta lakisäateisistä asioista, taiteen perusopetuksesta ja opetussuunnitelmista. Myös tunnetuimmista baleteista, vanhoista juhlatansseista, tanssin historiasta ja merkittävien henkilöiden historiasta oli löydettävissä kirjallista tietoa. Yleisradion Teema-kanavaa hyödynnettiin katsomalla tanssiesityksiä. Lastentanssista oli löydettävissä ulkolaista materiaalia.

Tiedonhankinnan esteiden poistaminen

Tiedonhankinnan esteiden poistamiseksi opettajat ehdottavat kirjallisen materiaalin tuottamista alalle. He toivoivat myös lisää materiaalia internettiin ja lisää tanssiaiheisia dvd-levyjä. Apurahoja toivottiin lisää, jotta opettajat voisivat osallistua kursseille ja seminaareihin. Haastateltavat toivoivat enemmän opettajien ja koulujen välistä yhteistyötä ja avoimuutta.

Haastatteluissa arveltiin myös, Tampereella vallitsevan tanssikoulujen välillä kilpailutilanne, joka estää vapaata tiedonkulkua. Opettajat toivoivatkin enemmän yhteistyötä ja opetuskeskustelua kilpailuasenteen sijaan.

Koen, että opettajien ja koulujen väliset kanssakäymiset. Siellä loistaa edelleen voimakkaana katetus. On vuosikymmeniä loistanut ja loistaa edelleen. Kateus estää tiedonsiirtoa. Yhdistystenhän pitäisi auttaa toinen toisiaan mutta se ei ole sitä. Kokoontumalla yhteen opettajat, johtajaopettajat, pitäisi ajaa tanssin asioita mutta kun se kateus pistää sieltä aina välillä niin siitä putoo pohja ja taas lähdetään alusta. (H2)

Heikkoudet tietyllä tavalla, jos on joku sellainen, et se on ihan tosi asia, että pitää olla luotettava kelle puhuu. Joka voi käyttää sitä tietoa hyväkseen. Ikävää mutta pitää olla varovainen, että mitä kertoo kellekin. (H1)

Opettajat haluaisivat kehittää Tampereen seudun taidetanssinopetusta avoimempaan suuntaan. Opettajat pitivät tärkeänä mahdollisuutta keskustella enemmän opetukseen liittyvistä asioista ja saada vertaiskokemuksia toisilta opettajilta. Kilpailutilanne estää vapaata tiedonkulkua eikä edistä taidetanssinopetusta. Opettajat toivoivat myös, että oman tanssikoulun sisällä olisi mahdollisuus tavata kollegoja ja keskustella avoimesti opetustyötä koskevista asioista.

Kollegat ovat merkittävä lähde taidetanssinopettajille. Tästä syystä tanssikouluissa olisi hyvä huomioida tämä ja järjestää opettajille tilaisuus tutustua toisiinsa ja vaihtaa mielipiteitä ilman pelkoa, että tietoja käytetään hyväksi. Tanssikoulun sisällä olisi hyvä muodostaa kollegaverkosto. Lisäksi eri koulujen välinen yhteistyö ja verkostoituminen vois edistää taidetanssinopetusta ja oppilaiden etua.

7.7 Taidetanssinopettajien toivomia uusia tiedonlähteitä

Kuten edellä todettiin, tiedonhankintaa hankaloittaa kirjallisen aineiston vähäisyys. Tällaista tietoa on tarjolla jonkin verran, mutta sen löytämiseksi on nähtävä paljon aikaa ja vaivaa. Kirjallisuus on pääasiassa vieraskielistä ja opettajat vierastivat englanninkielisiä tekstejä. Opettajat toivoivatkin lisää suomenkielistä kirjallisuutta tanssinopetukseen. Kirjallisuutta oli vaikea löytää myös kirjastoista. Helsingin tanssikirjasto tarjoaa tanssiaiheista luettavaa. Olisikin hyvä, jos myös Helsingin ulkopuolella toimivat opettajat voisivat hyödyntää sitä vaikkapa kaukolainauspalvelulla.

Mä ite kävin tos teatterialan kirjastossa, tanssin puolella, mikä on tossa Teatterikorkeakoulussa kattomassa vähän mitä uusii kirjoja on tullu. Kaikkei tulee koko ajan hirveesti, ei voi pysyy perässä. (H12)

Onkin mahdollista, että taidetanssialan kirjoja saattaisi olla Suomessa luultua enemmän. Tieto niistä ei kuitenkaan kulkeudu Helsingin ulkopuolelle. Tästä syystä olisi hyvä kehittää internetiin tanssinopettajille verkkokirjasto tai tietokanta, jota voidaan hyödyntää kaikkialla Suomessa.

Olis semmonen sähkösessä muodossa oleva joku niin ku pedagoginen kirjasto tai joku. Siis sellanen, josta löytyis aivan lajikohtaisesti kaikki. Siellä vois olla videopätkät opetustilanteista esim. tai liikesuorituksista ja niitä vois kattoo. Periaatteessa semmoinen elävä materiaali.

Elävä materiaali...kyllä! Se meiltä puuttuu! Sitä pitäis jonkun lähtee kehittään mut sehän on aivan karmee operaatio. Tuskinpa se ikinä tulee valmiiksi. (H4)

Perustamalla arkisten tanssinopettajien nettisivusto! Joku tällöinen tanssinopettajien oma foorumi. Jos joku vois keksii semmosen uuden tietolähteen, joka olis tanssinopettajille ja siellä olis jotakin tällösiä, en tiä kuka sitä pitäis, mut siellä olis ajankohtaisia artikkeleita tai uusia tanssiin liittyviä kirjoja. Sitten siellä voisi olla alaotsikkona lastentanssi, nykäri, baletti, jazz ja sinne vois jotakin tällösiä omia kokemuksia kertoo ja saada sinne, ei nyt mese, mut vähän semmonen, et vois sinne laittaa omia juttujaan niin se vois olla hauska. (H10)

Taidetanssinopettajilla olisi tarvetta omalle verkkokirjastolle. Tanssijoiden ja koreografien tarpeisiin on perustettu valtionpalkinnon saanut Liikekieli.com. Se ei kuitenkaan palvele täysin opetustyötä tekevien opettajien tiedontarpeita. Taidetanssinopettajat tarvitsevat visuaalisen tiedon ja taiteellisen tiedon ohella myös paljon konkreettista opetustyöhön liittyvää, ”arkista” materiaalia.

7.8 Inspiraation merkitys taidetanssinopettajien työssä

Inspiraatiosta puhuttaessa kaikki opettajat olivat yhtä mieltä siitä, että taidetanssinopettajan työssä sillä on suuri merkitys. Ilman inspiraatiota opetustyö olisi urautunutta puurtamista. Inspiraatio koettiin positiiviseksi voimaksi, jonka avulla opettaja jaksaa tehdä työtään. Inspiraatio auttaa uudistumaan ja selviytymään hankalista tilanteista. Luovaan työhön, kuten koreografian tekoon opettajat kokivat tarvitsevansa inspiraatiota. Opettajat muistuttivat myös, että opettajan innostus välittyy myös oppilaisiin ja antaa heillekin voimia jaksaa.

Taidetanssinopettajan työssä inspiraatiota tarvittiin tunti-ilanteissa, koreografian teossa ja suunnittelutyössä. Tärkeimpänä inspiraation lähteenä opettajat pitivät musiikkia. Myös itse työtä ja oppilaita pidettiin lähteinä, jotka inspiroivat opettajia. Lähteiksi mainittiin myös luonto, kirjallisuus ja erilai-

set esitykset. Aistitietoa, näkemistä ja kuulemista opettajat pitivät tärkeänä. Taidetanssinopettajan olisi hyvä päästä näkemään ja kuulemaan mahdollisimman paljon.

Pitäis aina päästä uudistuun, näkeen erilaisia asioita. Sekin ettei sen aina välttämättä tarvi olla tanssia, että jos menee toiseen maahan ja näkee sitä kulttuuria niin voi sieltä saada erilaisia inspraatioita. Mä oon matkustanut tosi paljon, mä oon käynyt 37 maata. Kun olin Aasiassa, niin sit kyllä tehtiin kiinalaista tanssia et kyllä se vähän tulee sieltä sillä lailla. Jotenkin ne musiikkivalinnat mitä tulee ni kyllä ne jotenkin lähtee pulppuamaan, vaikuttaa ne. (H5)

Opettajat olivat yhtä mieltä siitä, että taidetanssinopettajan työssä inspraatio voi syntyä ilman tietoa, eivätkä he tietoisesti etsineet inspraatiota tiedon kautta. Inspiraation he kokivat syntyvän itseltään, luonnostaan. Inspiroitumisen jälkeen opettajat kertoivat tarvitsevansa tietoa, jotta inspraatio saataisiin rakennettua koreografiaksi. Opettajat kyseenalaistivat myös tiedon käsitteen ja alkoivat pohtia mitä tieto pohjimmiltaan on. He päätyivät siihen lopputulokseen, että vaikka he eivät tietoisesti inspiroidu tiedosta, heillä on kuitenkin aina mukanaan kokemuksen kautta saatua pohjatietoa.

Opettajat kertoivat myös inspiroituvansa musiikista ja visuaalisesta tiedosta. Näin ollen voidaan olettaa, että opettajien inspraatio syntyy myös tiedosta, vaikka sitä ei tietoisesti hankitakaan. Opettajat näyttäisivät törmäävän tietoon elämismaailmassaan ja kokemuksia haetaan myös matkustelemalla. Yksi haastateltavista kertoi suunnittelevansa lomamatkansa siten, että siellä on mahdollisuus nähdä myös tanssia. Opettajat pyrkivät järjestämään elämänsä siten että heillä on tilaisuus törmätä tietoon. Taidetanssinopettajilla tiedonhankinta näyttäisi olevan osa elämäntapaa, vaikka opettajat eivät sitä itse tiedosta.

Viimeks mä löysin Italiassa musiikkia sillain et mä kuulin ravintolassa semmosen levyn, josta mä aattelin, et tää on pakko saada ja sit mä kävin siell tiedustelemassa, et mikä täällä soi ja sitä kautta löysin sen et se on semmosta haalimista. (H7)

Opettajat kertoivat esimerkkejä millä tavoin he hankkivat tietoa inspiraation synnyttämän aiheen saattamiseksi valmiiksi teokseksi.

Kanatanssia tehdessä katselin millaisia kanat ovat, kun mietin puvustusta ja liikekieltä. Klovnitanssiin löytyi ideoita television sirkusohjelmasta. (H1)

Jos mä nyt vaikka tekisin Pas de deuxin ja mulla tulee jumikohta, kun haluan tehdä nostoja. Sit mä saatan katsoo tanssivideon ja sieltä tulee tietoutta. (H11)

Puhtaasti tiedon kautta saadusta inspiraatio kokemuksesta kertoi yksi haastateltavista näin:

Sillon, kun mä tein niitä pedagogisia opintoja Jyväskylään, silloiseen ammattikorkeakouluun, niin se mistä mä ajattelin tehdä lopputyön, et mä haastattelin niit lapsii siit mikä on balettitunnilla kivaa ja mistä tykkää eniten ja mistä tykkää vähiten. Ne vastaukset oli niin aika semmosii, et periaatteessa niitten kautta tuli tietynlainen inspiraatio. Onks se inspiraatioo, et siit tulee tämmänen, et tän tiedon perusteella mitä nää lapset mulle antaa, niin asioitten tarttis muuttuu. voiko sitä sitten sanoo, et se on inspiraatioo, kun nää nuoret pakottaa ajatteleen ja miettimään, et hetkinen, onks jotain pahasti pielessä. (H12)

Inspiraation lähteet

Inspiraation lähteistä vain musiikki oli kaikkien opettajien yhteisesti käyttämä lähde. Itse opetustyöstä ja oppilaista inspiroitui kuusi opettajaa ja luonnon, kirjallisuuden, eri esitykset ja aistitiedon mainitsi neljä opettajaa. Henkilölähteitä ja kirjallisuutta pidettiin tässäkin yhteydessä tärkeinä lähteinä. Inspiraation lähteissä oli enemmän hajontaa ja yksilöllisiä eroja kuin opetustyöhön käytetyissä lähteissä.

Kaiken kaikkiaan erilaisia inspiraation lähteitä mainittiin haastatteluissa yhteensä 45. Keskeisimmät lähteet nousivat kuitenkin selvästi esille. Matkustelu, rentoutuminen, tapahtumat, elokuvat, televisio, eri kulttuurit, omat mielialat ja tunteet, ystävät, Aamulehden artikkelit, tarinat ja sanat saivat muutamia mainintoja haastatteluissa. Vain yksittäisiä mainintoja saivat ihmisten kävelyaskeleet, mielikuvat, kortit, alitajunta, maailman taloudellinen tilanne, murhatarinat, elokuvamusiikki, keskustelu, dvd:t, musikaalit, ihmiset, sattuma ja omat tutkimukset.

Taidetanssinopettajien tiedonhankintakäyttäytyminen näyttäisi olevan yhdistelmä opettajille tyypillisiä, yhteisiä toimintatapoja ja yksilöllisiä toimintatapoja. Erilaisten yksilöllisten toimintatapojen saaminen yleiseen tietouteen rikastuttaisi tanssinopetusta ja tanssialaa. Tästä syystä opettajien, tanssikoulujen ja tanssialan yhteistyö olisi hyvin tärkeää. Avoimen keskusteluyhteyden luominen ja tiedonjakaminen antaisi paljon uusia ideoita tanssialalle.

8. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkielmassa hyödynnettiin Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin (1996) kehittämää ammatillisen tiedon hankinnan mallia. Taidetanssinopettajien keskeisimmät työroolit olivat opettaja/suunnittelija/opiskelija, tiedonvälittäjä/tiedottaja, kasvattaja, koreografi, psykologi, johtaja ja huoltaja/äiti. Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin tunnistamat johtajan, kouluttajan ja opiskelijan roolit olivat havaittavissa myös taidetanssinopettajilla. Palvelun tarjoajan ja tutkijan roolit eivät korostuneet mutta myös nämä roolit tunnistettiin joillakin opettajilla. Jokiniemen (2005) tavoin myös tässä tutkielmassa tunnistettiin suunnittelijan, kasvattajan ja sosiaalityöntekijän (psykologin) roolit. Uusina rooleina löydettiin tiedonvälittäjä/tiedottajan, koreografin ja huoltaja/äidin roolit.

Taidetanssinopettajien moninaiset roolit aiheuttivat joissakin opettajissa rooliristiriitoja. Kaikkia tanssinopettajan työhön kuuluvia rooleja ei koettu ensisijaisiksi. Toissijaisiksi koetut roolit saattoivat vaikuttaa siten, ettei tietoa hankittu ollenkaan tai tietoa yritettiin vältellä. Eniten rooliristiriitoja aiheuttivat johtajan, koreografin, psykologin ja äidin roolit.

Rooliristiriitoja esiintyy myös muilla ammattialoilla, joissa työntekijällä on monia erilaisia rooleja. Ammatissa toimimisen kannalta on tärkeää, että työntekijä hyväksyy ja samastuu rooliinsa. Mikäli rooli koetaan toissijaiseksi, ei itselle sopivaksi se voi vaikuttaa tiedonhankintaan siten ettei työntekijällä ole motivaatiota hankkia tehtävän edellyttämiä tietoja ja taitoja. Monia erilaisia rooleja sisältävillä ammattialoilla olisi syytä pohtia mitkä roolit ovat ensisijaisia ja voidaanko joitakin rooleja karsia työnkuvasta pois. Mikäli roolit ovat kuitenkin tarpeellisia, olisi keksittävä keinoja miten saada työntekijä omaksumaan rooli siten ettei se kuormita häntä liikaa ja aiheuta työstressiä. Tulevaisuudessa olisi hyvä tutkia millä tavoin rooliristiriito vaikuttaa tiedonhankintaan?

Tutkielmassa havaittiin Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin (1996) tapaan, että työroolit vaikuttivat työtehtäviin. Tiedontarpeet virisivät erilaisista työtehtävistä. Johtajan, opettajan/opiskelijan, koreografin, tiedonvälittäjä/tiedottajan rooleihin liittyvät työtehtävät tuottivat praktisen tiedon tarpeita. Orientoivan tiedon tarpeita virisi kasvattajan, psykologin, huoltaja/äidin työtehtävissä. Työtehtävissä

tä keskeisimpiä taidetanssinopettajan työssä olivat opetus, suunnittelu ja musiikin hankinta. Osa työtehtävistä tehtiin vapaa-aikana. Työn ja vapaa-ajan välinen raja onkin opetustyössä usein häilyvä (Savolainen 1995). Cobbledickin (1996) mainitsemia epätavallisia lähteitä käytettiin vain lisälähteinä ja ne toimivat enimmäkseen koreografian työtehtävissä. Opetustyössä käytettiin enimmäkseen henkilölähteitä ja formaaleja lähteitä.

Tieto ja taito olivat taidetanssinopettajan työssä yhtä tärkeitä. Taito rakentui tiedon varaan ja yhdessä nämä muodostivat ammattitaidon. Opettajat tarvitsivat työssään tietoa mielipiteistä, psykologiasta (keskittymishäiriöt, mielenterveyden ongelmat), uusista tanssilajeista, tanssitekniikasta, musiikista ja keuhonhuollosta. Heillä ilmeni myös tietojen tarkistukseen ja päivitykseen liittyviä tiedontarpeita. Taidetanssinopettajat tarvitsivat koreografian työssä visuaalista tietoa. Inspiraation löytämisellä oli merkittävä rooli koreografioita tehdessä. Tulokset vahvistavat Cobbledickin (1996) hypoteesia siitä, että taiteilijoilla on inspiraatioon, visuaaliseen tietoon, tekniikkaan ja taidekentän kehitykseen liittyviä tiedontarpeita. Opettajia koskevissa tutkimuksissa havaittiin opettajien pitävän tärkeänä ajantasalla pysymistä ja tietojen päivittämistä (Hjelm, 2006; Jokiniemi, 2005; Kortelainen, 2003; Savolainen 1995).

Taidetanssinopettajien lukema kirjallisuus koski myös muita aihealueita kuin tanssia. Havainto tukee Cobbledickin (1996) olettamusta siitä, että taiteilijat hakevat tietoa yleensä joltakin muulta alalta kuin omasta taidemuodosta. Ilmiö on havaittu myös monissa taiteilijoita koskevissa tutkimuksissa (Cobbledick 1996; Hemmig 2008; Littrell, 2001; Wennerberg 2007; Widmark, 2008). Taidetanssinopettajat poikkeavat kuitenkin muista taiteilijoista siinä, ettei heille ole riittävästi materiaalia omalta alalta, joten heidän on hankittava tietoa toisilta aloilta.

Taidetanssinopettajien käytetyimmät tiedonlähteet olivat kurssit/opiskelu, kollegat, kirjallisuus ja internet. Tärkein lähde tiedonhankinnassa olivat kurssit ja opiskelu. Kurssit vaativat usein aikaa, matkustamista ja rahaa. Toisinaan kursseja ei nähty vaivan arvoisiksi. Koska kurssit ovat tärkein taidetanssinopettajien käyttämä lähde, olisi pyrittävä siihen, että kurssit järjestetään sellaisina ajankohtina, jolloin opettajilla on mahdollisuus osallistua niille. Kursseilla oli mahdollisuus myös tavoittaa opettajien toinen tärkeä tiedonlähde kollegat.

Opiskelijan rooli ja tiedonlähteenä käytetty kurssit/opiskelu vastasivat toisiaan. Koska kirjallista tai internet materiaalia ei ollut alalla riittävästi saatavana, opettajat turvautuivat kursseihin ja opiskeluun. Tämä lähde ohjasi opettajat opiskelijan rooliin. Työpaikasta muodostui tärkeä tiedonlähde, koska siellä tavoitettiin opettajille tärkeä lähde toiset kollegat ja heiltä saatavat mielipiteet. Aikaisemmissa taiteilijoita koskevissa tutkimuksissa havaittiin myös kollegaverkoston tärkeys tiedonlähteenä.

Kollegojen merkitys taidetanssinopettajien työssä oli merkittävä. He tarvitsivat kollegojen mielipiteitä asioista ja heidän kanssaan oli mahdollisuus keskustella kasvatukseen ja ongelmiin liittyvistä asioista. Kollegoja pidettiin helposti tavoitettavina, asiantuntevina ja luotattavina tiedonlähteinä. Kurssien ohella kollegoja tavattiin myös työpaikalla, joka on merkittävä tiedon jakamisen paikka. Opettajien työpaikoilla olisikin hyvä luoda avoin viestintäilmapiiri, jossa opettaja uskaltaa kysyä ja kertoa omia kokemuksiaan. Opettajat toivoivat voivansa keskustella avoimesti toisten kollegojen kanssa opetukseen liittyvistä asioista.

Hemmig (2009) piti tärkeänä, että taiteilijoiden tiedonhankintatutkimuksessa siirryttäisiin taiteilijayhteisöjen tutkimiseen. Tässä tutkielmassa on selvitetty Tampereella ja ympäristökunnissa toimivien taidetanssinopettajien yhteisön tiedonhankintaa. Opettajan roolissa löytyi yhteinen tiedonhankintakäyttäytymisen malli. Haastattelujen pohjalta havaittiin opettajille yhteiset roolit, työtehtävät, tiedontarpeet sekä käytetyt tiedonlähteet ja kanavat. Opettajat arvelivat, että yhteisössä vallitsee kilpailuasenne, joka vaikutti tiedonhankintaan. Taidetanssinopettajat luottivat vain lähikollegoihinsa ja tietoja vaihdettiin vain pienissä sisäpiireissä. Opettajat pitivät kuitenkin tärkeänä saada vertaiskokemuksia myös muilta kollegoilta. He kokivat, ettei uusia ideoita ja näkökulmia voi syntyä kapealaisissa sisäpiireissä.

Orientoivaa tietoa hankittiin kurssien/opiskelun, internetin ohella myös lehdistä. Kirjallisuuden ja lehtien käyttö vahvistaa Cobbledickin (1996) olettamusta siitä, että painettuja lähteitä käytetään taiteilijan työssä enemmän kuin ympäristön seurantaa ja tarkkailua. Kirjallisuus oli merkittävä lähde myös opettajia koskevissa aikaisemmissa tutkimuksissa (Hjelm, 2006; Jokiniemi, 2005; Kortelainen, 2003; Savolainen, 1995). Kirjallisuuden käyttöön havaittiin liittyvän olennaisesti selailu. Tämä

havainto vahvistaa aiempia tutkimuksia, joissa oli nostettu esiin selailun tärkeys taidealoilla (Cobledick, 1996; Hemmig, 2008; Littrell, 2001; Wennerberg, 2007).

Hemmig havaitsi (2009) kuvataiteilijoiden käyttävän tietokonetta ja internetiä vain vähän. Taide-tanssinopettajille internet oli uusi lähde ja siihen oltiin vasta tutustumassa. Taidetanssinopettajilla ilmenneet tiedonhankinnan kehittämiskohteet liittyivätkin enimmäkseen internet-hakutaitojen kehittämiseen. Opettajat pitivät internetiä suurena mahdollisuutena tanssialalle tulevaisuudessa.

Lähteiden valintaan vaikuttivat nopeus, helppo tavoitettavuus ja luotettavuus. Leckie, Pettigrew ja Sylvain (1996) mainitsivat luotettavuuden lähteen valinnan perusteena. Heidän tunnistamansa tutuus ja aiemmat käyttökokemukset lähteen valinnan perusteena ilmenivät taidetanssinopettajilla silloin, kun he käyttivät omaa kotikirjastoaan.

Lähdetyypeittäin tarkasteltuna käytetyin lähde oli henkilölähteet. Opettajien kontaktiverkosto, henkilölähteet olivat tärkeä lähdetyyppi myös aikaisemmissa opettajia koskevissa tutkimuksissa (Hjelm, 2006; Jokiniemi, 2005; Kortelainen, 2003; Savolainen, 1995). Erilaisia henkilölähteitä mainittiin haastatteluissa määrällisesti eniten. Toiseksi eniten mainittiin sähköisiksi lähteiksi luokiteltavia lähteitä. Painetut lähteet olivat merkittävä lähde, mutta lähdetyyppinä se sijoittuu vasta kolmanneksi, sillä erilaisia painettuja lähteitä mainittiin määrällisesti vähemmän kuin esimerkiksi sähköisiä lähteitä. Organisaatio lähteet olivat vähiten käytetyimpiä ja niitä kertoi käyttävänsä vain neljä haastateltavaa.

Inspiraation löytämiseen käytettiin eri lähteitä kuin opettajan työssä. Musiikki oli kaikkien opettajien yhteisesti käyttämä lähde. Muina lähteinä mainittiin työ, oppilaat, luonto, kirjallisuus, esitykset ja aistitieto. Taidetanssinopettajan työssä yhdistyivät opettajan ja taiteilijan työtehtävät. Eri roolit vaikuttavat tiedontarpeisiin ja käytettyihin lähteisiin. Taidetanssinopettajat eivät tietoisesti hankkineet tietoa inspiraation pohjaksi. Tutkielmassa havaittiin kuitenkin opettajien inspiroituvan musiikista ja visuaalisesta tiedosta. Opettajat voisivatkin tarkastella toimintatapojaan ja havaita millaisista eri tiedonlähteistä he inspiroituvat. Tämä saattaisi auttaa heitä löytämään inspiraation silloin, kun

sitä ei tahdo luonnostaan syntyä. Hiljaisen tiedon saattaminen tiedolliselle tasolle auttaisi myös jakamaan tietoa, joka liittyy inspiraation syntymiseen. Yksilöittäin eroavien toimintatapojen tunnistaminen ja jakaminen rikastuttaisivat koko taidetanssinopetuksen kenttää.

Taidetanssinopettajat olivat tyytyväisiä tiedonhankintaansa. Merkittävimpinä tiedonhankintaa hankaloittavina tekijöinä olivat ajan puute ja se ettei alalla ollut riittävästi kirjallista materiaalia. Opettajat toivoivatkin lisää suomenkielistä kirjallisuutta ja materiaalia internetiin. He kokivat myös alalla vallitsevan kilpailuasenteen estävän tiedonvälitystä. Opettajat toivoivat alan kehittyvä suuntaan, jossa vapaa keskustelu olisi mahdollista. He halusivat keskustella avoimesti opetukseen liittyvistä asioista kollegojen kanssa.

Tiedonhankinnan kehittämisen kannalta olisi tärkeää, että koulujen ja opettajien välisestä kilpailuasenteesta siirrettäisiin fokus oppilaisiin. Tanssinharrastajat ja heidän saamansa taiteen perusopetus on taidetanssinopettajien tärkein työtehtävä. Oppilaiden kannalta on tärkeää, että opettajalla on tietoa omasta ammattialastaan. Työssä jaksamisen kannalta olisi tärkeää saada uusia ideoita ja näkökulmia toisilta opettajilta. Tämä ei ole kuitenkaan mahdollista mikäli kollegoihin ei luoteta. Tampereella ja lähikunnissa toimivan taiteilijayhteisön toiminnan kannalta olisi tärkeää kehittää luottamusta ja avointa viestintäilmapiiriä. Alueella on 13 000 tanssinharrastajaa, joihin tanssinopettajilla ja paikalliskulttuurilla on vaikutuksia.

Taidetanssinopettajien tiedonhankintakäyttäytyminen on yhdistelmä paikallisen taiteilijayhteisön, ammattialan ja yksilön toimintatapoja. Tässä tutkielmassa on keskitytty opettajien yhteiseen, yhteisölliseen tiedonhankintakäyttämiseen. Tampereella ja ympäristökunnissa toimivat taidetanssinopettajat muodostavat taiteilijayhteisön, joka vaikuttaa opettajien tiedonhankintakäyttämiseen. Alueella vallitseva kilpailu vaikuttaa opettajien työhön ja tiedonhankintaan. Heidän tiedonhankintakäyttämiseensä vaikuttavat myös rajallinen tiedon saatavuus. Kirjallista tietoa on vähän eikä internetissä ole vielä taidetanssinopettajien käyttöön palveluita. Materiaalia taidetanssista ei voi kuitenkaan tuottaa muut kuin taidetanssinopettajat itse. Erityisala vaatii asiantuntemusta, jota muilla ei ole. Tanssijat ovat perustaneet Liikekieli.com:n. Myös tanssinopettajat voisivat alkaa tuottaa sekä kirjallista että internet-materiaalia. Taidetanssinopettajille olisi hyvä saada keskustelufoorumi inter-

netiin ja viitetietokanta tanssikirjallisuudesta. Myös kuvamateriaalia olisi hyvä saada internetiin. Tämä vaatii kuitenkin yhteistyötä ja keskustelua siitä, millaisia palveluita taidetanssinopettajat tarvitsisivat. Opettajat hankkivatkin tietoa käymällä kursseilla ja opiskelemalla. He ovat hankkineet tietoa alasta jo varhaislapsuudesta lähtien ja monet opettajat opiskelevat vielä aikuisiällä. Taidetanssinopettajat hyödyntävät myös elinikäisen oppimisen ideaa. Heille on myös tyypillistä järjestää elämänsä siten, että heillä on mahdollisuus törmätä tietoon sattumalta.

Taidetanssinopettajien tiedonhankinta ei ole tiedostettua toimintaa vaan osa jokapäiväistä elämää ja elämismailmaa. Inspiraation pohjaksi he eivät koe tarvitsevansa tietoa mutta kertovat inspiroituvansa musiikista ja visuaalisesta tiedosta. Näin ollen voidaan olettaa, että inspiraation pohjaksi tarvitaan tietoa. Opettajat havainnoivat passiivisesti ympäristöään ja elämismailmaansa ja ottavat vastaan aistitietoa.

Tutkielmassa ei hyödynnetty Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin (1996) mallia kokonaisuudessaan, sillä tiedonkäyttöä koskevat kysymykset rajattiin tarkastelun ulkopuolelle. Myöskään tiedonhankinnan syklisiä piirteitä ei tutkittu. Tutkielma ei myöskään anna vastauksia siihen miten tyytyväisiä opettajat olivat hankkimaansa tietoon, jäikö tietoja joskus saamatta kokonaan ja miten näissä tilanteissa toimittiin. Tutkielmassa ei myöskään selvitetty kuinka usein taidetanssinopettajien oli ryhdyttävä uudelleen tiedonhankintaan.

Tampereella ja lähikunnissa toimivan taiteilijayhteisön toimintakulttuuria ei voida yleistää koskevaksi koko Suomen taidetanssinopetuksen kenttään. Voidaan olettaa, että jokaisella taiteilijayhteisöllä on toisistaan poikkeavaa tiedonhankintakäyttäytymistä. Tulevaisuudessa olisikin hyvä tutkia suurempi joukko taidetanssinopettajia ja erilaisia Suomessa toimivia paikallisyhteisöjä. Olisi myös hyvä saada tietoa miespuolisista taidetanssinopettajista, koska tässä tutkielmassa ei heitä ollut mukana. Hemmig (2009) havaitsi, että sukupuoli vaikutti taiteilijoiden tiedonhankintaan.

Lähdeluettelo

Cobbledick, S. 1996. The information seeking behavior of artists: exploratory interviews. *The Library Quarterly* 66 (4), 343-372.

Cowan, S. & Branigan, T. 2004. Informing visual poetry: Information needs and sources of artists. *Art Documentation* 23 (2), 14-20.

Finlex. Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633.

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980633>> (käytetty 22.10.2009).

Finlex. Asetus taiteen perusopetuksesta 6.11.1998/813. <

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980813>> (käytetty 22.10.2009).

Haasio, A. & Savolainen, R. 2004. Tiedonhankintatutkimuksen perusteet. Saarijärvi: Gummerus.

Hemmig, W. S. 2008. The information-seeking behavior of visual artists: a literature review. *Journal of Documentation* 63 (3), 343-362.

Hemmig, W.S. 2009. An empirical study of the information-seeking behavior of practicing visual artists. *Journal of Documentation* 65 (4), 682-703.

<https://imp1.uta.fi/hordefw3/imp/view.php?popup_view=1&mailbox=INBOX&index=4257&actionID=view_attach&id=2&mimecache=c55e07f6c381ad3782a7d68645e293af> (käytetty 22.10.2009).

Herhi, M-L. 2009. Haastattelu 25.6.2009. (Aineisto tekijän hallussa.)

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hjelm, J. 2006. Toisen asteen ammatillisten opettajien lähdemaisema: information horizons-tutkimus Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Jokiniemi, S. 2005. Opettajien informaatiohorisontit. Ammatillisen tiedon hankinta ammatti-identiteetin näkökulmasta. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Kortelainen, M. 2003. Opettajien ammatillisen tiedon hankinta Hämeen Ammattikorkeakoulussa. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Leckie, G.J. & Pettigrew, K.E. & Sylvain, C. 1996. Modeling the information seeking of professionals: a general model derived from research on engineers, health careprofessionals and lawyers. Library Quarterly 66 (2), 161-193.

Lindstedt, K. 2008. Ammatillinen tiedonhankinta Eläketurvakeskuksen tutkimus- ja suunnitteluosastoilla. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Lindström, P. 2003. Tiedonhankinta Suomen Pankin tutkimus- ja selvitystyössä. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Littrel, L. 2001. Artists: the neglected patrons? ACRL tenth national conference 15-18.3.2001. <<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/events/pdf/littrell.pdf>> (käytetty 22.10.2009).

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Tanssinopettajan koulutusohjelma. <http://www.oamk.fi/hakijalle/opas/koulutusohjelmat_fi/kultt/index.php?sivu=tanssi> (Käytetty 22.10.2009).

Pirkanmaan Tanssialan Yhdistys. Perpetuum Mobile Ry. <<http://www.perpetuummobile.fi/sivut/esittely.html>> (käytetty 22.10.2009).

Saarela, S. 2009. Puhelinhaastattelu 14.1.2009. (Aineisto tekijän hallussa).

Savolainen, R. 1995. Tiedonhankinnan arkipäivää. Vertaileva tutkimus teollisuustyöntekijöiden ja opettajien arkielämän tiedonhankinnasta elämäntavan viitekehysessä. Informaatiotutkimuksen laitoksen julkaisuja 40. Tampereen yliopisto.

Sonnenwald, D.H. 1999. Evolving perspective of human information behavior: Context, situations, social networks and information horizons. Teoksessa: T.D. Wilson & D.K. Allen (toim.) Exploring the context of information behavior. ISIC. London: Taylor Graham, 176-190.

Suomen Tanssioppilaitosten Liiton ja Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry:n välinen tanssinopettajien työehtosopimus. 2007. <<http://www.teme.fi/LUOTTAMUSMIEHILLE/Tanssiopet.pdf>> (käytetty 22.10.2009).

Taiteiden välinen yhteistyö ja rahoitus. 2007. Mitä taiteen perusopetus on? Taiteen perusopetuksen yhteistyöseminaari 1.11.2007.

<http://www.musicedu.fi/easydata/customers/sml/files/TPOtaiteet/TPOinfoteksti_1_11_2007.pdf>
(käytetty 22.10.2009).

Tiedon tie: Johdatus informaatiotutkimukseen. 2003. Toim. Ilkka Mäkinen. Saarijärvi: Gummerus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.

Wennerberg, P. 2007. Konsthögskolestudenters informationssökning och -användning. Högskolan i Borås. Biblioteks- och informationsvetenskap. Magisteruppsats.

Widmark, E. 2008. Information som inspiration. En studie av yrkesverksamma konstnärers behov och användning av information. Umeå universitet. Biblioteks- och informationsvetenskap. Magisteruppsats.

Yli-Luoma, P.V.J 2001. Ohjeita opinnäytetyön tekemiseen. Sipoo: International Multimedia & Distance Learning.

Tampereella 5.9.2008

Liite 1. Haastattelupyyntö

Hei kaikki tanssialan toimijat! Olen Pia Saxman Tampereen yliopiston Informaatiotutkimuksen laitokselta. Olen tekemässä **pro gradu** tutkielmaa, johon olen etsimässä haastateltavia. **Haastattelut** tehdään **keväällä 2009**. Palaan asiaan vielä tarkemmin tammikuulla, jolloin haastatteluista sovi-taan. Tarvitsen vähintään 20 haastattelua. Haastattelukertoja on yksi ja kestoltaan n. 1h – 1,5h. Haastattelu voidaan suorittaa haluamassasi rauhallisessa paikassa esim. kotonasi, koulusi tiloissa jne. (Nauhoitan haastattelut.) Myös minä voin järjestää tilan esim. yliopiston ryhmätyöhuoneeseen.

Opinnoissani olen suuntautunut tietohallintoon ja tiedonhankintaan. Olen tehnyt Pirkanmaan Tanssin Keskukselle tiedontarvekartoituksen sekä kandidaattityön taidetanssinopettajien tiedontarpeista ja hankinnasta Tampereella ja ympäristökunnissa. Nyt tutkimusta olisi tarkoitus laajentaa pro gradu tutkielmaksi. Alueellinen rajaus tulee olemaan **Tampere** ja **ympäristökunnat**. Haastateltavien tulee olla **tanssinopettajia** ja lajin tulee olla **nykytanssi, jazz, baletti tai lastentanssi**.

Mikäli kiinnostuit voit, ottaa minuun yhteyttä sähköpostitse tai puhelimitse. Tutkimus on ehdottoman luottamuksellinen. Tiedot ja osallistujien henkilöllisyys jäävät yksin tutkijan tietoon. Tämä on huomioitu myös kirjoitusvaiheessa.

Terveisin Pia Saxman.

Liite 2. Haastattelurunko

Taustatiedot

- Ikä: _____
- Tanssilaji: _____
- Koulutus: _____
- Työkokemus: _____
- Opetustuntien määrä: _____
- Oppilaiden taso: _____

Teema-alueet

Millaisissa rooleissa taidetanssinopettaja työssään toimii ja millaisia työtehtäviä rooleihin liittyy?

1. Millaisia erilaisia rooleja koet työsi sisältävän
(Luettele roolit ja merkitse lomakkeelle ranskalaisin viivoin)
2. Mitkä ovat mielestäsi keskeisimmät roolit?
3. Millaisia työtehtäviä eri rooleihin liittyy?
(Halutessasi voit merkitä eri työtehtävät paperille)
4. Mitkä ovat mielestäsi keskeisimmät ja tärkeimmät työtehtävät?
5. Mitkä työtehtävät vievät ajallisesti eniten työaikaasi?

Työtehtäviin liittyvät tiedontarpeet

6. Miten tärkeässä asemassa tieto ja sen hankkiminen on työssäsi?

7. Miten tärkeänä pidät taidon osuutta työssäsi?
8. Onko sinulla työtehtäviä, joita varten joudut etsimään tietoa tai kysymään neuvoa muilta? Millaisia nämä työtehtävät tai työasiat ovat? Kerro konkreettisia esimerkkejä tämän tyyppisistä työtehtävistä tai työasioista?
9. Millaisissa työtehtävissä oma tietämys ja vuosien varrella hankittu kokemus riittää ongelman ratkaisemiseen?
10. Millä tavalla seuraat oman alan kehitystä?
11. Onko työurasi aikana tullut uudentyyppisiä työtehtäviä tai asioita, joihin sinun on ollut tarpeen etsiä tietoa? Kerro konkreettisia esimerkkejä tämän tyyppisistä työtehtävistä ja työasioista.

Tiedonlähteet

12. Mistä lähteistä hankit yleensä tai tyyppillisesti tietoa, jos sinulla on työtehtävä, jota varten on tarpeen etsiä tietoa tai kysyä neuvoa muilta?

Piirrä käyttämäsi lähteet kuvaksi

- Piirrä itsesi kuvan keskelle tikku-ukkona. Merkitse käyttämäsi lähteet rastilla ja nimeä ne (esim. kollega tai internet). Sijoita tärkeimmiksi katsomasi lähteet itsesi lähelle ja vähemmän tärkeät kauemmaksi. Voit käyttää koko paperia lähteiden merkitsemiseksi! Mikäli pystyt asettamaan lähteet tärkeysjärjestykseen huomioi tämä myös piirtäessäsi siten, että voit osoittaa lähteiden järjestyksen merkitsemällä numeron rastin viereen (1= tärkein lähde, 2 = toiseksi tärkein lähde jne.)

13. Miksi käytät juuri tätä lähdettä?
14. Mitkä ovat sen vahvuudet?
15. Mitkä ovat sen heikkoudet?

(Kysymykset nro. 13–15 käydään läpi kaikkien merkittyjen lähteiden osalta systemaattisesti.)

16. Millaisia lähteitä tiedät olevan tai olet kuullut kollegoiden puhuvan niistä mutta et itse käytä?
17. Miksi et käytä?
18. Miten tyytyväinen olet nykyiseen tapaan hankkia tietoa?
19. Onko taidetanssinopettajien tarpeisiin mielestäsi riittävästi tiedonlähteitä?
20. Jos, ei niin millaisia lähteitä toivoisit taidetanssinopettajien käyttöön?

Tiedonhankinnan esteet

21. Mistä aihealueista tietoa löytyy hyvin?
22. Millaisilta aihealueilta on hankala saada tietoa ja miksi?
23. Millaiset asiat hankaloittavat tai estävät tiedonhankintaa?
24. Mitkä ovat mielestäsi keskeisimmät tiedonhankinnan ongelmat tanssialalla?
25. Miten näitä esteitä voitaisiin poistaa?

Inspiraatio

26. Tarvitaanko työssäsi inspiraatiota?
27. Millainen merkitys inspiraatiolla on työssäsi?
28. Millaisissa tilanteissa inspiraatiota tarvitaan ja miten se ilmenee?
29. Miten ja mistä inspiraatio syntyy? Kerro konkreettisia esimerkkejä tavoista hyödyntää inspiraatiota?
30. Tarvitaanko mielestäsi inspiraation pohjaksi tietoa?

31. Millaista tietoa olet etsinyt inspiraation pohjaksi? Mitä tiedonlähteitä olet hyödyntänyt? Kerro konkreettisia esimerkkejä?

32. Voiko inspiraatiota syntyä myös ilman tietoa ja tiedonhankintaa?

Lopuksi

- Sana on vapaa. Haluatko lisätä vielä jotakin jo aiemmin sanottuun tai tuleeko mieleesi vielä jotakin muuta?
- Minkä koit haastattelussa vaikeaksi ja minkä helpoksi osioksi tai kysymykseksi?

Haastattelussa kerrotut tiedot jäävät yksin tutkijan tietoon ja tutkielmaa tehdessä noudatetaan tieteellisen työn vaatimaa etiikkaa. Mikäli sinulle tulee vielä mieleen jotakin lisättävää, voit lähettää minulle sähköpostia.

Liite 3. Tanssiharrastajien lukumäärän kartoitus

Tutkielmani taustatiedoksi halusin selvittää kuinka paljon Tampereella ja lähikunnissa on tanssiharrastajia. Otin yhteyttä Pirkanmaan Tanssin Keskukseen, josta minut ohjattiin kääntymään asiassa Sinikka Saarelan puoleen, joka on Pirkanmaan taidetoimikunnan jäsen. Tanssikoulun rehtori Saarela kertoi puhelinhaastattelussa 14.1.2009, että hän oli kartoittanut asiaa muutamaa vuotta aiemmin. Tuolloin tanssiharrastajien lukumäärä oli ollut 10 000. Kaikista tanssikouluista ei kuitenkaan tuolloin saatu oppilaslukumääriä. Saarela pitikin parempana, että tilanteesta tehtäisiin uusi ajantasainen kartoitus.

Saarela luovutti osan lukumäärätietoja ja loput keräsin itse kevään 2009 aikana. Keräsin Tampereella ja lähikunnissa toimivien tanssikoulujen ja tanssinopetusta antavien oppilaitosten sähköpostiosoitteet heidän kotisivuiltaan. Lähetin kouluille pyynnön luovuttaa oppilaslukumäärä tutkimustarkoituksiin. Osalla tanssikouluista ja ryhmistä oli oppilaslukumäärä ilmoitettu tanssikoulun kotisivuilla.

Tanssiharrastajien lukumäärä pitää sisällään kaikki tanssilajit, koska tämä tieto on paikallisesti tärkeämpi kuin vain taidetanssin harrastajien lukumäärä. Lukema pitää sisällään afrikkalaisen tanssin, flamencon, hip hopin, itämaisen tanssin, kansantanssin, kilpa- ja seurataanssin, taidetanssin jne. Lukumääräksi saatiin 13 000 tanssiharrastajaa Tampereella ja lähikunnissa. Lukema on kuitenkin vain suuntaa antava, sillä suuret tanssikoulut pitävät kirjaa vain oppilaspaikeista. Lukemasta on mahdotonta erotella esimerkiksi sitä, käykö sama oppilas eri koulujen tunneilla tai samassa koulussa eri tunneilla. Lukema on kuitenkin samansuuntainen kuin kaksi vuotta aiemmin tehty kartoitus, joten se on ainakin jossain määrin pakkansa pitävä ja suuntaa antava.

Taidetanssinopettajien lukumäärän laskin tanssikoulujen kotisivujen opettajaesittelyistä. Mikäli tietoja ei löytynyt internetistä, tarkistin asian sähköpostilla tanssikouluista. Vuonna 2009 Tampereella ja ympäristökunnissa toimi 63 taidetanssinopettajaa.